

Onsdagen den 5 maj

Onsdagen den
5 maj 1971

Kl. 10.00

§ 1 Val av opinionsnämnd

Företogs val av 48 ledamöter i den nämnd som äger döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas (opinionsnämnden).

Herr JOHANSSON i Ljungby (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! För valet av ledamöter i opinionsnämnden har valberedningen enhälligt godkänt en gemensam lista av det utseende som framgår av en till kammarens ledamöter utdelad promemoria. Såsom ordförande i valberedningen ber jag att få framlägga denna lista.

Den av herr Johansson i Ljungby avlämnade listan upptog under partibeteckningen "Den gemensamma listan" följande namn:

Herr Nilsson i Tvärälund (c)

" Pettersson i Visby (s)

" Antby (fp)

" Lundberg (s)

" Virgin (m)

Fru Eriksson i Stockholm (s)

Herr Dockered (c)

" Persson i Skänninge (s)

" Berndtsson i Bokenäs (fp)

" Adamsson (s)

" Pettersson i Kvänum (c)

" Johanson i Västervik (s)

" Hernelius (m)

" Svedberg (s)

" Eriksson i Arvika (fp)

Fröken Sandell (s)

Herr Persson i Heden (c)

" Karlsson i Huskvarna (s)

" Israelsson (vpk)

" Ernulf (fp)

" Kristiansson i Örkelljunga (s)

" Larsson i Borrby (c)

" Henningsson (s)

" Lidgard (m)

" Gustafsson i Uddevalla (s)

" Kristiansson i Harplinge (c)

Fröken Mattson (s)

- Herr Hamrin (fp)
" Blomkvist (s)
" Krönmark (m)
Fru Lindberg (s)
" Olsson i Hölö (c)
Herr Dahlberg (s)
" Larsson i Umeå (fp)
" Larfors (s)
" Larsson i Staffanstorp (c)
" Wååg (s)
" Mundebo (fp)
" Mossberg (s)
" Petersson i Gäddvik (m)
Fru Nordlander (vpk)
" Sundström (s)
Herr Svanström (c)
Fru Åsbrink (s)
Herr Rimås (fp)
" Lindberg (s)
" Börjesson i Falköping (c)
" Peterson i Karlskrona (s)

Sedan denna lista uppläst av herr talmannen och godkänts av kammaren förklarades de på listan upptagna personerna valda till ledamöter i opinionsnämnden.

§ 2 Val av fullmäktige jämte suppleanter i riksbanken

Anställdes val av två fullmäktige i riksbanken jämte två suppleanter.

Herr TALMANNEN yttrade:

Av fullmäktige i riksbanken skall under år 1971 herrar Nilsson i Östersund och Hernelius avgå.

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen för valperioden 1971–1974 beslutat föreslå omval av herrar Nilsson i Östersund och Hernelius. Valberedningen har vidare beslutat föreslå omval av herr Hammarberg som suppleant för herr Nilsson i Östersund och av herr Rolf Eliasson, Moholm, som suppleant för herr Hernelius.

Enligt 70 § 3 mom. riksdagsordningen utses vid val av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret varje fullmäktig för sig. Vid valet tillämpas acklamationsförfarande, om ledamot ej begär att valet skall förrättas med slutna sedlar.

Kammaren utsåg för valperioden 1971–1974 till

fullmäktige

herr Nilsson, E. Birger, i Östersund (s)

herr Hernelius, J. Allan (m)

suppleant (för herr Nilsson)
herr Hammarberg, Sven O. (s)

Nr 76

Onsdagen den
5 maj 1971

suppleant (för herr Hernelius)
herr Eliasson, Rolf, lantmästare, Moholm

§ 3 Val av fullmäktige jämte suppleanter i riksgäldskontoret

Företogs val av tre fullmäktige i riksgäldskontoret jämte fyra suppleanter.

Herr TALMANNEN yttrade:

Av fullmäktige i riksgäldskontoret skall under år 1971 herrar Birger Andersson, Tidaholm, och Henning Gustafsson, Skellefteå, avgå. Vidare har herr Lars Eliasson, Växjö, avsagt sig sitt uppdrag som fullmäktig i riksgäldskontoret.

Enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen för valperioden 1971–1974 som fullmäktig efter herr Birger Andersson beslutat föreslå suppleanten herr Adamsson samt som fullmäktig efter herr Henning Gustafsson dennes suppleant herr Antby. Valberedningen har vidare beslutat föreslå *att* herr Dahlberg väljs till suppleant efter herr Adamsson för fullmäktiges ordförande herr Lars Lindmark, Stockholm, för återstående del av valperioden 1970–1973, *att* herr Svanberg väljs till suppleant för herr Adamsson, *samt att* herr Ernulf väljs till suppleant för herr Antby.

Slutligen har valberedningen som fullmäktig för återstående del av valperioden 1970–1973 efter herr Lars Eliasson beslutat föreslå dennes suppleant herr Antonsson, samt som suppleant för herr Antonsson herr Boo.

Kammaren utsåg
för valperioden 1971–1974 till

fullmäktige

herr Adamsson, Erik S.J. (s)
herr Antby, Sven O. (fp)

suppleant (för herr Adamsson)
herr Svanberg, U. Ingvar (s)

suppleant (för herr Antby)
herr Ernulf, T. Gudmund (fp)

för återstående del av valperioden 1970–1973 till

fullmäktig

herr Antonsson, Johannes M. (c)

suppleant (för fullmäktiges ordförande herr Lindmark, Lars)
herr Dahlberg, K. Thure (s)

suppleant (för herr Antonsson)
herr Boo, Karl G. H. (c)

§ 4 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 116 till jordbruksutskottet.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1468 och 1469 till justitieutskottet.

§ 6 Föredrogs, men bordlades åter skatteutskottets betänkanden nr 27–29, justitieutskottets betänkande nr 4 och utbildningsutskottets betänkande nr 11.

§ 7 Regional utveckling

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar inom inrikesdepartementets verksamhetsområde till regional utveckling jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1971:1, bilaga 13, under punkterna C 1–C 5 och V:10 föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 dels på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa till

1. Lokaliseringsbidrag ett reservationsanslag av 65 000 000 kronor,
 2. Stöd till lokaliseringsutbildning ett förslagsanslag av 50 000 000 kronor,
 3. Infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital ett förslagsanslag av 1 000 kronor,
 4. Sysselsättningsstöd ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor,
 5. Särskilda stödåtgärder i glesbygder ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,
- dels på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa till Lokaliseringslån ett investeringsanslag av 250 000 000 kronor.

I detta betänkande hade behandlats motionerna

1971:38 av herrar Åsling och Stjernström, vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att en särskild inlandsberedning snarast tillsattes för att samordna genomförda, pågående och planerade utredningar och för att föreslå konkreta åtgärder som snabbt kunde insättas för att främja utvecklingen inom det s. k. inre stödområdet,

1971:83 av herr Gustafsson i Byske m. fl., vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om översyn av bestämmelserna om flyttningsstöd samt att ökad information härom gavs i enlighet med vad i motionen anförts,

1971:160 av herr Stridsman m. fl., vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående möjlig-

heterna att, för motverkande av obalansen på arbetsmarknaden, i samråd mellan arbetsmarknadsmyndigheterna, näringslivet och berörda organisationer bygga upp en effektiv förmedlingsverksamhet för arbetsobjekt,

1971:219 av herr Blomkvist m. fl.,

1971:221 av herr Hermansson i Stockholm m. fl., vari föreslagits att riksdagen i skrivelse till regeringen begärde förslag till ny regionalpolitik, grundad på följande huvudmålsättningar, nämligen

a) åt varje län full och effektiv sysselsättning utan avfolkning,

b) planmässig regionalpolitisk styrning av alla investeringar i produktionsapparaten,

c) nettotillväxten till andra regioner än storstäderna,

d) total samhällelig kostnadskalkyl – profiten får ej vara styrningsfaktor,

1971:224 av herr Westberg i Ljusdal m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

1. att en utvecklingsplan med klar målsättning för utvecklingen i olika regioner i Norrland utarbetades, och

2. att med ledning av denna utvecklingsplan ett näringspolitiskt program för Norrland upprättades som underlag för statens mer långsiktiga Norrlandspolitik,

1971:286 av herr Winberg m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att motionen överlämnades till lokaliseringsutredningen med uppdrag till utredningen att i den fortsatta lokaliseringsverksamheten lägga upp en tioårig utvecklingsplan för Norrland,

1971:443 av herr Westberg i Ljusdal m. fl.,

1971:446 av herr Helén m. fl., vari hemställts

I. att riksdagen skulle uttala

att staten i enlighet med vad som i motionen anförts borde garantera att samhällsservicen skulle komma att upprätthållas i vissa s. k. prioriteringsorter samt därutöver i ett större antal serviceorter i Norrlands inland och andra glesbygdsområden,

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

1. att en näringspolitisk plan utarbetades med klart formulerade regionalpolitiska mål och angivande av vilka särskilda insatser från samhällets sida som krävdes i de olika orterna,

2. att glesbygdsutredningen fick i uppdrag att framlägga förslag till riktlinjer beträffande service i glesbygdsregionerna liksom förslag till organisation av transportservicen,

3. att glesbygdsutredningen fick i uppdrag att snabbt utvärdera glesbygdskonsulenternas verksamhet beträffande den sociala servicen för de äldre i glesbygden, som underlag för riksdagsbeslut om mer generella riktlinjer beträffande denna service, samt

4. att en lånefond för butiks- och hantverks- m. fl. lokaler i statsgaranterade serviceorter inrättades,

III. att riksdagen i övrigt beaktade vad i motionen anförts,

1971:447 av herr Petersson i Gäddvik m. fl.,

1971:516 av herr Gustafsson i Stenkyrka, vari hemställts att riksdagen skulle uttala att allmänna stödområdet borde omfatta även Gotlands län,

1971:520 av herr Wikner m. fl., vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en utredning av formerna för ökat bistånd till marknadsföring av produkter tillverkade inom stödområdet samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde att förslag skulle framläggas om utvidgning av den regionalpolitiska stödverksamheten att även omfatta servicenäringsmedvetenheten på marknadsföring,

1971:1077 av herr Jonsson i Mora m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag till nästa års riksdag om en försöksverksamhet med utställnings-, försäljnings- och servicelokaler i samarbete mellan myndigheter och företagargrupper enligt i motionen angivna riktlinjer,

1971:1105 av herr Boo m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle besluta att Avesta och Ludvika planeringsregioner skulle ingå i det allmänna stödområdet,

1971:1106 av herr Börjesson i Falköping m. fl.,

1971:1107 av herr Börjesson i Glömminge, vari hemställts att riksdagen skulle uttala att det statliga ekonomiska företagsstödet och stödet för turistanläggningar i lokaliseringpolitiskt syfte borde i högre grad än nu var fallet inriktas på sysselsättningssvaga områden i östra Götaland enligt vad i motionen anförts,

1971:1109 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl.,

1971:1111 av herrar Gustafsson i Stenkyrka och Börjesson i Glömminge,

1971:1114 av herr Hedlund m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle uttala,

1. att lokaliseringpolitiken borde vara inriktad på ett så långt möjligt decentraliserat samhälle,
2. att samhällsservicen borde lokalt och regionalt fördelas så, att ett så långt möjligt decentraliserat samhälle främjades, samt
3. att lokaliserings- och regionalpolitiken i all möjlig utsträckning borde utnyttjas i syfte att skapa ett sådant näringsliv och en sådan serviceutrustning i Norrlandslänen och andra s. k. skogslän, att ytterligare befolkningsutflyttning därifrån inte påtvingades,

1971:1115 av herr Hedlund m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt tillsättande av en lokaliseringpolitisk storstadsutredning med uppdrag att överväga åtgärder, som för de överkoncentrerade storstadsområdena kunde såväl lätta på inflyttningstrycket som främja utflyttning, främst i syfte att skapa förutsättningar för bättre anpassning av storstadsmiljöerna efter människans fysiska och psykiska betingelser,

1971:1116 av herr Hedlund m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att i enlighet med motionens syfte prövningen av glesbygdsfrågorna skulle inriktas på

1. samlade åtgärder för utveckling av ett livskraftigt näringsliv i glesbygderna,
2. åtgärder för en tillfredsställande serviceutrustning i glesbygderna, innefattande bl. a. särskilt stöd åt serviceföretag i mindre serviceorter, samt
3. utformningen av en god trafikförsörjning för glesbygdsområdena,

1971:1120 av herr Holmberg m. fl.,

1971:1121 av fru Jonäng m. fl., vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. uttalade sig för att en regionalpolitisk målsättning som också innehöll en befolkningsmässig målsättning utarbetades syftande till ett decentraliserat samhälle,

2. anhöll om utredning och förslag till effektiva åtgärder för att balansera storstädernas tillväxt, varvid särskilt borde prövas frågan om stimulansbidrag för flyttning av företag från storstadsregionerna,

1971:1122 av fru Jonäng m. fl.,

1971:1124 av herr Karlsson i Malung m. fl., vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en ändring av den inre stödområdesgränsen på så sätt, att även Malungs kommun i Mora planeringsregion hänfördes till det inre stödområdet,

1971:1125 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl., vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle

dels anhålla om åtgärder för ett mer effektivt regionalt samrådsförfarande inom ramen för lokaliseringssamrådet, i vilket länsmyndigheter borde ingå, samt

dels bemyndiga länsorgan att ge investeringsbidrag till företag som valde etableringsort utanför storstadsregion,

1971:1126 av herr Larsson i Umeå m. fl., vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

a. att arbetsmarknadsstyrelsen med förtur fick påbörja en snabb utbyggnad av väg 363 längs Vindelälvens dalgång att bekostas av medel ur anslaget för Allmänna beredskapsarbeten m. m.,

b. att AMS fick i uppdrag att låta projektera upprustning och ombyggnad av det bostadsbestånd som för närvarande ej utnyttjades för permanent bebyggelse längs Vindelälven för att detta skulle kunna användas för uthyrning till turister,

1971:1127 av herr Larsson i Öskevik m. fl., vari hemställdes att riksdagen uttalade sig för att de stödområdesprinciper som nu låg till grund för samhällets regionalpolitiska insatser snarast möjligt ersattes med regionalpolitiska målsättningsprinciper,

1971:1133 av herr Nilsson i Kalmar m. fl., vari hemställdes att riksdagen beslutade att i skrivelse till Kungl. Maj:t för beaktande ge till känna de synpunkter som i motionen framförts angående behovet av ökad hänsyn till förhållandena i sydöstra Sverige vid utformningen av utvecklingsplanen för landets olika regioner samt vid lokaliseringen av allmän service och utbildning,

1971:1134 av herrar Nilsson i Tvärålund och Gustafsson i Byske, vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om statliga åtgärder för ökad sysselsättning i Vindelådalen,

1971:1135 av herr Nordgren m. fl.,

1971:1137 av herr Olsson i Sundsvall m. fl.,

1971:1141 av herrar Schött och Krönmark, vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa att turistnäringen på Öland och Gotland erhöll stöd efter samma grunder som tillämpades inom allmänna stödområdet,

1971:1142 av herr Stjernström m. fl.,

1971:1155 av herr Hedlund m. fl., vari hemställdts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt tillsättande av en parlamentarisk kommitté med uppgift att pröva grunderna för en optimal bebyggelsestruktur och för den tätorts/regionklassificering som skulle ingå i det regionalpolitiska handlingsprogrammet för hela landet.

Utskottet hemställde

1. beträffande förslag till ny regionalpolitik att riksdagen skulle avslå motionen 1971:221,
2. beträffande statsgaranterade serviceorter m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:446, utom såvitt angick yrkandena II 2 och 3,
3. beträffande inriktningen av samhällsplaneringen på ett decentraliserat samhälle m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1114, 1971:1121, såvitt angick yrkandet 1, och 1971:1127,
4. beträffande åtgärder inom den regionalpolitiska ramen att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1120,
5. beträffande Norrlands- och skogslänsfrågor att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:38, 1971:224 och 1971:286,
6. beträffande storstadsproblemen att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1115, 1971:1121, såvitt angick yrkandet 2, och 1971:1125,
7. beträffande ökad hänsyn till förhållandena i sydöstra Sverige att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1133,
8. beträffande en optimal bebyggelsestruktur att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1155,
9. beträffande regionalpolitiska åtgärder i Skaraborgs län att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:219 och 1971:1106,
10. beträffande stöd till företag i östra Götaland att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1107, såvitt nu var i fråga,
11. beträffande utsträckning av det allmänna stödområdet i Kopparbergs län att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1105,
12. att riksdagen med bifall till motionen 1971:516 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande Gotlands läns inordnande i det allmänna stödområdet,
13. beträffande utsträckning av det inre stödområdet till Malungs kommun att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1124,
14. beträffande åtgärder i Vindelälvsområdet att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1126 och 1971:1134,
15. beträffande lokaliseringsstöd till turistanläggningar utanför allmänna stödområdet att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1107, såvitt nu var i fråga, 1971:1111 och 1971:1141,
16. beträffande försöksverksamhet inom turistnäringen i Gävleborgs län att riksdagen skulle avslå motionen 1971:443,
17. beträffande temporärt stöd till turistnäringen i fjällvärlden att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1135,
18. beträffande lokaliseringsstöd till näringsområden som gränsade till jordbruket att riksdagen skulle avslå motionen 1971:447,
19. beträffande lokaliseringsstöd till marknadsföringsåtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1971:520,

20. beträffande förmedling av arbetsobjekt att riksdagen skulle avslå motionen 1971:160,

21. beträffande lokalisering av sjukhus att riksdagen skulle avslå motionen 1971:122,

22. beträffande flyttningsstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1971:83,

23. beträffande information i utlandet om etableringsmöjligheter i stödområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1971:142,

24. beträffande industricentra att riksdagen skulle avslå motionen 1971:109,

25. beträffande service i glesbygder m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:446, såvitt angick yrkandena II 2 och 3, 1971:1077 och 1971:1116,

26. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971:1137 till Särskilda stödåtgärder i glesbygder för budgetåret 1971/72 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,

27. att riksdagen för budgetåret 1971/72

dels på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisade till

A. Lokaliseringsbidrag ett reservationsanslag av 65 000 000 kronor,

B. Stöd till lokaliseringutbildning ett förslagsanslag av 50 000 000 kronor,

C. Infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital ett förslagsanslag av 1 000 kronor,

D. Sysselsättningsstöd ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor,

dels på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisade till Lokaliseringslån ett investeringsanslag av 250 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande *regionalpolitiska utvecklingsplaner m. m.* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Rimås (fp), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. beträffande *förslag till ny regionalpolitik* av herr Hallgren (vpk), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:221 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanten anfört,

3. beträffande *förslag till en ny regionalpolitik* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Rimås (fp), Oskarson (m), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

4. beträffande *statsgaranterade serviceorter m. m.* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Rimås (fp), Oskarson (m), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:446, utom såvitt angick yrkandena II 2 och 3, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande *inriktningen av samhällsplaneringen på ett decentrali-*

serat samhälle av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Stridsman (c) och Fransson (c), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:1114, 1971:1121, såvitt angick yrkandet 1, och 1971:1127 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande *Norrlands- och skogslänsfrågor* av herrar Nordgren och Oskarson (båda m), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:286 samt i anledning av motionerna 1971:38 och 1971:224 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

7. beträffande *storstadsproblemen* av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Fransson (samtliga c), som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:1115, 1971:1121, såvitt angick yrkandet 2, och 1971:1125 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande *ökad hänsyn till förhållandena i sydöstra Sverige* av herr Hallgren (vpk), som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1133 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanten anfört,

9. beträffande *optimal bebyggelsestruktur* av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Fransson (samtliga c), som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1155 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

10. beträffande *utsträckning av det allmänna stödområdet i Kopparbergs län* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Rimås (fp), Oskarson (m), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 11 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1105 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande *åtgärder i Vindelälvsområdet* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Rimås (fp), Oskarson (m), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 14 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1971:1126 och 1971:1134 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

12. beträffande *lokaliseringsstöd till marknadsföringsåtgärder* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Rimås (fp), Oskarson (m), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 19 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:520 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde dels om utredning av formerna för ökat bistånd till marknadsföring av produkter tillverkade inom stödområdet, dels om förslag till utvidgning av den regionalpolitiska stödverksamheten att omfatta även servicenäringen med avseende på marknadsföring,

13. beträffande *förmedling av arbetsobjekt* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Rimås (fp), Oskarson (m), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 20 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:160 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande *flyttningsstöd* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Rimås (fp), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 22 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:83 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört,

15. beträffande *service i glesbygder m. m.* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Rimås (fp), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp), som ansett att utskottet under 25 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:446, såvitt angick yrkandena II 2 och 3, 1971:1077 och 1971:1116 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanterna anfört.

Till detta betänkande hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande *åtgärder inom den regionalpolitiska ramen* av herrar Nordgren och Oskarson (båda m),

2. beträffande *Norrlands- och skogslänsfrågor* av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Fransson (samtliga c),

3. beträffande *försöksverksamhet inom turistnäringen i Gävleborgs län* av herrar Nordgren (m) och Ekinge (fp),

4. beträffande *lokalisering av sjukhus* av herrar Nilsson i Tvärålund, Stridsman och Fransson (samtliga c) samt

5. beträffande *medelsberäkningen för anslagpunkterna C 1-C 4 m. m.* av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Rimås (fp), Stridsman (c), Fransson (c) och Ekinge (fp).

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Inrikesutskottets betänkande nr 7, som behandlar regionalpolitiken, omfattar såväl frågor om anslag till det regionalpolitiska stödet som 35 avlämnade motioner. Stor enighet råder i utskottet när det gäller medelsanvisningen för kommande budgetår dels till driftbudgeten avseende lokaliseringsbidrag, stöd till lokaliseringsutbildning samt sysselsättningsstödet, dels till kapitalbudgeten avseende lokaliseringsslån. Däremot är inte utskottet lika enhälligt när det gäller behandlingen av de 35 avlämnade motionerna. De flesta av dessa tar upp allmänna regionalpolitiska frågeställningar och spørsmål beträffande stödverksamheten.

Jag skall i mitt anförande begränsa mig till frågor som berör regionalpolitiska utvecklingsplaner. Herr Nilsson i Tvärålund kommer senare i debatten att ta upp frågor som vi centerreservanter behandlar i betänkandet om lokaliseringsstödet fördelning, stödåtgärder i glesbygder och andra regionalpolitiska stödformer.

Utskottets majoritet säger i inledningen av betänkandet att flera av de nu föreliggande motionsyrkandena prövats även av 1970 års riksdag och då lämnats utan bifall. Därför skulle det enligt utskottets mening finnas än mindre anledning att vid årets riksdag inta en annan ståndpunkt. Jag tycker att en sådan motivering för avslag på motioner betecknar en viss passivitet från utskottets sida. Jag finner situationen i år vara densamma

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

som för ett år sedan. Koncentrations- och centraliseringsutvecklingen består.

Vi saknar fortfarande klart formulerade mål för regionalpolitiken. Visserligen kan jag ge erkännandet åt regeringspolitiken att man under de senaste åren i viss mån inriktat lokaliserings- och regionalpolitiken på att befrämja ett mera decentraliserat samhälle, men det räcker inte. Lokaliserings- och regionalpolitiken kan aldrig betecknas som aktiv och meningsfull så länge vi saknar ett bestämt mål. Det är därför som vi från centern kräver en befolkningsmässig målsättning. Vi menar därmed att varje region måste tillförsäkras sysselsättningsmöjligheter, bostäder, skolor, vårdresurser och annan service i den omfattning som den befolkningsmässiga målsättningen kräver.

Jag vill i det här sammanhanget ge ett konkret exempel. I mitt eget hemlän, Norrbotten, har alla politiska partier, samtliga kommuner, landstinget och andra myndigheter enhälligt fastställt att folkmängden fram till 1980 inte får tillåtas sjunka under 258 500 personer. Hur har man just kommit fram till detta något ojämna tal? Jo, helt enkelt därför att dessa 258 500 personer är ett minimaltal, om tillfredsställande levnadsförhållanden och samhällsservice skall kunna beredas länsbefolkningen. Men tills vidare och så länge vi saknar en preciserad målsättning för regionalpolitiken, baserad på en befolkningsmässig målsättning, så länge går också alla i Norrbotten ovissa och väntar på besked från riksdag och regering.

Jag vill just i det här sammanhanget nämna vad som inträffade för ungefär ett och ett halvt år sedan, när statsutskottet var på resa i Norrbotten. En socialdemokratisk kommunalman sade: "Vi vill ha ett besked om vi har utveckling eller avveckling att vänta." Just det här exemplet från mitt eget hemlän visar att vi i centern är ute i ett angeläget ärende, när vi vill att riksdagen skall ange en klar målformulering för regionalpolitiken. Vi vill ge ett besked.

Sedan fjolårets riksdagsbehandling av regionalpolitiken har nya allvarliga frågeställningar redovisats, som ytterligare understryker behovet av att riksdagen utan dröjsmål beslutar om en klart formulerad regionalpolitisk målsättning. Jag åsyftar långtidsutredningens rapport. I tolkningen av de skilda målen har långtidsutredningen uppfattat att de centrala målen utgörs av full sysselsättning, snabb tillväxt, jämnare inkomstfördelning, rimlig prisstabilitet och balans i utrikesbetalningarna. Det finns ingen anledning att göra erinringar mot dessa centrala mål. De är mycket väsentliga. Däremot är det mycket förvånansvärt att långtidsutredningen utelämnat bättre regional balans som ett av de centrala målen. Hela andemeningen i långtidsutredningen bygger på målkonflikten att uppfyllandet av vissa regionalpolitiska mål, som kan innebära en regional fördelning, inte gynnar den ekonomiska tillväxten. Målangivelsen i långtidsutredningen pekar på att ekonomisk tillväxt är viktigare än regional balans. För centerns del vill jag deklarerat att vi inte kommer att offra den regionala balansen på den ekonomiska tillväxtens altare. Jag måste därför säga att långtidsutredningens rapport ger en mycket oroväckande inriktning åt vår långtidsplanering.

Jag vill därför ställa följande frågor till utskottsmajoritetens talesman

herr Nilsson i Östersund med anledning av långtidsutredningens rapport: Har inte långtidsutredningens rapport på ett verkligt belysande sätt klarlagt behovet av att riksdagen inte har tid längre med att bara vänta och vänta med att ge uttryck för klart formulerade mål för regionalpolitiken? Har det inte hänt något som nu i alla fall måste oroa utskottsmajoriteten, sedan vi behandlade regionalpolitiken i fjol i riksdagen och speciellt då den regionala målsättningen?

I reservationen 1 understryker vi just att koncentrations- och decentraliseringsutvecklingen är så allvarlig, att riksdagen inte bör vänta med att besluta om ett mål för regionalpolitiken, baserat på ett decentraliserat samhälle. Folkpartiets representanter i utskottet står också bakom samma reservation. Båda mittenpartierna har således tagit avstånd från koncentrationspolitiken.

I reservationen 5 har vi utvecklat dessa tankegångar. Vi centerreservanter hemställer att årets riksdag uttalar sig för att samhällsplaneringen inriktas på ett så långt som möjligt decentraliserat samhälle samt att den regionala rikspolitiken måste ha en befolkningsmässig målsättning.

Även om vi väntar på Länsprogram 70, som 1973 års riksdag skall få ta ställning till även när det gäller vilka åtgärder som erfordras för att genomföra detta program, vill vi från centern i reservationen 5 ange en viljeinriktning. Vi menar att de problem som gäller Norrland och över huvud taget de s. k. skogslänen är så allvarliga att ytterligare befolkningsutflyttning därifrån inte får påtvingas.

Vi får inte glömma att åstadkommandet av en bättre regional balans mellan norr och söder är vår största inrikesfråga, men det är också vår största jämlikhetsfråga i dag. Jag bara ställer frågan: Har vi någon större jämlikhetsfråga i detta land att lösa än att få en bättre balans mellan norr och söder?

Jag vill också säga att vi aldrig kommer att lyckas med Norrlandsproblemet, om vi ser det som en isolerad fråga. Förutsättningen för att vi skall lyckas hålla befolkningstalet i Norrland och andra skogslän vid nuvarande nivå är att storstadskoncentrationen hejdas. Under 1960-talet drog de tre största storstadskoncentrationsområdena till sig två tredjedelar av den totala folkökningen i vårt land. Det förvånar mig att det finns politiker, experter och andra beslutsfattare som fortfarande är förespråkare för en fortsatt storstadskoncentration. Det mest uppmärksammade exemplet är det preliminära förslag till regionalplan för Storstockholm som presenterades under 1969. Denna regionplaneskiss är inriktad på 2,5 miljoner invånare mot knappt 1,5 miljoner nu. Det innebär att närmare 90 procent av den beräknade folkökningen i landet skulle tillfalla Storstockholm, som skulle växa nästan tre gånger så fort som andra städer och tätorter. Om vi gör tankeexperimentet att utöver Storstockholms ökning med 90 procent även Storgöteborg och Örestadsområdet får en anseilig folkökning innebär det inte bara att hela befolkningsökningen skulle falla på de tre nämnda storstadskoncentrationerna utan också att en mycket omfattande befolkningsutglesning måste ske i övriga delar av landet. Givetvis skulle i första hand skogslänen bli hårdast drabbade.

Jag skall gärna ge regeringen erkännandet att den har provat vissa

åtgärder i riktning mot att dämpa storstädernas expansion. Men vad man saknar i regeringens politik därvidlag är den riktiga viljan och beslutsamheten. Största orsaken till detta tror jag mig finna i det förhållandet att det aldrig har funnits en ambition hos regeringen att uppställa klart formulerade mål för regionalpolitiken. Prognosmakare och planerare, med god hjälp av lokala kommunalpolitiker i storstadskoncentrationerna har fått ställa upp planeringsmål avsedda för miljoner men absolut inte för människor.

Det enda parti som på det lokala planet – jag kan nämna Stockholm som exempel – har haft viljan att protestera och reservera sig mot koncentrationspolitiken är centerpartiet. När det gäller lokaliseringspolitiken, regionalpolitiken, decentraliseringspolitiken, talar vi alla inom centerpartiet samma språk. Det är aldrig fråga om någon åsiktsskillnad mellan centerföreträdare oavsett var vi befinner oss, om vi befinner oss på det kommunala planet eller på riksdagsplanet, om vi är förtroendemän i Norrbotten, Stockholm eller södra delen av landet – vi har alltid samma linje, samma vilja i dessa frågor.

Sedd utifrån enskilda företagsenheters synpunkt och ur snäva lönsamhetsaspekter kan koncentrationspolitiken vara riktig, men jag ställer frågan: Är det förhållandet att något är bra för det enskilda företaget från företagsekonomisk synpunkt också en garanti för att det är bra från samhällsekonomisk synpunkt? Bör inte den samhällsekonomiska nyttan bedömas utifrån människans situation i storstadskoncentrationerna?

Därmed har jag också kommit in på frågan om det nuvarande som jag anser mycket otillfredsställande systemet att samhället helt står för flyttningskostnaderna av arbetskraft från skogslänen till de överkoncetrerade storstadsområdena. I reservationen 7 har centerpartiets representanter i utskottet i stället föreslagit att företagare/arbetsgivare, som vill rekrytera arbetskraft till storstadsområdena, själva kunde svara för rekryteringskostnaderna. Därmed har vi inte, som utskottsmajoriteten påstår i betänkandet, avsett att arbetstagaren skulle berövas nuvarande flyttningsstöd. Jag tycker det är märkligt att utskottsmajoriteten kan påstå att om inte samhället betalar flyttningskostnaden för företagen till storstadskoncentrationerna blir det arbetstagaren själv som direkt får ta på sig denna kostnad. Jag vill därför fråga utskottets talesman: På vilka grunder bygger utskottet sitt antagande att arbetstagarna själva skulle få stå för flyttningskostnaderna, om inte AMS betalar resan från t. ex. Norrland till företagen i Storstockholm? Dessutom vill jag fråga: Tror verkligen utskottets talesman på möjligheten att företagare i storstadsområdena på allvar reflekterar på att flytta till Norrland eller andra skogslän så länge AMS sörjer för att de får rekrytera arbetskraften kostnadsfritt fram till fabriksporten? Det tror inte vi reserverar, och det tror vi inte heller i centern. Det är just därför vi tagit upp denna fråga till riksdagens prövning i vår storstadsmotion nr 1115.

Det intressanta i det här sammanhanget är att även LO:s andre ordförande, blivande landshövdingen i Västernorrlands län Kurt Nordgren, är helt inne på samma tankegångar som vi anført i reservationen nr 7. Jag skall be att få citera vad Kurt Nordgren skrev i Aftonbladet för några dagar sedan. Rubriken löd: "Nye landshövdingen som går från LO

skriver om Norrland: AMS måste sluta betala avflyttningen. Låt företagen vara med och betala när arbetskraft flyttas från skogslänen. Då kanske deras lust ökar att etablera sig i Norrland, skriver Kurt Nordgren.”

Jag tycker också att det finns anledning att till kammarens protokoll från samma artikel läsa in några rader av vad Kurt Nordgren skriver. Jag ber att få citera:

”Det har gjorts undersökningar som tyder på att ett tillskott på exempelvis 1 000 inflyttade industriarbetare till Göteborg skapar ett behov av ytterligare 1 500 byggnadsarbetare och servicearbetare. Detta leder till en ytterligare skärpning av bristsituationer och köproblem.

De totala investeringsbehoven vid inflyttning kan beräknas uppgå till 200 000–300 000 kronor per nyinflyttad anställd. Med den tillväxttakt som nu råder i storstadsregionerna blir totalkostnaderna för samhället enorma.

Om företagen i större utsträckning än hittills fick bidra till dessa kostnader skulle deras lust att etablera sig utanför dessa områden öka.

Vad det är fråga om är ju att kunna utnyttja det ’sug’ som arbetskraftsbristen i överhettningssområdena skapar. I stället för att detta ’sug’ skall resultera i utflyttning från Norrland skall arbetskraftsbristen leda till att företagen etablerar och utvidgar sin verksamhet i sysselsättnings svaga regioner.

Det har tidigare hävdats att bristen på arbetskraft i vissa regioner skulle komma att leda till en sådan utflyttning. Att detta i så liten utsträckning blivit fallet, har flera förklaringar. En är det enkla faktum att företagen inte behöver betala kostnaderna för flyttning av arbetskraft från skogslänen. (Det gör samhället via AMS).”

Jag tycker att det här är hårda ord mot den nuvarande politiken. Jag vill i allt instämma med Kurt Nordgren. Hans synpunkter sammanfaller helt med den i reservationen nr 7, som berör just flyttningens kostnadernas inriktning.

Det kan inte heller vara obekant för kammarens ledamöter att den starka befolkningskoncentrationen också föranleder väsentligt större föroreningar i luft, vatten och omgivande natur, som blir hårt sliten. Den skadliga stressen är framför allt en företeelse för storstadsområden. Boende-, arbets- och trafikmiljöer, som är trånga och brister i anpassning till människans biologiska och psykiska betingelser, är stressframkallande. De täta storstadsområdena har också svåra sociala problem och social isolering.

Det kanske allvarligaste är att Storstockholm i likhet med andra storstäder världen över i helt avgörande utsträckning byggts för medelålders och unga människor i en känsla av att nu för tiden alla människor har bil eller åtminstone kan åka buss eller tunnelbana och att alla människor också kan utnyttja självbetjäningbutiker och stormarknader. Våra storstadsplanerare – med god hjälp av lokala kommunalpolitiker i storstäderna – håller helt på att glömma bort att ett samhälle består även av gamla människor.

I reservationen 9 har vi tagit upp frågan om nödvändigheten av en optimal bebyggelsestruktur. Vad vi i reservationen efterlyser är en såvitt möjligt optimal lösning, inkluderande ekonomi, social struktur, arbets-

marknad, service och fritidssysselsättning. Detta förutsätter givetvis att vi samtidigt prövar grunderna för den regionalklassificering av tätorterna som skall ingå i det regionalpolitiska handlingsprogrammet för hela landet.

Med utgångspunkt från de synpunkter som jag här anfört och som vi från centern redovisat i våra reservationer till inrikesutskottets betänkande vill vi i centern ersätta den nuvarande koncentrationsutvecklingen med ett så långt möjligt decentraliserat samhälle. Det har visat sig att decentraliseringspolitiken är lika nödvändig för storstadsmänniskan som för glesbygds-människan; den sätter människan i centrum i bägge fallen. Det är just detta vi också framhållit i reservationen 7, där vi vill att Kungl. Maj:t skyndsamt skall överväga åtgärder som för de överkonc-trerade storstadsområdena kan såväl lätta på inflyttningstrycket som främja utflyttning, främst i syfte att skapa förutsättningar för en bättre anpassning av storstadsmiljöerna efter människans psykiska och fysiska betingelser.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till samtliga de reservationer till betänkandet som centerledamöter antecknat sig för.

I detta anförande instämde herrar Norrby i Gunnarskog, Torwald och Johansson i Holmgården samt fröken Pehrsson (samtliga c).

Herr RIMÅS (fp):

Herr talman! Efter det att vi haft en femårig försöksperiod beslöt som bekant riksdagen i fjol att förstärka de lokaliseringspolitiska stödformer-na och genomföra viss utvidgning av stödområdena. Då frågorna behandlades i fjol hade vi en mycket lång och ingående debatt, vilket ju var naturligt eftersom det gällde att antaga delvis nya regler och dra upp riktlinjer för framtiden.

Men fjolårsbeslutet innebar ju inte ett avslutat kapitel, utan arbetet med den regionala utvecklingsplaneringen går vidare, och meningen är nu att ett regionalt handlingsprogram skall utformas för hela landet. Underlaget skall vara det regionala handlingsprogram som länsstyrelserna nu håller på att utarbeta – Länsprogram 70. Det förutsättes att programmet skall föreläggas 1972 års riksdag. Vi har alltså nu vad man skulle kunna kalla ett mellanår, och då tycker kanske många att oppositionspartierna kunnat vänta till nästa år med att motionera i de här frågorna. Att vi återkommit redan i år på en del av de punkter där vi i fjol icke vann gehör beror naturligtvis på att vi är övertygade om synpunkter-nas riktighet och vill hålla dem levande. Och att det inte heller är lönlöst belyses av det faktum att i fjol en trepartireservation blev avslagen som yrkade att en utvidgning av det allmänna stödområdet skulle gälla även Gotland. I år har ett enhälligt utskott biträtt förslaget att Gotland skall vara med i stödområdet, vilket vi tacksamt noterar.

Någon större debatt om lokaliseringspolitiken hade jag för min del faktiskt inte räknat med att det skulle behöva bli i dag, men den långa talarlistan vittnar ju om något annat. Den stora lokaliseringsdebatten kommer väl i alla fall längre fram, när kammaren skall behandla proposition nr 29 angående omlokalisering av viss statlig verksamhet. Jag

har inte tänkt gå igenom hela folkpartiets partimotion nr 446, som behandlar regionalpolitiken, utan jag kommer att nöja mig med att tillsammans med herr Ekinge – vi har delat upp frågorna – stanna inför de reservationer där någon folkpartimotion utgör grunden och där vi anser oss inte ha fått full täckning för det vi önskat genom utskottets beslut.

I folkpartiets nyssnämnda partimotion nr 446 och likaså i motion nr 224 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. har tagits upp frågan om statsgaranterade serviceorter. Det är uppenbart att det behövs ett nät av stödjepunkter för att upprätthålla servicenivån i stora delar av skogslännen. Denna service kommer inte att kunna upprätthållas med mindre än att staten garanterar servicestandarden under överskådlig tid. Garantin för serviceorterna bör i princip omfatta nuvarande standard i fråga om sådan allmän service som skolor, post, kommunikationer och social service.

Nu menar utskottsmajoriteten att det regionala planeringsarbetet går ut på att ange dels tillväxtorter, dels serviceorter i glesbygder och att det i motionen begärda planeringsarbetet ligger i linje med detta arbete, som nu bedrivs. Det menar vi reservanter också, men vi anser att saken utan att man fördröjer detta planeringsarbete kan beaktas i den redovisning som kommer att föreläggas 1972 års riksdag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen 4.

I reservationen 10 tar vi upp en fråga som gjorts aktuell genom en fyrpartimotion av motionärer från Kopparbergs län. Det gäller utvidgning av det allmänna stödområdet att omfatta de delar av Kopparbergs län som ligger utanför stödområdet, nämligen Avesta och Ludvika planeringsregioner. Frågan var uppe redan vid fjolårets riksdag, men när vi tog det nya beslutet om stödområdet kom dessa områden inte med. Redan då framhölls att områdena har stora problem på grund av ett odifferentierat näringsliv och att detta medfört kraftig befolkningsminskning. Dessutom ansåg man att gränsen regionalpolitiskt helst borde sammanfalla med länsgränsen.

Utskottet avvisar motionen med hänvisning till att riksdagen i fjol avstyrkte förslaget. Enligt vår mening finns det emellertid ingen anledning att låsa sig vid en gränsdragning som bevisligen inte är den bästa, oavsett om beslutet fattats i år eller något annat år, särskilt som erfarenheterna ger starka skäl för att en ändring bör genomföras.

Reservationen 11 tar upp frågan om att förbättra sysselsättningen i Vindelälvsområdet. I två motioner – den ena från folkpartiet med herr Larsson i Umeå som första namn – har man aktualiserat den här frågan.

Alla känner vi till bakgrunden till sysselsättningsproblemen i Vindelälvens dalgång, men jag vill ändå påminna om att det var år 1965 som frågan om att avstå från utbyggnad av Vindelälven första gången behandlades av riksdagen. Det var herr Nilsson i Agnäs, vill jag minnas, som hade motionerat, och när frågan den gången behandlades av allmänna beredningsutskottet var det bara motionären och jag som i en reservation vågade framföra den åsikten, att älven skulle lämnas orörd. Två år senare var riksdagen mogen att ta beslutet att älven icke skulle byggas ut, men som dagens motionärer framhåller innebar beslutet inte

att Vindelälvsområdet skulle lämnas åt sitt öde. Tvärtom uttalades bestämt att andra sysselsättningsskapande åtgärder skulle sättas in som ersättning för förlusten av kraftverksbyggnationen. Sedan 1965 har det pratats mycket om sysselsättningsproblemen, men det har varit dåligt med de sysselsättningsskapande åtgärderna.

I motionen 1126 av herr Larsson i Umeå m. fl. har angivits två konkreta förslag till arbetsobjekt. Det ena är ett omedelbart påbörjande av utbyggnaden av väg 363 längs Vindelälvens dalgång, och det andra är en upprustning och ombyggnad av det bostadsbestånd som för närvarande inte utnyttjas för permanent bebyggelse längs Vindelälven för att detta skall kunna användas för uthyrning till turister. Utskottet har avstyrkt motionen med den motiveringen att de sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. snart kommer att lägga fram förslag för detta område. Så långt är det ju bra, men jag har svårt att föreställa mig att någon utredning skulle lägga fram ett förslag, som går ut på att man t. ex. inte skall bygga ut vägen. Grundförutsättningen för att något näringsliv skall kunna komma till stånd i en ort är ju att det finns väg. Vägbygget skulle enligt uppgift ge ca 1 500 årsarbeten, och det kunde ju vara en början till dess även andra sysselsättningsområden skapats. Vägen har stor betydelse också genom att den skulle minska transportkostnaderna för skogsprodukter med cirka 25 procent eftersom man slipper omlastningar osv. För turismen, om man vill satsa på den, är vägen också en nödvändighet. Detta behöver inte utredas.

Ett bifall till motionen förrycker ingen utredning men skulle bidra till att någonting äntligen blev gjort.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 10 och 11 och i övrigt till alla reservationer under vilka folkpartinamn finns med.

I detta anförande instämde herrar Eriksson i Arvika, Carlström och Öhvall (samtliga fp).

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Under lång tid har vårt land upplevt en snabbt ökande befolkningskoncentration till de stora tätortsområdena. Under perioden 1960–1965 flyttade som bekant över 1/4 miljon människor från glesbygd till tätorter. En stor del av denna befolkningsomflyttning har utan tvivel drabbat Norrland och de övriga skogslänen. Minskningen av arbetstillfällen på grund av rationalisering inom jord- och skogsbruk har trots den hittills bedrivna lokaliseringsspolitiken inte kunnat motverkas genom tillräcklig expansion inom industrin samt hantverks- och service-näringarna i Norrland och övriga skogslän. För såväl Norrland som vårt land i övrigt har denna utveckling varit olycklig.

Det är mot denna bakgrund inte så underligt att inrikesutskottet i sitt förevarande betänkande, som behandlar inrikesdepartementets anslag till lokaliseringsbidrag eller det s. k. regionalpolitiska stödet m. m., inte bara haft att ta ställning till propositionen utan även till 35 motioner undertecknade av riksdagsmän från skilda delar av vårt land och berörande en mängd problem, som förorsakas av bl. a. denna omflyttning. Till betänkandet är också fogade 15 reservationer och fem särskilda

yttranden. Jag skall inte nu uppta kammarens tid med att beröra dem alla. Men det stora antalet motioner och reservationer visar med all tydlighet att vi med den hittills bedrivna lokaliserings- eller regionalpolitiken inte har lyckats lösa sysselsättnings-, service- och trivselproblemen för befolkningen i stora delar av vårt land. Det har gjorts många lovvärda försök, men trots dessa har ett stort antal människor genom brist på arbetsmöjligheter på rimligt avstånd från hemorten tvingats bryta upp från den miljö de vant sig vid. Detta är ur allmänmänsklig synpunkt olyckligt. Även ur samhällsekonomisk synpunkt är det enligt uppfattningen inom moderata samlingspartiet olämpligt – oekonomiskt.

Samhälleliga investeringar i form av järnvägar, bostäder, skolor osv. blir genom avflyttningen icke utnyttjade, samtidigt som kraven på samhällsservice i storstadsområdena icke kan tillgodoses. Folkomflyttningen skapar sociala problem såväl i avfolkningsområdena som i storstäderna. Våra möjligheter att utnyttja Norrland som råvarukälla och för rekreation minskar genom fortsatt befolkningsuttuning. Den negativa utvecklingen i Norrland och stödområdet över huvud taget måste brytas genom en kraftfullare och mer framsynt lokaliseringspolitik, som skapar bättre förutsättningar för ett livskraftigt näringsliv i dessa delar av landet och genom en utbyggd samhällsservice, som kan garantera befolkningen en god social och kulturell miljö.

Det är mot den bakgrunden som moderata samlingspartiet i sitt lokaliseringpolitiska program föreslår att en tioårsutvecklingsplan för Norrland snarast skall presenteras. Stödet under denna period bör vara såväl sysselsättningspolitiskt som socialpolitiskt. De investeringar som krävs för att öka utvecklingstakten i Norrland bör ställas i relation till samhällskostnaderna för ökad inflyttning i de regioner, som redan har hög befolkningskoncentration.

Målsättningen för denna tioårsperiod bör vara att ge ungdomen vidgade möjligheter till högre såväl teoretisk som praktisk utbildning och produktiva arbetstillfällen. Genom att åstadkomma näringspolitiskt väl utvecklade regioner med ett industriellt klimat som bygger på samspel mellan företag, som utviner, förädlar och distribuerar råvaror och energiprodukter, skapas en mer differentierad och vidare arbetsmarknad och en bättre grogrund för redan befintliga företags utveckling och etablering av nya. Ett på detta sätt expansivt Norrland skulle bli ännu mer attraktivt även för ungdomen. Samhället kan genom en utbyggd regionalpolitisk planering och genom ökad satsning på investeringar, som förbättrar samhällsservicen inom utbildnings-, kommunikations- och miljövårdsområdena skapa bättre utvecklingsmöjligheter i Norrland, och det är ju det som den stora allmänheten där uppe behöver och väntar sig. Det gäller att knyta Norrland och de övriga skogslänen fastare samman med landet i övrigt, visa dessa delar av landet solidaritet och skapa samma förutsättningar och samma konkurrensmöjligheter som inom övriga områden, t. ex. i storstadsregionerna.

Skall vi lyckas med detta är det nödvändigt att, som departementschefen och många remissinstanser, däribland LO, SAF, Industriförbundet, Bankföreningen m. fl. i fjol framhöll, tyngdpunkten i regionalpolitiken läggs på generella åtgärder. Därigenom skapas konkurrens på lika villkor.

Det är enligt vår mening i moderata samlingspartiet nödvändigt att regionalpolitiken skall leda till en utjämning av de näringspolitiska förutsättningarna,

att kostnaderna för kommunikationer – varu- och persontransporter – teleavgifter osv. reduceras (i över trettio år har krav i detta avseende framförts utan nämnvärt resultat),

att löftena till befolkningen i bl. a. Vindelälvsområdet infrias t. ex. genom omedelbar igångsättning av upprustningen av väg 363,

att det regionala planeringsarbetet går ut på att ange dels tillväxtorter dels serviceorter så att enskilda och företag har möjligheter att bedöma var de skall våga satsa, investera och utveckla,

att en effektivare förmedling av arbetsobjekt i form av underleveranser och beställningsarbeten sker till områden med undersysselsättning,

att jordbruks- och turistnäringarna i stödområdet ägnas ökat intresse och

att – inte minst när det nu föreslås att en del statliga verk skall flyttas ut från storstadsområdena – man i större utsträckning tänker på att placera en del verk i Norrland och de övriga skogslänen.

Nu har befolkningen där tröttnat på utredningar, tröttnat på löften. Nu vill man ha konkreta åtgärder som skapar lika förutsättningar för olika regioner inom landet. Jag har tillåtit mig att peka på några sådana åtgärder, och i de 35 motionerna föreslås ännu fler konkreta åtgärder som relativt snabbt borde kunna vidtas.

Herr talman! Jag har lovat att inte tala länge i dag och inskränker mig till att med det sagda yrka bifall till en del reservationer. Utskottet har enligt min mening skrivit rätt positivt beträffande en del av de många motionerna, t. ex. vad det gäller Gotland, östra Götaland, turistnäringen i fjällvärlden osv. Men med tanke på hur angeläget det är att knyta Norrland och övriga skogslän fastare samman med landet i övrigt och att visa dessa delar av landet solidaritet och där skapa samma förutsättningar och konkurrensmöjligheter som på andra håll ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 6 och att få instämma i bifallsyrkandena till reservationerna 3, 4, 10, 11, 12 och 13.

I detta anförande instämde herr Petersson i Gäddvik (m).

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Jag skall börja med att yrka bifall till vpk-reservationerna – nr 2 och 8.

Regionpolitiken i Sverige har de senaste 40 åren genomgått två perioder. Den första sträcker sig från 1930-talet och fram till 1960-talets början. Den präglas av en kapitalism, som ännu medger småkapitalet ett visst utvecklingsutrymme. Som följd därav begränsas avfolkningsproblemet till de mer renodlade jordbruksdistrikten och drabbar ännu inte stora sammanhängande regioner. Ett system av subventioner och stöd åt näringar av regional och lokal betydelse byggs upp. Den officiella politiken har vad man närmast kan karakterisera som en folkligt-småborgerlig inriktning. Ännu under 1950-talet är också större delen av Norrland och skogslänen ekonomiskt och befolkningsmässigt expansiva.

1960-talet innebär en definitiv brytning med denna idylliska period. Trängd av sina inre motsättningar utvecklas kapitalismen mot allt högre koncentrationsgrad. Den geografiska effekten av sammanslagningen i kapitalet börjar bli påtaglig. Monopolkapitalet går till allt häftigare angrepp mot det självständiga småkapitalet. Dess utträngande blir av allt större betydelse för monopolkapitalets profitutrymme. Ur denna koncentrationsprocess utvecklas också alltmer av parasitära och improduktiva former för skapande av ekonomisk vinning. Det ständiga övertrycket i efterfrågan i utbyggnadsregionerna, det hektiska konstruerandet och byggandet, öppnar vägen för de stora affärerna och de snabba pengarna. I utflyttningsdistrikten börjar på motsvarande sätt monopolkapitalet att förbereda den slutgiltiga rovdriften mot dessa områdets naturliga tillgångar.

För att genomföra denna process behöver monopolkapitalet på ett helt annat sätt än tidigare hjälp från den borgerliga staten. Under trycket av detta behov anpassar staten sitt ekonomiska handlande och sin officiella ideologi efter monopolkapitalet. Ur denna situation uppstår den socialdemokratiska ledningens allt öppnare förhållande av koncentrationens och omflyttningens påstådda välsignelsebringande effekter och dess spridande av idén om att storbolagens behov också är folkets behov. Ur denna situation växer fram 1964 års lokaliseringspolitiska beslut. Det är det beslut som markerar inledningen till den nuvarande regionpolitiken. Det är det beslut där staten officiellt förklarar sig vilja acceptera att stora regioner utsätts för kronisk ekonomisk och befolkningsmässig försvagnig. Det är det beslut, där ca 130 av landets 270 kommunblock döms till avfolkning, där 2,5 miljoner människor måste bereda sig på att drabbas av allt det som drabbar områden i stagnation och tillbakagång. Det är ett beslut, som jämnar vägen för alla de socialpolitiska och miljömässiga abnormiteter som i dag mer och mer karakteriserar koncentrationsområdena.

Riksdagen hade egentligen aldrig tillfälle att diskutera de konkreta följderna av 1964 års beslut. Hela den utredningsverksamhet och hela uppbyggandet av det prognosystem som skulle vara vägledande för samhällsplaneringen via den s. k. Länsplan 67 skedde i stort sett internt inom byråkratin. Riksdagen fick nöjas med att fatta ett rambeslut, som utgjorde byråkratins fullmakt, och att i efterhand granska och höja små maktlösa protester mot en redan färdig och verkande produkt.

Huvudparten av denna regionalpolitiska debatt kommer inte att handla om det system och de mekanismer som obönhörligt driver fram avfolkningen, koncentrationen, miljöförstörelsen och utplundringen av människorna. I stället kommer den att handla om alla de statliga åtgärder som vidtas inom ramen för den redan accepterade processen. Alla kommer att söka övertyga varandra om hur decentralistiska de är, allt medan de är fullständigt medvetna om att processen skall rulla vidare. Deras initiativ och argument är skådespel inför otåliga väljare, som allt hårdare känner processens verkningar i hyror, arbetslöshet, försämrad service, ekonomiska och socialmedicinska problem.

För alla stödåtgärder, alla länspolitiska handlingsprogram, alla förordningar och allt byråkratiskt kineseri – allt detta är ju inte avsett att

förändra den obönhörliga processen av avfolkning i skogslänen eller storstädernas slappa och illa planerade svällande.

Lokaliseringsstödet är en tvångsvis uttaxerad gåva från lönarbetarna till kapitalisterna för att de senare i näder lokaliserar viss verksamhet till stödområdet, samtidigt som de berövar samma bygder mångdubbelt fler arbetstillfällen genom den allmänna koncentrations- och flyttningsprocessen. De arbetsmarknads- och lokaliseringpolitiska kostnaderna för den stora folkomflyttningen kan tillsammans med de extra utbyggnadskostnaderna i koncentrationsdistrikten uppskattas till lågt räknat 6 miljarder kronor om året. Det är pengar som lönarbetarna betalar för att bestrida kostnader för koncentrationen och som monopolkapitalisterna slipper.

Det s. k. lokaliseringpolitiska samrådet i storstadslänen är en byråkratisk procedur, som skapar extraarbete inom administrationen utan att ge minsta maktpolitiska befogenheter gentemot de etablerande företagen. Och de så våldsamt uppreklamerade s. k. regionalpolitiska handlingsprogrammen; vad är det? Ett ofantligt och till 80 procent improduktivt samlade av statistiska data i tjocka volymer, försedda med snusförnuf-tiga kommentarer och av tvivelaktigt källkritiskt värde. Handlingsprogram, som inte skall ändra den nuvarande utvecklingen utan tvärtom befästa den, eftersom de är helt uppbyggda på de tidigare länsplanernas befolknings- och näringslivsprognoser.

Kring sådana pseudoåtgärder rör sig diskussionen. Båda de stora politiska blocken undviker sorgfälligt huvudfrågeställningen, nämligen vad som är grunden till koncentrationen och avfolkningen: klassförhållandena och makten över produktionsmedlen. De borgerliga partierna talar visserligen om decentralisering men skulle aldrig förmå sig till att ens röra vid den ekonomiska maktstruktur, vars utvecklingslagar – så länge strukturen existerar – gör decentraliseringen omöjlig, förvandlar den till en valpolitisk fiktion och ett redskap för professionella röstfiskare. Socialdemokraterna å sin sida har under tidigare epoker i utvecklingen befunnit sig i valsituationen att acceptera alla konsekvenser av den monopolkapitalistiska koncentrationen eller att gripa in mot systemets grundvalar. De har sedan länge valt det förstnämnda. Ur denna deras underkastelse kommer det sig att representanter för avfolkningsbygderna gång på gång av lojalitet mot partiet och av maktlöshet inför kapitalet röstar för sina egna bygders avfolkning.

Den diskussion som här kommer att föras om koncentration och decentraliseringsåtgärder är väsentligen en skendebatt. Koncentrationen och de partiella decentraliseringsåtgärderna står inte i motsättning till varandra. Decentraliseringsåtgärderna är helt underordnade den stora processens huvudlinjer. Decentraliseringsåtgärderna ingår t. o. m. på ett mycket finurligt sätt i kapitalets strävan efter högre profiler. Koncentrationen skapar en nödsituation och ett socialt och lönepolitiskt tryck i avfolkningsdistrikten. Utflyttningen av vissa verksamheter och företag är ett sätt att begagna sig av dessa regioners trångmål. Man skapar möjligheter till extraprofiterna både i tillväxtområdena och i avvecklingsområdena. Och partiell lokalisering i de sistnämnda är givetvis fördelaktig – så länge den nämligen försiggår i så pass underordnade proportioner, att dessa regioners grundläggande situation i utvecklingsschemat inte

förändras. Därför kommer den imponerande pratkvart som här i dag kommer att snurra inte att röra grundfrågan, inte att skapa ett enda nytt arbetstillfälle i avfolkningsbygderna och inte att få ett enda nytt träd att växa i betongslummen.

Vi kommunister förkastar detta spel och bekämpar hela den samhällsstruktur, vars utvecklingslagar framkallar den nuvarande utvecklingen i storstäderna och ute i de avfolkningsdrabbade bygderna.

Vi agiterar för ett samhälle, där profitberoendet och koncentrations-tvånget inte längre existerar, där all makt tillhör de människor som nu drabbas av processens verkningar, där planerare och forskare inte som nu skall vara nödsakade att förråda den fria vetenskapen och uppträda som agenter som samlar argument åt de härskande klickarna, ett samhälle, där det skall ha satts stopp för rovdriften i Norrlands skogsområden, där städerna uteslutande skall planeras med folkets medverkan och utifrån deras, och inte kapitalets, behov, där affärspalatsen skall ha rivits och träd i stället ha planterats, där inget barn längre skall behöva uppleva betongslummens torftighet och övergivenhetens ångest.

Vi vet att allt större skikt inom befolkningen, både i städerna och i glesbygderna, kommit att betrakta den nuvarande utvecklingen som onaturlig och pervers. Vi vet att folk är i rörelse och börjar förstå de maktpolitiska grundvalarna för sin tillvaro och sin kamp. Vi vet att politikerna fruktar denna folkets självständiga aktivitet mer än någonting annat. De har skäl att göra det. Över den materiella och sociala nöden i de smäckbyggda förstadsområdena, över den systematiska förstörelsen av luft och vatten, över den skoningslösa plundringen av avfolkningsområdenas resurser skall man en gång i det nya samhället fälla mycket hårda domar, domar som drabbar alla dem som medverkade i att lägga statens handlande till rätta för de stora plundrarnas intressen.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Herr Svenssons i Malmö anförande skulle naturligtvis behöva en genomlysning från saklig demokratisk synpunkt. Han representerar ju ett samhällssystem och en ideologi, som är starkt centralistiska och som inte har med de demokratiska värderingar att göra som vi företräder. Detta medför att en diskussion med honom blir ganska omöjlig.

Under ett par årtionden har det rått stora motsättningar mellan vårt parti och framför allt socialdemokraterna vad gäller utformningen av vårt samhälle i centralistisk eller decentralistisk riktning. Detta har tagit sig uttryck i första hand i vår inställning till lokaliserings- och regionsfrågorna. Huvudinriktningen i den socialdemokratiska politiken har ju varit centralistisk. Det har varit en koncentrationspolitik, medan vår politik har syftat till att undvika koncentration och centralisering.

När vi i början förde fram våra idéer på detta område, betraktades de som landsbygdsromantiska och storstadsfientliga. Man ville inte lyssna på vad vi egentligen pläderade för, nämligen att rädda samhällsservice och bebyggelse, fritids- och naturmiljöer i avfolknings- och utflyttningsområdena. Det gällde att ge tid åt storstadsutvecklingen och storstadstillväxten så att också där kunde skapas människovänliga miljöer. Det gällde att

undvika sociala problem såväl i glesbygdsområdena som i storstadsområdena.

Så sent som 1964 hade Aftonbladet en ledare betitlad "Den glädjande folkvandringen." Det rörde sig om "den glädjande folkvandringen" från glesbygderna till koncentrationsregionerna. I början av 1960-talet utgav LO en betydande programskrift, som jag tror också blev ett program för socialdemokraterna under 1960-talet och kanske är det alltjämt. Den har titeln "Samordnad näringspolitik". Programmet var centralistiskt inriktat. Det lade tyngdpunkten på rörlighetsfrämjande åtgärder. Det ville flytta människor till koncentrationsregionerna, för att öka nationalprodukten. Så har det varit under hela 1960-talet och så är också huvudinriktningen i samhällspolitiken från regeringens sida i dag.

De motioner och förslag som vi har fört fram för att ändra på detta förhållande och för att åstadkomma en decentralistisk politik har avvisats av socialdemokrater, kommunister, och i vissa fall även av moderater och folkpartister i någon fråga. Torsten Stridsman har tidigare redovisat vår principiella inställning. Jag skall därför inte uppta så mycken tid därmed. Mitt intryck är emellertid att socialdemokraterna själva egentligen inte trots så mycket på det vackra tal man ägnat sig åt – framför allt i slutet på 1960-talet – för att åstadkomma balans i vårt samhälle genom regionalpolitiska och lokaliseringpolitiska insatser. Strömningen i politiken och i samhället är oförändrad om inte ännu mera hastig.

Trots utlokalisering av statliga verk och trots en något förbättrad lokaliseringspolitik fortsätter koncentrationen och centraliseringen genom flyttning av människor. Genom vår politik under tjugo års tid har vi försökt åstadkomma åtgärder och framlagt förslag till åtgärder som skulle ha gett storstäderna och expansionsområdena möjligheter till ett i varje fall rimligt tempo i sin expansion. De skulle ha gett avflyttningssområdena en rimlig chans till en utveckling och anpassning. Men alla dessa förslag har avvisats liksom nu sker i inrikesutskottets betänkande nr 7 som vi behandlar i dag.

Min tro, herr talman, är att den politik som socialdemokraterna har fört och alltjämt för fjärrnar socialdemokratin från många av dess trogna medlemmar och från många som tidigare har stött socialdemokratin. Vanligt enkelt folk har faktiskt ofta svårt förstå den systematiska centraliseringspolitik och koncentrationspolitik som kommer fram i den regeringspolitik vi debatterar här i riksdagen.

Jag har fått denna uppfattning styrkt av en trebetygsuppsats som några studenter vid Umeå universitet skrivit. Man har besökt människor i en typisk avfolkningskommun, Dorotea kommun i Västerbottens län, och ställt frågor till dem – hur de har uppfattat den politik som har förts, hur de har uppfattat LO:s samordnade näringspolitik och hur de uppfattar regeringens politik. Det är människor från alla politiska partier.

Den socialdemokratiska doktrinen har ju varit att flyttning till expansionsregioner ger människorna i fråga större trygghet, bättre valmöjligheter, möjligheter till en utveckling av sina personliga förutsättningar som de inte tidigare har haft. Det har också varit socialdemokraternas motiv under beredningen i utskottet, och vi får väl höra det även från denna talarstol senare i dag.

Men vad säger människorna själva, de som är berörda av detta? De upplever det precis omvänt. Det ger inte trygghet, valmöjligheter eller möjligheter till utveckling. Det gäller både människor som står inför hotet att flytta och människor som har erfarenhet av flyttning, de som bor på annat håll eller som har återflyttat. Tvärtom är inställningen till flyttning hos denna senare kategori hårdare än hos dem som står inför hotet att flytta.

I denna trebetygsuppsats har man också gjort en undersökning om kontaktmöjligheterna mellan medlemmen i gemen och de närmast högre och de högsta instanserna i organisationerna. Administratörer, ordförande och ombudsmän upplever kontakten som mycket god, medan medlemmen i allmänhet upplever den som mycket svår och svår. Detta visar också hur det är distans i vårt samhälle mellan så att säga den vanliga medlemmen, individen, människan och många av våra institutioner. Det är en kontaktsvårighet och en distans som enligt vår mening har förstärkts genom den koncentrations- och centraliseringspolitik som regeringen har fört och är den främste företrädaren för i vårt land. Vi har denna tendens inte bara inom arbetarnas fackliga organisationer utan praktiskt taget inom hela föreningslivet. Det är någonting för oss var och en att uppmärksamma. Genom storavdelningar, kommunsammanslagningar, sammanslagningar i näringslivet och i det politiska arbetet har det i många fall blivit större distanser och kontaktsvårigheter mellan människor trots att kommunikationsmöjligheterna rimligtvis borde vara bättre i dag än tidigare.

Centerns politik syftar till ett decentraliserat samhälle där man skall komma till rätta med dessa svårigheter, vilka borde vara överkomliga med de kommunikationsmöjligheter som vi har i olika avseenden. Det borde vara möjligt genom att så långt som möjligt decentralisera vårt näringsliv – geografiskt, lokalmässigt – decentralisera bebyggelse, vilket borde ge bättre val av miljöer, decentralisera beslutanderätt så att människor i gemen får större möjligheter till kontakt med förtroendevalda och öva inflytande samt genom att delegera beslutanderätt i organisationer och inom näringslivet. Denna principiella inställning avvisas i dag av regeringsmajoriteten, stödd av vänsterpartiet kommunisterna, det kvarstår som ett faktum oavsett vad herr Svensson i Malmö säger. Det behövs enligt vår mening en annan huvudinriktning av politiken mot ett mer decentraliserat samhälle.

Måhända var den tidningsartikel som LO:s andre ordförande herr Nordgren skrev i Aftonbladet den 28 april en vårens första svala. Artikeln åberopades också alldeles nyss av herr Stridsman. Herr Nordgrens åsikter och förslag i artikeln överensstämmer såvitt jag förstår helt och hållet med dem som centerpartiet har framfört sedan många år tillbaka. Han har uttalat sig i egenskap av landshövding. Männe är det en nyvunnen frihet som han känt när han har varit så frispråkig – en frispråkighet som man tycker är alltför sent pätänkt. Man måste säga att det är synd att herr Nordgren inte får fortsätta att arbeta inom LO som ju är en mycket stor maktfaktor i vårt samhälle.

Herr Nordgren säger att vi behöver en effektivare regional- och lokaliseringspolitik. Vi har inte utnyttjat konjunkturen i regionalpoliti-

ken. Vi har för svaga styrinstrument. Han påvisar hur den goda konjunkturen haft kortare varaktighet i Norrland och varit svagare där än i övriga Sverige. Han påvisar hur högkonjunkturen har ökat flyttningen från skogslänen och hur lågkonjunkturer har minskat flyttningen – att det är suget från expansionsregionerna som har åstadkommit flyttningen i första hand. Den minskade arbetslösheten i skogslänen under högkonjunkturen beror faktiskt av den ökade flyttningen därifrån och inte av ökade sysselsättningsmöjligheter.

Denna uppbromsning av utflyttningen under år 1970 anser herr Nordgren vara tillfällig och jag instämmer i det. Han pekar på att under åren 1968–1970 har lokaliseringpolitiken skapat mellan 6 000 och 7 000 arbetstillfällen. Under samma tid har 34 000 personer flyttat ut från skogslänen, och storstäderna har ökat med omkring 85 000 personer, varav ungefär hälften invandrare.

Herr Nordgrens slutsats blir att det är alldeles nödvändigt med en konkret målsättning för vår regionalpolitik. Det är vad centern har sagt under många år. Vi får hoppas att Länsplan 70 nu skall ge en sådan målsättning som vi har förväntningar på. Jag är dock inte helt säker.

Herr Nordgren säger också att de medel som har använts, nämligen subventioner för att locka företag, har varit alltför svaga och gett ett magert resultat. Det räcker inte, förklarar han, med att bara vidtaga åtgärder i ena ändan av landet. Man måste bromsa storstadstillväxten. Det är ju det som vi har sagt länge.

Vi har framfört krav på etableringskontroll. Men, herr talman, då måste man ha en konkret målsättning att kontrollera emot, och den målsättningen har vi inte. Vi har framfört tanken på investeringsavgifter, att företag skulle betala sina egna rekryteringskostnader för arbetskraft i expansionsregionerna – det har Torsten Stridsman alldeles nyss belyst – och att företagen skall betala de högre samhällskostnaderna i expansionsregionerna. Det är inte alls några radikala förslag utan våra "normala" centerkrav i enlighet med vår ideologi och vår målsättning med samhällspolitiken att skapa ett decentraliserat samhälle.

Vi har tagit en klar ståndpunkt i denna fråga och vi är det enda parti som har gjort det i dag i praktiken, t. ex. i fråga om Storstockholms regionplan.

Om socialdemokraterna fortsätter denna politik med centralisering, tror jag att man fjärrar sig alltmer ifrån den stora opinionen. Det kan ju inte gagna dem själva, men måhända sitter regeringspartiet fast i den ideologiskt grundade centraliseringspolitik som jag anser att all socialism innebär.

Vad LO:s andre ordförande således har sagt är ju detsamma som framförts i gamla centermotioner och som socialdemokraterna nu tillsammans med kommunisterna förmodligen skall avslå fram på eftermiddagen eller i kväll.

Det är ändå uppmuntrande för oss att vi i likhet med vad som gäller frågan om sänkt pensionsålder alltmer tycks få stöd från allt större grupper inom LO. Jag har tidigare sagt att LO är en stark maktfaktor och jag tror att allt större grupper inom den stora, starka och betydelsefulla organisationen är inne på vår linje.

Jag tror att om socialdemokraterna skall ha ljusa tider att se fram emot så måste man också inom det partiet ändra sig i en mera decentralistisk riktning. Det finns även tecken på att så sker.

Jag skall nu, herr talman, beröra några reservationer.

Jag tar först upp reservationen 10. Den berör frågan om en utsträckning av det allmänna stödområdet. Sakförhållandet är ju att när regeringen föreslog gränserna för det allmänna stödområdet lämnade man vad beträffar Kopparbergs län utanför stödområdet tre eller kanske det var fyra kommunblock med en starkt tillbakagående befolkning, bl. a. Avesta och Ludvika kommunblock. Dessa har nu under sju års tid förlorat 8 000 människor. Enligt vår uppfattning står denna gränsdragning i strid med målsättningen för de allmänna principerna för lokaliseringspolitiken.

I motion 1105, undertecknad av representanter för centern, socialdemokraterna, folkpartiet och moderaterna, yrkas att Avesta och Ludvika kommunblock skall ingå i allmänna stödområdet. Jag finner mycket starka skäl för detta.

I reservation 11 behandlas frågan om åtgärder i Vindelälvsområdet. Vindelälvens bevarande har ju varit föremål för många och intensiva diskussioner. Det tog väldigt lång tid innan regeringen bestämde sig för hur man skulle göra. Under den tiden förhöll sig enskilda, företag och kommuner avvaktande i sina satsningar och i sina dispositioner av olika slag. Man kunde helt enkelt inte planera och satsa, när man inte visste hur framtiden skulle bli. En viss förlamning har därför följt, en förlamning som i den nedre delen av Vindelådalen i varje fall är minst lika hård i dag som tidigare.

En realistisk bedömning av situationen i området är att Vindelådalen befinner sig i ett betydligt sämre läge än motsvarande områden med utbyggda älvar. En utbyggnad ger ju penningersättningar som utgör injektioner i området. Det gäller inte minst turismen i fjällregionerna. Det byggs bra vägar, längs älven och broar över den. Stadigvarande arbetstillfällen tillkommer också även efter en utbyggnad. Det är effekter vid sidan av den sysselsättningseffekt som är temporär under utbyggnadstiden.

Nu pågår en turistutredning som väl snart skall lägga fram ett förslag, vars resultat närmast kommer att beröra fjällområdet. Hela området från kusten upp mot fjällområdet är alltså enligt min mening i ett fortsatt och ännu hårdare förlamningstillstånd än tidigare, bl. a. på grund av att regeringen inte synes bry sig om vad riksdagen tidigare har uttalat i fråga om Vindelälvens utbyggnad.

Jag har tidigare uttryckt min inställning i denna fråga så, att kommunerna och näringslivet i detta område inte har råd med en utbyggd älv, medan landet i sin helhet kan ha råd och intresse av att bevara älven utbyggd.

I detta sammanhang vill jag erinra om vad allmänna beredningsutskottet uttalade på hösten 1967, vilket senare blev riksdagens beslut: "Enligt utskottets mening bör med tanke på att Vindelälvens bevarande kan betraktas som en riksangelägenhet önskvärda och bestående lokaliseringspolitiska åtgärder vidtagas." Detta uppfattade befolkningen i området

och jag tror också i stort sett i hela landet som ett förpliktande uttalande från riksdagen. Men regeringspartiet vill nu inte vidkännas detta, och det tycker jag är anmärkningsvärt, och jag är sannerligen inte ensam om den meningen.

Även i denna fråga tror jag att regeringspartiet och regeringen fjärrar sig ifrån den vanliga enkla medborgarens uppfattning. Enligt min mening bör även ett sådant här riksdagsbeslut behandlas som en realitet av regeringen. Den situation som har uppstått är i princip av samma slag som beslutet att inte bryta malm i Stekenjokk, nämligen orsakat av regeringsbeslut. Jag frågade industriminister Wickman före jul i fjol om hans principiella inställning i denna fråga och om det fanns någon principiell skillnad i regeringens ansvar beträffande Vindelådalen och i fallet Stekenjokk. Han svarade, vilket finns angivet i protokollet, att det finns ingen principiell skillnad.

Nu vill jag ställa samma fråga till herr Nilsson i Östersund som är utskottets talesman: Vilken principiell skillnad finns det mellan Stekenjokk och Vindelådalen? I fallet Vindelådalen finns dessutom ett riksdagsuttalande om åtgärder, som regeringen och det socialdemokratiska partiet går emot, liksom kommunisterna.

Landstinget i vårt län har gjort sig påmint till regeringen och även till Industriförbundet i den här frågan. I motion nr 1134 påpekas vissa förhållanden som jag anser är fakta i det här "målet". Det skall bli intressant att höra om herr Nilsson i Östersund har någonting att genmäla beträffande vad som redovisas på s. 11 i motionen 1134.

"1. Riksdagen har tidigare uttalat att kompensation bör ges i form av andra stadigvarande sysselsättningsmöjligheter om älven inte byggs ut." Det är väl ett faktum?

"2. Det är genom ett regeringsbeslut den uppkomna situationen har uppstått.

3. Såväl fackliga som ekonomiska organisationer har uttalat sig för sådana åtgärder.

4. Dylika åtgärder torde stödjas av en överväldigande folkopinion i vårt land.

5. Näringsstrukturen i Vindelådsområdet liksom sysselsättningen har försämrats genom den utdragna provotiden." Och, kan jag tillägga, till följd av regeringens sätt att därefter behandla den här frågan.

"6. Regeringen har vad beträffar den inhyllade malmbrytningen i Stekenjokk utlovat ersättningssysselsättning." Vilken principiell skillnad finns det mellan dessa fall?

"7. Vindelävsbeslutet har lett till stor pessimism och missräkning när ingen kompenserande sysselsättning tillföres området." Näringslivsutvecklingen har påverkats negativt också av det.

Det finns ytterligare en synpunkt som jag vill lägga på den här frågan, nämligen att om man inte vidtar dessa särskilda åtgärder så vinner man inte vad man hade åsyftat genom att låta älven förbli outbyggd.

Reservation nr 12 är föranledd av en motion som väckts av enbart socialdemokrater och som berör lokaliseringstöd till marknadsföringsåtgärder. Jag har lagt märke till att huvudmotionären är anmäld på talarlistan, varför jag skall förbigå denna reservation.

Reservation nr 13 gäller förmedling av arbetsobjekt. Att flytta arbetstillfällena i stället för människor är en verksamhet som är praktiskt genomförd t. ex. i Skellefteå, där goda resultat uppnåtts. Vi anser att denna verksamhet bör ytterligare utvidgas i samarbete med företagarföreningar, branschorganisationer, arbetsmarknadsmyndigheter osv.

Reservation nr 14 tar upp flyttningsstödet till återflyttad arbetskraft som inte kan betraktas som s. k. kvalificerad arbetskraft. Denna arbetskraft har i allmänhet en viss yrkesskolning. Den kan vara intrimmad i en sysselsättning och ha industrivana. Den kan vara en förutsättning för att främja en lokalisering i områden som behöver insatser. På vissa orter har utflyttningen gått så långt att huvudsakligen äldre arbetskraft finns att tillgå, och det är sannerligen ett svårt hinder för ökade näringsinsatser. 1970 och även i år har insatserna för flyttningen ökat, en flyttning som till huvudsaklig del ställer fri arbetskraft framför portarna hos företagen i expansionsregionerna. Enligt vår mening bör en större del av flyttningsstödet engageras för lokaliseringpolitiska insatser i det avseende som vi föreslagit.

Slutligen, herr talman, skall jag beröra den sista reservationen, nr 15. I en rad motioner har frågor upptagits som berör glesbygderna. I några av motionerna framhävs att glesbygdsutredningens direktiv är otillräckliga för att man skall komma fram till bestående resultat för framtiden. Utskottsmajoriteten säger att alla de frågor motionärerna tagit upp helt faller inom ramen för glesbygdsutredningen. Jag tror att även utskottets talesman måste medge att detta inte kan vara riktigt. Vi tar upp t. ex. lokaliseringpolitiken och trafikpolitiken, som enligt direktiven inte skall behandlas av glesbygdsutredningen. Motionärerna och reservanterna vill ha en mera allsidig och långsiktig lösning än de begränsade direktiven kan möjliggöra. Dessa direktiv har i stor utsträckning arten av övergångslösningar. Det är fråga om avveckling mer än om att stabilisera ett samhällsliv i området.

Vi måste samordna olika aktiviteter, t. ex. jordbruket, skogsbruket, landskapsvården, turismen, hantverket och industrin med de viktiga lokaliseringsfrågorna och kommunikationsfrågorna, kommunikation också i form av en utjämning av telefontaxorna, flygpriser, järnvägstransporter etc. Det har berörts i annat sammanhang.

Det är nödvändigt att finna långsiktiga och bestående lösningar som kan leda till en positiv utveckling av näringslivet, ett näringsliv som helst självständigt skall kunna utgöra grundvalen för den samhällsservice som måste finnas i området. Enligt vår uppfattning har glesbygdsutredningen inte de direktiv som möjliggör detta. Den begränsning av direktiven som skett anser vi orimlig, om man verkligen vill skaffa förutsättningar för att på lång sikt komma till ett resultat som skulle kunna skapa underlag för största möjliga grad av självbärande näringsliv för den nödvändiga servicen på lång sikt.

Vi förutsätter nämligen större samhälleliga åtaganden beträffande exempelvis trafikpolitiken och lokaliseringpolitiken, inom jordbrukspolitiken och inom många andra områden än vad som gäller i det övriga landet.

Det är också realistiskt att räkna med att vissa serviceorter icke kan

klara sig själva med eget näringsliv. Den frågan är tidigare motiverad bl. a. av herr Rimås, och den återfinns i reservationen 4.

Det är angeläget att de väntade förslagen från glesbygdsutredningen inte fördröjs. Det är också vår bestämda uppfattning. Men det är lika nödvändigt att man får än mera omfattande och genomgripande överväganden än vad glesbygdsutredningen nu har möjligheter till.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservationen 14 och i övrigt till de reservationer som herr Stridsman tidigare har yrkat bifall till.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Från kommunistiskt håll saknar vi visst inte respekt för den diskussion om centralism och decentralism som centern bedriver, och inte sällan har vi anledning att stödja förslag i den riktningen här i riksdagen.

Men vad vi reagerar mot är att ni på det mera allmänna planet, i den principiella diskussionen, sprider en massa illusioner och dimridåer kring decentralismens faktiska möjligheter. Hur kan man tro på decentralismen i ett samhälle som automatiskt präglas av allt större centralism? Hur skall man kunna få ett system att bryta sina egna obönhörliga utvecklingslagar som går i centraliserande riktning, om man inte är beredd att gripa in mot systemets grundvalar som sådana? Hur kan man stå i talarstolen och hoppas att Länsprogram 1970 skall innebära någon sorts vändning i den nuvarande politiken, när man mycket väl vet att det är grundat på prognoserna i Länsplan 1967 om vars innehåll vi ju vet att det avser att befästa de nuvarande utvecklingstendenserna? Detta är alltså basen för Länsprogram 1970.

Man kan tro på decentralismen bara när man har skapat maktpolitiska förutsättningar för den, men det innebär ett ingripande mot den nuvarande maktstrukturen som varken centerpartiet eller något annat borgerligt parti är berett att ens diskutera.

Herr NILSSON i Tvärälund (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har mycket stor förståelse för att en ideologisk centralist har svårt att tränga igenom, vad han kallar dimridåer, till kärnan av vad som egentligen är en decentralistisk politik.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i sin partimotion 446 lagt fram ett flertal förslag till regionalpolitiska åtgärder. De har i mycket stor utsträckning redan berörts, inte minst av herr Rimås, och jag skall därför här bara ta upp ett par synpunkter som anföres i två reservationer, nämligen den som handlar om service i glesbygderna och den om lokaliseringsstödet och marknadsföringsfrågorna.

Som vi framhållit i vår partimotion råder tyvärr alltfört en icke obetydlig osäkerhet när det gäller den regionalpolitiska målsättningen i vårt land. Detta skapar osäkerhet, särskilt inom glesbygds- och avfolkningsområdena. Ovissheten om de framtida försörjningsmöjligheterna är det gissel som människorna i glesbygderna ofta lider under. Det är

självfallet inte minst fråga om den allmänna servicen. Samhället måste, menar vi, ta på sig ett större ansvar för att samhällsservicen bibehålles på en rimlig nivå även för glesbygdens befolkning. Det är angeläget att riksdagen snarast får förslag till minimistandard beträffande servicen i glesbygderna och därtill även förslag beträffande transportservicen, som självfallet hör mycket intimt samman med den allmänna servicen. Som vi framhållit i reservationen 15, som också herr Nilsson i Tvärålund berörde, är det nödvändigt att glesbygdsfrågorna får en mer allsidig belysning än den som glesbygdsutredningen ger möjlighet till.

Man kan kanske då fråga sig vilka sektorer det är som främst kommer i farozonen genom en fortgående avfolkning i glesbygderna. Det gäller naturligtvis i första hand olika former av vård, det gäller kommunikationer och varudistribution, det gäller skolor och utbildningsmöjligheter, det gäller sådana nödvändigheter som post och tele. Men det gäller också andra kanske lika viktiga områden. Kultur- och fritidsaktiviteter av skilda slag kommer i skymundan. Hotell- och restaurangservicen samt tillgången till banker och apotek minskar också allteftersom glesbygden avfolkas och servicenivån sjunker.

Men det är inte bara fråga om huruvida servicen helt försvinner; även i de fall då den helt koncentreras till vissa tätorter kommer frågan upp om den fördyring som det innebär att nå denna alltmer koncentrerade service. Därför menar vi att målsättningen måste vara att trygga förutsättningarna för att ett tillräckligt befolkningsunderlag kan finnas kvar.

Jag är angelägen att framhålla att det i och för sig är naturligt att kommunerna får bära ansvaret för att servicen upprätthålles inom kommunerna. Men frågan är hur mycket dessa i regel skattesvaga kommuner orkar med av alla de ökade utgifter som läggs på dem. Skatteutjämningssystemet är i dag ett verksamt medel att skapa förutsättningar för en någorlunda likvärdig kommunal service i olika delar av landet. Självfallet spelar dessa bidrag en mycket betydelsefull roll inom stödområdet. Men är det tillräckligt? Måste inte samhället i sin helhet ta på sig en ökad del av ansvaret för att samhällsservicen bibehålles på en rimlig nivå även i glesbygderna?

Ett minimikrav måste vara att serviceorterna bibehåller minst nuvarande standard, att transportsystemet anpassas så att det ger möjligheter för alla att till låga och rimliga kostnader och tillräckligt ofta resa till viktiga serviceorter och också att få varor hemsända.

Många förslag och synpunkter har naturligtvis förts fram. I detta sammanhang vill jag bara nämna motionen 1077 av herr Jonsson i Mora m. fl. I den framläggs förslag om en utbyggnad av glesbygdsservicen genom ett samarbete mellan berörda kommuner och företagarna i närmast liggande centralorter. Jag tror att ett sådant samarbete mellan kommuner och företagare skulle ge goda resultat i fråga om förstärkt service till glesbygderna.

Låt mig till sist, herr talman, nämna något om ytterligare en reservation, som också herr Nilsson i Tvärålund berörde. Det gäller den reservation som bär nummer 12 och avser lokaliseringstöd till marknadsföringsåtgärder. De krav som där ställs har tagits upp i en motion nr 520

med herr Wikner som första namn och med ytterligare elva undertecknare. Motionärerna pekar på att servicetjänster inom sektorerna administration, marknadsföring och utvecklingsarbete generellt undantogs när riksdagen fastställde den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten föregående år. Som vi framhåller i reservation nr 12 spelar i dag marknadsföringen en många gånger avgörande roll, icke minst för den mindre företagsamheten. Därför, menar vi, är det angeläget att marknadsföringsfrågorna i lokaliseringsverksamheten får en mer central betydelse, och det yrkandet framställer vi i reservationen. Men vi har med förvåning konstaterat att utskottets majoritet inte ansett sig kunna ställa sig bakom detta som vi menar rimliga krav på en översyn av marknadsföringsfrågornas roll i lokaliseringsarbetet.

Herr talman! Jag skall inte fortsätta längre utan ber med detta att få yrka bifall till reservationerna 12 och 15 vid inrikesutskottets betänkande nr 7 samt i övrigt instämma i de tidigare framställda bifallsyrkandena beträffande reservationerna 1, 3, 4, 10, 11, 13 och 14.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Utskottet har i samband med punkten Regional utveckling i statsverkspropositionen haft att behandla 35 motioner, som senare har avsöndrat 15 reservationer och 5 särskilda yttranden från borgerligt håll. Jag har med mycket stort intresse läst de borgerliga motionerna i den här frågan, men där har jag tyvärr förgäves sökt efter någon förnyelsens vind inom regionalpolitiken. De flesta av motionerna är gamla bekanta, som prövats ingående tidigare och underkänts av föregående riksdagar. Utskottet har trots detta ägnat motionerna en mycket seriös behandling och presenterat ett mycket utförligt betänkande.

När jag lyssnar på den här diskussionen måste jag också konstatera att den i stort sett är en upprepning av den diskussion vi förde i samma fråga under fjolårets riksdag. Man har så här i första omgången skickat fram ett batteri av sex talare från oppositionen: fyra från mittenpartierna, en från moderaterna och en från vänsterpartiet kommunisterna. Mot den bakgrunden är det fullständigt ogörligt för mig att hinna svara på alla frågor som har ställts eller över huvud taget ta upp alla de 15 reservationerna till en noggrannare granskning. Andra talare från vårt håll kommer för övrigt att närmare kommentera en del av de reservationer som har presenterats av de borgerliga partierna.

Den principiella målsättningen för regionalpolitiken måste vara att inom ramen för snabbt ekonomiskt framåtskridande åstadkomma en rättvisare fördelning av välståndet mellan människorna i skilda delar av vårt land. Det är alltså detta som vi vill ställa upp som mål för arbetet. Det är lätt för oppositionen att skriva långa önskelistor när det gäller den regionala utvecklingen och lokaliseringspolitiken och på det sättet höja förväntningarna hos de människor som bor ute i problemområdena. Jag tror personligen att åtminstone vi inom vårt parti får välja en mer realistisk linje. Vi har ett ansvar som regeringsparti och kan inte i samma utsträckning som oppositionen gå ut och lova människorna allt möjligt gott när det gäller utvecklingen i landet.

Det finns ingen som förnekar att vi har en mycket besvärande regional obalans mellan olika delar i landet. Men jag vill samtidigt betona att mot den bakgrunden – och det säger jag både till de borgerliga och till vänsterpartiet kommunisterna – är det nödvändigt att det samhälle som vi arbetar med har starka resurser, om vi skall orka med att driva en målmedveten regional utjämningspolitik.

Vi kan avläsa resultatet av den femåriga försöksperioden 1965–1970, och vi ser då att lokaliseringstödet under den perioden har initierat totala investeringar på ca 2 000 miljoner kronor, som i sin tur har betytt ett tillskott på ungefär 18 000 nya arbetstillfällen, varav 12 000 inom stödområdet.

Till detta skall givetvis läggas de mycket kraftiga insatser som har gjorts när det gäller exempelvis utsläpp av investeringsfonder samt arbetsmarknadspolitiken. Det har vidare tillkommit insatser från Norrlandsfonden, från företagarföreningarna osv. Vi har alltså spelat på ett mycket brett register, och detta har resulterat i att industrisysselsättningen har ökat i Norrlandslänen medan den under samma period har sjunkit något i övriga delar av Sverige.

Fjolårets riksdagsbeslut innebar att man vidgade och förstärkte stödinsatserna. Man ökade utbildningstödet, man införde transportstöd, lån till rörelsekapital, flyttningsbidrag till företag som flyttar till stödområdet och ett vidgat flyttningsstöd för den kvalificerade arbetskraften. Dessutom infördes en klar prioritering till det s. k. inre stödområdet i form av ett sysselsättningsstöd. Man beslöt samtidigt att utreda frågan om att bygga upp några industricentra i det norrländska inlandet.

Men samtidigt markerade man i fjolårets beslut den regionala utvecklingsplaneringens betydelse. Regionalpolitiken fick ett avsevärt vidare och ambitiösare syfte än vad lokaliseringspolitiken tidigare hade haft. Inom länsstyrelsernas planeringsråd, som tidigare har genomfört Länsplanering 1967, har man nu i samråd med kommunerna utarbetat handlingsprogram, Länsprogram 1970, med förslag om bl. a. vilka orter och områden man skall satsa på i form av tillväxtcentra och serviceorter i glesbygderna. Tack vare detta samarbete mellan planeringsråden och kommunerna får regionalpolitiken en lokal förankring genom att kommunala engagemang redan från början kopplas in.

Avsikten är vidare att länsprogrammen skall sammanställas till ett regionalpolitiskt program för hela landet som skall presenteras för nästa års riksdag. Tidsprogrammet är dock mycket knappt för att propositionen skall hinna utarbetas. När man därför i de borgerliga reservationerna 4 och 6 kräver att Kungl. Maj:t – alternativt lokaliseringsutredningen – skall få i uppdrag att utarbeta en näringspolitisk plan med statsgaranterade serviceorter eller en utvecklingsplan för Norrland, så tar man en uppenbar risk att den aviserade propositionen inte hinner läggas fram nästa år. Jag frågar mig om man på borgerligt håll är beredd att ta den risken, att man skjuter på den sammanfattande debatt som vi förväntar skall få föras under 1972 års riksdag omkring de här problemen och där man också får tillfälle att utforma ett regionalpolitiskt program för hela landet.

Då det på borgerligt håll talas om statsgaranterade serviceorter och om näringspolitiska planer som Kungl. Maj:t skall upprätta, så anser jag att man med fullt fog kan ställa frågan: Vart tog den lokala förankringen vägen? Vi tycker att det är mycket viktigt att man får vara med från kommunernas sida, när målsättningen för regionalpolitiken skall utarbetas, och vi tycker likaså att det är mycket viktigt att kommunerna får vara med och säga sin mening om vilka orter man vill satsa på inom de olika regionerna. Det är, anser jag, ändå ett konstigt utslag av närdemokrati från mittenpartiernas sida, när de nu lägger fram förslag om att Kungl. Maj:t eller någon central beredning skall ta ut de här orterna och utfärda någon typ av statsgaranti. Det är ett jobb där vi vill ha en lokal förankring, innan vi tar ställning till de olika förslagen.

I reservationerna 1 och 5 – reservationen 1 är avgiven av centerpartister och folkpartister och reservationen 5 av tre centerpartister – begärs ett uttalande att lokaliseringpolitiken skall vara inriktad på "ett så långt möjligt decentraliserat samhälle". Jag frågar: Vad menar man konkret med detta krav? Vad är "ett så långt möjligt decentraliserat samhälle"? Man har inte närmare preciserat begreppen här, och då är det ju också rimligt att riksdagen säger, att vi vill inte ha något uttalande i den riktningen. Samma beslut fattades av fjolårets riksdag.

Jag vill nu erinra något om grundsatserna inom regionalpolitiken som vi ser dem.

Vi är överens om att trycket i storstäderna skall lättas. Vi får om någon vecka ett förslag på riksdagens bord om utflyttning av statliga verk. Vi kommer framdeles, eftersom den delegation det gäller arbetar vidare, att få ytterligare förslag om utflyttningar i framtiden. Jag tror att detta ändå blir en probersten för centerpartiet. Det skall bli intressant att se hur hårt man är beredd att ta i från centerpartiet och folkpartiet när det gäller att flytta människor från Storstockholm till landsorten.

Vidare har vi beslutat om lokaliseringssamråd i de tre storstadsområdena, vilket innebär en skyldighet att överlägga om planerade lokaliseringar. Det är ju också ett beslut som siktar mot ett mera decentraliserat samhälle. Och den satsning som skall ske på storstadsalternativ och tillväxtorter inom regionalpolitikens ram är också åtgärder som syftar i samma riktning.

Jag ställer frågan: Vad är det man vill ytterligare i centerpartiet? Är det så – vilket jag hoppas – att ni nu är beredda att säga till jordbrukets ekonomiska organisationer, som i stor utsträckning har koncentrerat sin kontorsverksamhet till storstäderna, att ni skall i regionalpolitikens namn nu följa det exempel som staten har givit i och med utflyttningen av statliga verk? Om vi kan få stöd från centerpartiet på den punkten, så är jag helt övertygad om att vi ställer upp eniga från socialdemokratiskt håll.

Det finns många framstående centerpartister och folkpartister som medverkar i en koncentration både när det gäller jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse och skogsägarrörelsen inom de olika länen. Man bildar storfusioner av typen NNP, Norrskog och vad de nu heter. Där har man insett stordriftens fördelar, och det är möjligt att man har rätt på den punkten. Men vad man där strider för på det lokala planet innebär en mycket stark koncentration av den rörelse som mittenpartierna i stort

sett har politisk kontroll över. Och då ställer jag frågan: Menar man med "ett så långt möjligt decentraliserat samhälle" att man vill slå sönder även de fusioner som man har byggt upp inom jordbrukarnas ekonomiska föreningsrörelse och skogsägarrörelsen, så att man även där genomför en decentralisering? Jag tror att centerpartiet har all anledning att fundera litet mer på dessa frågor, innan man avger de stolta parollerna om att man vill arbeta för ett mera decentraliserat samhälle. Det gör man nämligen inte nu i sin praktiska gärning i de regioner som är drabbade av utflyttning.

Vad storstadskoncentrationen beträffar var herr Stridsman inne på den frågan, och man kan möjligen hitta ett ytterligare uppslag där i centerpartireservationen 7, som herr Stridsman även kommenterade. Där kräver man ett differentierat flyttningsstöd vilket skulle betyda att inget eller i varje fall ett mycket ringa flyttningsstöd skulle utgå till den arbetskraft som flyttar till storstäderna. Mellanskillnaden skulle betalas av arbetsgivarna. I konsekvens härmed skulle till områden utanför storstadsregionerna utgå ett avsevärt högre flyttningsstöd. Jag vill där erinra om att flyttningsstödet är till för att kompensera de flyttande för ökade utgifter i samband med flyttningen. Det finns säkert arbetslösa som vill flytta till en storstad och som kanske inte kan få något arbete på annat håll. Dessa människor skulle alltså enligt centerpartiet vara beroende av arbetsgivarnas välvilja när det gäller kompensation för de ökade utgifterna i samband med flyttningen. Jag tycker att det förslaget är mycket illa genomtänkt. I praktiken skulle det nämligen betyda att den som avser att flytta till en storstad och kommer till länsarbetsnämnden och vill ha flyttningsstöd skulle få svaret: Vi betalar inte ut någonting, därför att du flyttar till Stockholm, Malmö eller Göteborg. Du får gå till din arbetsgivare och ta upp ett resonemang med honom, om han är villig att betala ut detta stöd. Med en sådan politik tror jag att man skulle medverka till att skapa ekonomiska klasskillnader bland de arbetsökande här i landet. Jag är också ganska övertygad om att det är olämpligt att använda flyttningsbidragen som ett instrument för att lätta trycket på storstäderna. Med ett rikligt tilltaget flyttningsstöd till andra delar av landet riskerar man också att stimulera människorna att konkurrera om de få arbetstillfällena vi har bl. a. i det allmänna stödområdet.

I reservationen 14 vill man utsträcka flyttningsstödet för kvalificerad arbetskraft även till andra kategorier som flyttar till företag inom stödområdet. Inte heller detta är en realistisk linje, tror jag; det skulle kunna innebära – jag poängterar att det *skulle kunna* innebära – att vi importerade arbetslöshet till det allmänna stödområdet. Vi har i regel gott om arbetskraft, vi har möjligheter att utbilda denna arbetskraft via AMS, och det är i första hand dessa arbetskraftsreserver vi vill sätta in när vi får nya företag till stödområdet.

Herr Stridsman talade länge och väl om Norrlands problem. Han liksom Jan-Ivan Nilsson i Tvärålund underströk mycket kraftigt att vi måste öka prioriteringen till det allmänna stödområdet. Det finns en grupp centerpartister – de är tio stycken – som ställt sig bakom en motion i vilken man kräver att riksdagen nu skall uttala sig för att den

nuvarande metoden med särskilda stödområden slopas och ersätts med regionalpolitiska målsättningsprinciper. Man vill alltså gå mycket hastigt fram för att slopa det allmänna stödområdet, och man har så brått att man vill att årets riksdag skall uttala sig i den riktningen. Den andra och stora gruppen av centerpartister företräder meningen att prioriteringen till det allmänna stödområdet bör ökas. Jag tycker att man inom centerpartiet skall göra upp hur man vill ha det på den här punkten. Personligen tror jag att vi behöver stödområdesindelningen ett bra tag framåt. Hur det blir i framtiden får vi ju ändå möjligheter att ta ställning till senare.

Det var inte meningen att jag skulle tala om den reservation som rör Vindelälven; den kommer nämligen en annan talare från vårt håll att beröra. Men Jan-Ivan Nilsson i Tvärälund ställde en direkt fråga och kopplade därvid samman Vindelälven och Stekenjokk. När det gäller Vindelälven vill jag erinra om – jag vill bara i korthet nämna detta för att inte beta av fältet för den talare som skall behandla detta avsnitt – att den statliga turistutredningen med förtur skall framlägga förslag om en utbyggnad av turismen och friluftslivet i detta område. När det gäller Stekenjokk å andra sidan fortgår ju undersökningarna där uppe. Men jag skall lova Jan-Ivan Nilsson i Tvärälund att om han kan garantera att centerpartiets hela riksdagsgrupp ställer sig bakom en utbyggnad av Vindelälven, så skall jag för min del väcka en motion i den frågan. Jag har alltid haft uppfattningen att man borde ha byggt ut Vindelälven, med hänsyn till det tillskott av arbetstillfällen som man på det sättet skulle ha fått. Litet mer parentetiskt kan jag även nämna att centerpartiet får möjligheter att stödja förslaget om en utbyggnad av Ritsem. Problemen i det området är i stort sett desamma som i Vindelälvsområdet; nu har man innan riksdagen fattat beslut i fråga om Ritsem chansen att ställa upp bakom förslaget om en utbyggnad och på det sättet skapa de nya sysselsättningsstillfällen som utan tvivel behövs även i denna del av norra Sverige.

I reservationen 2 av herr Hallgren, vpk, kräver man en helt ny regionalpolitik, baserad på en helt annan samhällssyn än den som blandekonomin representerar. Vänsterpartiet kommunisterna vill ge intryck av att vi lever i ett samhälle där monopolkapitalismen och marknadskrafterna fritt får grassera. Nu är det ju ändå inte på det sättet. Genom arbetsmarknadspolitiken, den statliga näringspolitiken, ATP-fonderna, lokaliseringpolitiken osv. har samhället gjort mycket starka inbrytningar i marknadsekonomin för att skapa större trygghet, inte minst i arbetslivet. Fördelningsfrågorna har varit de centrala frågorna i vårt politiska handlande. Jag tycker att det är mycket märkligt att en länsplanerare som herr Svensson i Malmö inte har upptäckt detta utan, att döma av hans inlägg i denna debatt, går omkring med intrycket att vi lever i ett samhälle där marknadskrafterna får grassera som de vill. Han kasserar också i samma anförande alla de instrument som vi använder i regionalpolitiken. Jag tror att vi behöver de instrumenten och att de bör byggas ut, om vi skall komma till rätta med den regionala obalans som utan tvivel råder i landet.

Herr talman! Slutligen några ord om reservationen 15 som rör

glesbygdsfrågorna. Jag hyser stor beundran för de glesbygdskonsulenter och alla andra som skött denna verksamhet under några år. De har nämligen under hela den tid som de sysslat med de svåra glesbygdsfrågorna vidtagit konkreta försöksåtgärder ute i kommunerna. Glesbygdsverksamheten spänner för närvarande över ett mycket stort fält. Praktiska försök pågår när det gäller varudistribution, när det gäller vård och service, när det gäller kommunikationer i glesbygderna och när det gäller sysselsättningsåtgärder som skall sättas in i olika delar av glesbygderna. Man har tagit ut några kommunblock i vilka man tänker göra en sysselsättningsplanering. Det har överlämnats till företagarföreningarna att skaffa fram arbetsobjekt för befolkningen i glesbygderna, och detta har i mycket stor utsträckning lyckats.

Det görs vidare mycket uppmärksammade experiment med lekskoleverksamhet och med vissa typer av kulturell verksamhet i glesbygdskommunerna.

Glesbygdsutredningen räknar med att kunna framlägga sitt förslag i år. Utredningen vill inte ha några tilläggsdirektiv. Detta skulle uppenbarligen försena utredningens arbete. Man vill heller inte för närvarande göra några utvärderingar av detta arbete, eftersom även det skulle försena framläggandet av förslaget.

Vi kommer alltså att få ta ställning till utredningens förslag och till resultatet av den praktiska verksamhet som nu pågår i glesbygderna. Jag tror att det är riktigt att vi avvaktar det förslag som utredningen i år kommer att framlägga, utan att ge utredningen några tilläggsdirektiv eller uppdrag att utvärdera sin verksamhet.

Ja, herr talman, andra talare från vårt håll kommer att beröra de frågor som jag inte har hunnit gå in på. Jag nöjer mig nu med att yrka bifall till utskottets hemställan på samliga punkter.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund visar faktiskt här samma passivitet som jag nämnde att utskottsmajoriteten har visat i inrikesutskottets betänkande.

Frågan är, herr Nilsson, hur man vill tyda den debatt som här har förts, speciellt från centerhåll. Herr Nilsson säger att det inte finns någonting av förnyelsens vind utan bara gamla bekanta. Men det här är ju livsviktiga frågor, där det gäller att ta ställning till hur framtidsutvecklingen skall se ut. Jag kan försäkra herr Nilsson att så länge vi inte har fått besked på dessa frågor, t. ex. när det gäller målsättningen för regionalpolitiken, kommer vi också att ta upp dem i riksdagen.

Herr Nilsson ville veta vad vi menar med ett så långt möjligt decentraliserat samhälle. Låt mig svara att vi menar att man skall trygga en angiven, viss regional balans i fråga om ekonomisk, social och kulturell standard. Sedan säger herr Nilsson att vi vill slå sönder allting. Det vill vi inte. Läs motionen 1114, där vi säger: "Den möjliga decentraliseringsgraden i samhällsstrukturen måste givetvis avgöras i avvägning mot ekonomiska krav. Från såväl samhällsekonomiska som företagsekonomiska synpunkter är viss grad av koncentration i näringslivs- och bebyggelsestrukturen nödvändig."

Det är självklara saker. Men en viljeinriktning från vår sida är ett decentraliserat samhälle. Det innebär dock inte att vi slår sönder allting.

Det var intressant att herr Nilsson tog upp vår reservation nr 7. Han fann i den uppslag som han tyckte var rätt tacknämliga, nämligen när det gäller flyttningen. Han sade dock att vår reservation och vårt uppslag var illa genomtänkta. Jag tycker att vi då befinner oss i samma båt som den kommande landshövdingen i Västernorrlands län, LO:s andre vice ordförande, Kurt Nordgren.

Om vi över huvud taget skall kunna stoppa expansionen i storstäderna, måste arbetsgivarna ta på sig flyttningskostnaderna. Om vi finge en målsättning, herr Nilsson, då kunde vi också slopa stödområdesgränserna. Det finns ingen konflikt i de motioner som vi från centern har väckt.

Herr RIMÅS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund tyckte att det var ett egendomligt utslag av närdemokrati att mittenpartierna vill att staten skall bestämma vilka orter som skall utvecklas till stödjepunkter. Han menade vidare att det hela skulle fördröjas och att vi riskerar att nästa år inte få fram det förslag som vi räknar med skall komma då.

Jag vill helt kort påpeka att vi i reservationen 4 klart och tydligt har sagt ut: "De kommunala serviceorterna bör utvecklas enligt en länskommunal utvecklingsplanering." Det betyder att Länsprogram 1970, som länsstyrelserna nu håller på med, skall kunna ta upp dessa frågor och komma med förslag.

Beträffande tidsplaneringen har vi sagt att eftersom arbetet med Länsprogram 1970 nu pågår, bör detta beaktas i den redovisning som föreläggs 1972 års riksdag. Det är inte alls någon omöjlighet enligt vår mening.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund tyckte att jag upprepat gamla kända argument. Det är det också — för vår del i varje fall; vi har ju fört vår politik konsekvent i många, många år.

Herr Nilsson påpekade vidare att vi gjorde upp en önskelista, som den nye landshövdingen i Västernorrland nu också appellerar till. Den skulle emellertid inte vara realistisk. Det är ju fråga om vart huvuddelen av strömmen av samhällsresurser går. Den går nu till koncentrationsregionerna. Har herr Nilsson upptäckt den motsättning som finns inte sällan å ena sidan mellan socialdemokratiska kommunalmän och landstingsmän och å den andra sidan mellan statliga beslut och dirigeringen av samhällsresurser?

Det är en ganska typisk och karakteristisk skillnad i hur vi och socialdemokraterna ser på utflyttningen av statliga verk. I den frågan, liksom i annan lokaliseringspolitik, vill vi flytta ut arbetstillfällena och inte människorna. I Stockholm har vi en arbetsmarknad som är differentierad på ett helt annat sätt än någon annanstans i detta land, och genom att föra en riktig företagspolitik och personalpolitik torde man i huvudsak slippa att flytta människor som inte vill flytta.

Beträffande decentraliseringen över hela fältet vill jag säga att det är

naturligt att decentraliseringen omfattar statlig, kooperativ och privat företagsamhet; detta gäller naturligtvis också såväl producentkooperation som konsumentkooperation och t. ex. LKAB:s huvudkontor, som vi i många år har haft förslag om flyttning av. Herr Nilssons i Östersund argumentering här visar att han inte har tänkt igenom problemet. En decentralisering betyder ju inte att man skall slå sönder effektiva företag. På grund av att tekniken i vissa fall leder till koncentration, på grund av tekniska och andra skäl behöver man särskilt uppmärksamma utflyttningen av verksamheter av olika slag. Man bör sprida näringslivet i stället för att koncentrera människorna till vissa platser.

Vad gäller Vindelälven ställde jag frågan till herr Nilsson i Östersund om hans mening beträffande samhällets ansvar i fallen Stekenjokk och Vindelälven. Där finns en motsättning, t. ex. mellan statsminister Palmes och industriminister Wickmans uppfattningar. Olof Palme uttalade, när han strax före valet besökte Stekenjokk – och högg i sten, som vi vet – att det inte fanns skäl att vidta särskilda åtgärder med hänsyn till det fattade riksdagsbeslutet. Krister Wickman däremot sade till mig att samhället skall ha samma ansvar i fallet Vindelälven som i fallet Stekenjokk. På vilken sida ställer sig herr Nilsson i Östersund? Är det inte så, herr Nilsson, att en regering bör ta hänsyn till riksdagsuttalanden och beslut som riksdagen fattar?

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte vad herr Birger Nilsson upptäcker när han läser länsplanen, men jag upptäcker åtminstone att det för 120–130 kommunblock är förutsett en utveckling i riktning mot avfolkning. Herr Nilsson lär inte heller kunna förneka att det län som han representerar är speciellt illa utsatt i denna länsplan. Där förutses en särskilt stark avfolkning – i den länsplan som herr Nilsson har så stort förtroende för.

Herr Nilsson lär heller inte kunna förneka att det överallt i alla officiella texter kring länsplaneringen talas om att grundvalen för den statliga regionpolitiken och den statliga planeringen skall vara, som det heter, näringslivets spontana utveckling. Inte heller torde han förneka att parallellpropositionen till 1964 års lokaliseringsproposition, arbetsmarknadspropositionen av år 1965, uttryckligen lägger tonvikten vid rörlighetsfrämjande åtgärder. Vad är detta annat än en eftergift åt arbetsmarknadskrafterna, åt den kapitalistiska koncentration som vi har? Detta betyder naturligtvis inte att man skall förkasta eller anse som värdelös varje socialpolitisk åtgärd från statens sida som avser att bemästra svårigheter som uppkommer i samband med rörligheten på arbetsmarknaden, men man skall inte ha illusionen att det är någonting annat än storkapitalet som behärskar denna utveckling och som anger tonen för regionpolitikens grundvalar.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Centerpartiet gör gällande att det mer än socialdemokraterna driver på regionalpolitiken. Jag vill då ställa en motfråga: Accepterar ni den tidtabell som länsstyrelserna och planeringsråden med lokal förankring följer när de utarbetar Länsprogram 1970? Programmen

för de olika regionerna skall sedan sammanställas, och förslag skall läggas fram för nästa års riksdag. Då kan vi förmodligen på ett klarare sätt utforma målsättningen med ledning av den kommunala förankring som man skaffat sig i arbetet. Om ni accepterar denna tidtabell bör icke riksdagen nu göra något uttalande om målsättningen och principerna, utan då får vi diskutera de sakerna senare, då materialet föreligger.

Vad beträffar uttalandet från centerpartigruppen om stödområdesgränserna vill jag påpeka att det är ett faktum att man i motionen kräver att årets riksdag skall göra ett klart uttalande om att gränserna för stödområdet skall slopas. Det finns tydligen en motsättning inom centerpartiet i fråga om detta.

Herr Jan-Ivan Nilsson svarade inte på min fråga, om han var beredd att ställa sig bakom en ny framställning om en utbyggnad av Vindelälven. Jag tycker för övrigt att herr Jan-Ivan Nilsson bör vara litet försiktig i sina uttalanden på den här punkten, eftersom han lyckats ha två uppfattningar i denna fråga. Han är på så sätt helgarderad. Det skulle vara intressant att veta om han är beredd att vidhålla den senaste ståndpunkten, att Vindelälven skall byggas ut, om en framställning därom skulle komma och hur han ställer sig till utbyggnaden av Kaitum.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är glad över att herr Nilsson i Östersund tycks ha uppfattat vad vi menar med ett decentraliserat samhälle. Men det fanns ännu kvar en del frågetecken, och jag skall försöka att förklara hur det ligger till.

Herr Nilsson frågar först om vi vill göra gällande att det är centerpartiet som driver på målsättningen och om vi vill acceptera att vänta med diskussionen tills Länsprogram 1970 redovisas för riksdagen.

Dessa två frågor om målsättningen för regionalpolitiken och om Länsprogram 1970 har givetvis ett samband, men sambandet är inte sådant att det uppstår en konflikt vid vårt ställningstagande här i riksdagen. Vi kan gott invänta att Länsprogram 1970 leder till ett slutligt förslag här i riksdagen kanske våren 1973. Men riksdagen kan redan nu ge en viljeyttring när det gäller regionalpolitiken. Vi måste knyta an regionalpolitiken till en befolkningsmässig målsättning. Tänk bara på det exempel jag gav från mitt eget hemlän — vad vet vi där om förutsättningarna så länge vi saknar den här målsättningen?

I mitt tidigare anförande hann jag inte med att förklara varför motionärer från centerpartiet tagit upp frågan om slopandet av stödområdesgränserna. Det finns ingen konflikt på den punkten. Så fort vi får en målsättning för regionalpolitiken på en befolkningsmässig grund, herr Nilsson, behöver vi inga stödområdesgränser. Då har vi ju en för hela landet angiven målsättning. När vi har fått den är det bara att följa den och använda de medel som står till förfogande precis som man gör inom stödområdesgränserna i dag. Så enkel är den problematiken.

Jag vill till slut upprepa min fråga till herr Nilsson i Östersund som gäller flyttningskostnaderna och som han inte har besvarat. Hur vill han kommentera att Kurt Nordgren är inne på exakt samma tankegångar som vi inom centerpartiet? Kan jag få en kommentar till det? Jag har ingen ytterligare repliktid kvar men herr Nilsson i Östersund har det.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund är verkligen den borne centralisten. Han anser inte att ett parti får uttala sig om utformningen av en politik i riksdagen, t. ex. regionpolitik och arbetsmarknadspolitik. Jag kan ta andra exempel inom inrikesministerns område som bostadspolitiken och invandringspolitiken. Alla dessa frågor uttalar vi oss om här i riksdagen, men i detta fall litar herr Nilsson i Östersund på den kungliga administrationen. Han anser att vi inte skall göra några uttalanden. Det säger åtskilligt om den centralism som jag tror fjärmar parti och regering från de enkla medborgarna ute i samhället.

När det sedan gäller Vindelälven och mina ståndpunkter i den frågan fortsätter herr Nilsson i Östersund med ett förtal som har pågått i många år nu. Mig veterligen var jag, när vi diskuterade den frågan i riksdagen, den ende som sade att om det funnes ett förslag om en utbyggnad så skulle jag rösta för en sådan. Varför lade inte regeringen eller någon socialdemokrat fram ett sådant förslag? Herr Nordgren kan intyga att jag själv var med om att skriva det enhälliga utskottsutlåtandet som riksdagen antog. Jag tycker att herr Nilsson i Östersund och andra socialdemokrater skall sluta med detta förtal. Det gör faktiskt inte saken bättre för er.

Jag är van vid att löften hålls. Man brukar också kunna lita på att regeringen följer det beslut som riksdagen har fattat, men i fråga om Vindelälven har statsministern sagt att det inte finns anledning att följa riksdagens uttalande av år 1967.

När det sedan gäller hur jag skall rösta i Ritsem- och Kaitumfrågorna kan jag upplysa herr Nilsson i Östersund om att jag har varit med om att skriva under vår partimotion. Frågan skall väl så småningom komma till riksdagen, och den dagen får herr Nilsson se hur jag kommer att rösta.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först rätta till en felsägning. I min senaste replik sade jag Kaitum men menade Ritsem.

Herr Stridsman talar om önskemålet av en befolkningspolitisk målsättning. Det önskemålet skall uttalas av riksdagen såvitt jag förstår. Enligt min mening är det ganska meningslöst att fastställa befolkningspolitiska målsättningar om man inte kan garantera människorna arbete och trygghet i de regioner där de bor. Jag ser det personligen så att det är väl ändå ingen önskan att det bor många människor i en region om vi inte där kan skaffa arbete åt dem. Dessa strävanden måste väl ändå löpa parallellt – som sker i Länsprogram 70 och i Länsplanering 67 – så att man arbetar med preliminära befolkningsmålsättningar för regionerna och samtidigt undersöker om det finns möjligheter att inom regionen skaffa arbete åt de människor som vi vill skall bo där. Jag tror att det är på det sättet man måste arbeta med dessa frågor för att kunna finna realistiska lösningar. Visst får vi göra uttalanden här i riksdagen. Det är fullkomligt klart. Men vi tycker på vårt håll att det är en överloppsgärning att göra uttalanden av den typen när vi ändå får ta ställning till dessa frågor vid nästa års riksdag.

När man sedan åberopar Kurt Nordgren och LO när det gäller

flyttningsbidragen så vill jag på den punkten säga att visst kan vi väl så småningom ta upp en generell diskussion om vem som skall betala flyttningskostnaderna, men att i dagens läge genomföra en reform som skulle innebära att vissa människor skulle bli utan flyttningsbidrag och andra skulle få ett högre bidrag beroende på vart de flyttar, det tycker jag ändå är ett mycket illa genomtänkt förslag.

Sedan vill jag bara helt kort säga till Jan-Ivan Nilsson när det gäller Vindelälven att det voterades ändå i denna fråga 1967. Jag har skaffat plåtarna från den voteringen. Där röstade Jan-Ivan Nilsson emot en utbyggnad. Han hade chansen att redan då ha en annan inställning i denna fråga.

Fru LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Jag skall här inte gå in på det principiella resonemanget i stort om lokaliseringpolitiken utan min uppgift skulle vara att helt kort försöka redogöra för ett par mera avgränsade frågor som har blivit föremål för två reservationer, nr 10 och 11.

I reservationen 10, som grundar sig på motion nr 1105, föreslås att Avesta och Ludvika planeringsregioner, dvs. de delar av Kopparbergs län som ligger utanför det allmänna stödområdet, skall införlivas med detsamma. Som skäl härför åberopar man att dessa regioner haft en negativ befolkningsutveckling, som i sin tur haft sin grund i den industriella strukturen i området. Om man kom med i stödområdet, menar man, skulle möjligheterna att få ett mera differentierat och därmed mindre konjunkturkänsligt näringsliv öka. Man uttrycker också uppfattningen att eftersom den övriga delen av länet tillhör stödområdet bör även de här berörda regionerna föras dit så att länet blir en sammanhållen regionalpolitisk enhet.

Då vill jag först erinra om att så sent som förra året, när riksdagen behandlade proposition nr 75 om lokaliseringpolitiken, beslöts att det allmänna stödområdet får innefatta det tidigare norra stödområdet utökat med i Värmlands län tre kommunblock och i Kopparbergs län Falu, Borlänge, Mockfjärds och Sätters kommunblock. Det var alltså inte mindre än fyra block i det länet som så sent som för ett år sedan tillfördes stödområdet.

Även förra året hade riksdagen att i det sammanhanget ta ställning till det yrkande som i dag har aktualiserats. Vid det tillfället avslogs yrkandet med hänvisning till den flexibla tillämpning av stödet som gällt och till departementschefens uttalande att möjligheten bör alltjämt finnas att ge stöd i de orter utanför det allmänna stödområdet där särskilda svårigheter uppstår och att behovet av punktinsatser föreslås bedömas efter samma grunder och med samma förutsättningar som hittills.

Departementschefen framhöll vidare att just i gränsområdena finns det skäl att tillämpa stödbestämmelserna på ett smidigt sätt. Nämnas kan att dessa möjligheter att tillämpa stödbestämmelserna har medfört att av det lokaliseringssöd som beviljades under den femårsperiod som avslutades med budgetåret 1969/70 utgick ca 30 procent till områden utanför stödområdet och då till sådana som haft liknande problem som stödområdet. Av dessa 30 procent gick hälften till de delar inom

Kopparbergs, Värmlands och Gävleborgs län som gränisar till stödområdet.

Motivet till att man ansett sig böra vara försiktig med att utvidga stödområdet har varit att det inte bör omedelbart gränsa till de expansiva områdena i mellersta Sverige. Dessutom har man pekat på de konsekvenserna att ju mer man vidgar området, desto mindre blir möjligheterna att lokalisera industrier till just de orter där de allra bäst behövs.

Utskottets majoritet har vid behandlingen av denna fråga stannat vid samma bedömning som statsutskottet gjorde i fjol, nämligen att det inte finns bärande skäl för att ändra stödområdesgränsen. I och för sig talar inte heller administrativa skäl för att stödområdesgränsen bör sammanfalla med länsgränsen. Vi har vidare ansett att det fortfarande finns anledning att hävda att de svårigheter som kan uppkomma i ett område just på grund av att det ligger på gränsen till stödområdet inte kan lösas generellt genom att man geografiskt flyttar både gräns och problem. Utskottsmajoriteten anser fortfarande att den flexibla tillämpning som gäller är den bästa lösningen, och därför har vi inte heller funnit anledning att tillstyrka att riksdagen tar några initiativ i detta avseende.

Nästa reservation har nr 11, och den grundar sig på motionerna 1126 och 1134. De handlar om situationen i Vindelådalen, som redan varit uppe i denna debatt. I den första av de båda motionerna yrkas att arbetsmarknadsstyrelsen med förtur får sätta i gång en snabb utbyggnad av vägen längs Vindelälvens dalgång och att AMS får i uppdrag att projektera upprustning och uppbyggnad av bostäder, som för närvarande inte utnyttjas, för uthyrning till turister.

I den andra motionen tar man främst upp behovet av sysselsättningskapande åtgärder. Man vill ha lokalisering av industri till dalen. Man talar om glesbygdsutredningens försöksverksamhet med att förbättra sysselsättningsmöjligheterna för lokalt bunden arbetskraft, och man menar att en sådan försöksverksamhet lämpligen kunde förläggas till Vindelådalen. Man tar också i den senare motionen upp väg nr 363 och betonar dess betydelse både för näringsliv och för turism.

När utskottet behandlat motionerna i fråga har det skett – det vill jag understryka – i starkt medvetande om de svårigheter med sysselsättningen som finns både i Vindelådalen och i andra delar av Västerbottens inland. Jag kan försäkra att det inte har funnits någon negativ inställning till att finna åtgärder som kan leda till att man förbättrar sysselsättningen i Vindelådalen. Svårigheten ligger ju i att kunna intressera realistiska och bärkraftiga företag att förlägga sin verksamhet dit. Och det finns enligt utskottsmajoritetens mening ingen som helst anledning att misstänka att de myndigheter som är berörda inte skulle ha ambitionen – och även skulle försöka förverkliga ambitionen – att skapa och få dit sysselsättningsobjekt.

Beträffande vägarbetena i det här området kan sägas att det på ett begränsat avsnitt av den aktuella vägen pågår en viss upprustning.

Här har tidigare i dag i debatten talats om pågående utredningar, som kan väntas avge förslag vilka snabbt skulle kunna förverkligas. Sålunda väntas de sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden snart lägga fram ett program för vägarna. Som påpekats i utskottets

betänkande har utredningen ett särskilt uppdrag att utarbeta ett program för turism- och friluftsliv inom Vindelälvsområdet, och utskottet har gjort sig underrättat om att utredningen inom de allra närmaste veckorna kommer att lägga fram ett paket med förslag till åtgärder som snart skall kunna skapa sysselsättning i området. Enligt utredningens planer kommer senare att presenteras ett mera långsiktigt förslag, och vi har just inhämtat upplysning om att ett program för Vindelälvsområdets utnyttjande turistiskt är att vänta på nyåret 1972. Man räknar med att det material som arbetas fram till grund för den här utredningens ställningstagande skall kunna utnyttjas även vid planeringen av insatser som berör andra näringar än turismen. Det finns alltså, vill jag betona, en hel rad saker i gång för det här speciella området.

Sedan måste man naturligtvis även i det här sammanhanget, liksom det har gjorts i flera andra, peka på den mera övergripande kartläggning av problem som pågår inom alla länsstyrelser i och med arbetet med Länsprogram 1970, som just är inriktat på sysselsättningspolitiska åtgärder men även, som det heter, "andra åtgärder för att trygga goda levnadsbetingelser i sådana områden där den spontana utvecklingen är svag och de nuvarande lokaliseringspolitiska medlen har ringa effekt".

Med hänsyn till att hithörande frågor för närvarande är under utredning och förslag ganska snart kommer att presenteras och med hänsyn till de så sent som förra året beslutade lokaliseringspolitiska stödformerna har utskottets majoritet inte funnit att det finns anledning för riksdagen att just nu ta några nya initiativ när det gäller det här speciella området och i den här frågan.

Herr talman! Jag ber med vad jag här anfört att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr inrikesministern HOLMQVIST, som meddelat, att han i samband med behandlingen av detta ärende ämnade besvara dels fru *Marklunds* (vpk) den 18 mars framställda interpellation, nr 81, om förstärkta regionalpolitiska åtgärder i Norrbottens län, dels herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 24 mars framställda interpellation, nr 90, angående omprövning av regionalpolitiken, dels ock herr *Nilssons* i Agnäs (m) den 16 april framställda interpellation, nr 107, om sysselsättningsstöd till etablering vid gräns för stödområde, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Jag har begärt ordet för att svara på tre interpellationer med regionalpolitisk anknytning, men innan jag går in på det vill jag kort redovisa de resultat vi har nått med de lokaliseringspolitiska stödåtgärderna sedan den 1 juli i fjol, då de nya stödformerna kom till. I statsverkspropositionen har redovisats resultaten för den gångna femårsperioden, men det kan ju ha ett intresse att se vad vi uppnått under den relativt korta tid som den nya ordningen har tillämpats.

Jag vill konstatera att vi har kunnat se en relativt positiv utveckling. Lokaliseringsstöd har beviljats 198 företag med sammanlagt 293 miljoner kronor. Därav har 40 miljoner kronor utgått i bidrag och 253 miljoner i

lokaliseringsslån. Det totala investeringsbelopp som har åstadkommit genom att företagen också har skjutit till medel har uppgått till 669 miljoner kronor. Av de 198 företagen ligger 161 inom stödområdet. Det beräknades att det sysselsättningstillskott som vi skall erhålla genom denna satsning uppgår till 3 300 årsarbeten, därav 2 400 inom stödområdet. Hela 98 procent av bidragen och 78 procent av lånen faller på företag inom stödområdet. Jag kan också nämna att 45 procent av bidragsbeloppet gick till det inre stödområdet och 24 procent av lånebeloppet.

Det kan också finnas anledning nämna de nya särskilda stödformer som införts. 17 företag har fått lånegaranti för rörelsekapital. Det rör sig om fyra miljoner kronor. 19 företag har fått ersättning för flyttning av maskiner i samband med etablering. Kostnaderna uppgår till 2,3 miljoner kronor.

Låt mig också nämna några siffror beträffande det särskilda sysselsättningsstöd som gäller för det inre stödområdet. Fram till april i år har 102 företag fått stöd med nära 3,5 miljoner kronor. Det avser den ökning av personalen som skett inom företag inom det inre stödområdet under 1970. Det är således en faktisk ökning av antalet anställda i företagen. Detta motsvarar en ökning med 694 årsarbetare.

Jag kan tillägga att det fortfarande finns 55 ansökningar som ännu inte är behandlade. Därför kan man ha anledning att anta att vi kom ganska nära verkligheten när vi beräknade, att detta stöd skulle utgå till ungefär 1 000 anställda och att det skulle kosta sammanlagt 5 miljoner kronor. Det blir sannolikt däromkring som resultatet slutligen kommer att ligga.

Hur har den ökade sysselsättningen fördelats på de olika länen? Vi finner att det i Kopparbergs län tillkommit 64 årsarbetskrafter, i Gävleborg 48, i Västernorrland 85, i Jämtland 160, i Västerbotten 180 och i Norrbotten 158.

När jag lyssnat till denna debatt har jag förvånat mig över hur man – kanske särskilt från centerpartiets men också från folkpartiets sida – gjort stor sak av de reservationer som man fogat till detta betänkande. Jag skulle gärna se att om man nu vill något helt annorlunda än vad utskottsmajoriteten och regeringen vill, att man också gett ett klarare besked om vad man egentligen vill åstadkomma. Vad är det för medel utöver dem som statsmakterna redan har beslutat om som skulle ge oss underlag för en regionalpolitik som i det praktiska livet på något mera väsentligt sätt skiljer sig från den politik som vi nu för?

Man skulle naturligtvis kunna inrätta vår ekonomi och vår sociala politik på ett sådant sätt att vi skulle kunna realisera nästan vilka mål som helst som vi ställer upp för låt säga Norrland eller för skogslänen, men det skulle förutsätta en mycket stark dirigering av investeringar och produktion. Därför är det helt lättsinnigt, tycker jag, när man talar om att skriva in en målsättning, om man inte då också förenar detta med någon form av styrmedel eller någon form av lockmedel som skulle kunna ge dessa resultat. Det tycks som om de borgerliga partierna drar sig för att dra ut konsekvenserna av vad man säger.

Det kanske bäst kommer till uttryck när man ser kommentaren till

den kommunistiska motionen där det krävs en ny regionalpolitik. I den motionen krävs faktiskt en hel del maktmedel som skulle bli nödvändiga att tillgripa om vi skulle kunna föra en helt annorlunda regionalpolitik än den vi för närvarande för. Detta avfärdar de borgerliga ledamöterna med att säga att det då skulle bli tal om en statlig detaljstyrning av alla investeringar i näringslivet, och det vill man inte vara med om – en sådan politik kan inte förenas med den sociala marknadsekonomi, som måste gälla för näringslivet.

När en sådan deklaration görs frågar man sig naturligtvis vilka andra medel man skulle kunna använda; om man inte skall styra, vad skall man då göra i stället? Jag är förvånad över att man försöker göra en så stor sak av reservationerna och menar att man representerar ett helt annat tänkesätt, en helt annan viljeinriktning än den som regeringen och utskottsmajoriteten företräder. Man borde ha klargjort vad man syftade till.

Om oppositionen vill lägga en annan vikt på de regionalpolitiska åtgärderna, exempelvis på hur man skall handla i fråga om utvecklingen i storstäderna, borde man ha uttryckt det annorlunda. Men man vill egentligen liksom majoriteten bara dämpa utvecklingen i storstäderna. Ty man menar väl inte, när man talar om ett så långt möjligt decentraliserat samhälle, att man därmed också har sagt att nu skall det definitivt sättas stopp för utvecklingen i Stockholms-, Göteborgs- eller Malmöregionen? Något sådant har man inte vågat uttala. Det gör man visserligen här i talarstolen; herr Stridsman gjorde det vårdslöst och sade att "vi vill sätta stopp", men man har inte i reservationerna vågat uttrycka den åsikten. Inte heller har man sagt vilka medel vi borde använda – totalförbud mot investeringar eller vad det nu skulle vara som är annorlunda än det som vi har i dag.

Herr talman! Jag skall nöja mig med denna korta kommentar; jag antar att flera som kommer efter mig i talarstolen får anledning att polemisera mot en del av reservationerna. Jag övergår då till att ge svar på de interpellationer som är ställda.

Fru Marklund har frågat mig om jag vill medverka till att statsmakterna tillmötesgår de norrbottniska länsplanerarnas krav på förstärkta regionalpolitiska åtgärder i länet och hur jag ser på idén att göra Norrbotten till en försöksregion för en kraftig sysselsättningsinsats på kort tid.

Båda de förslag som interpellanten aktualiserar i sin fråga har framförts i Länsprogram 1970 för Norrbottens län. Jag vill erinra om att programmet nu föreligger endast i preliminärt skick och att remissbehandlingen ännu inte är avslutad. Avsikten är att detta program tillsammans med liknande program från andra län skall utgöra underlag för det landsomfattande regionala program som avses att föreläggas riksdagen under 1972. Jag är inte beredd att ta ställning till förslag av den omfattning som berörs i interpellationen förrän en överblick över alla länens förslag föreligger.

Självklart kan jag emellertid vitsorda att behovet av regionalpolitiska insatser i Norrbotten är stort, och våra ansträngningar att genom konkreta åtgärder förbättra situationen i länet skall inte minskas i

avvaktan på framläggandet av det regionalpolitiska handlingsprogrammet. Det är min övertygelse att vi, inte minst genom de nya medel som har tillkommit i den regionala politiken – jag tänker då främst på transportstödet och sysselsättningsstödet – framöver skall kunna se betydligt större resultat av våra ansträngningar än som hittills varit fallet.

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta har frågat mig om regeringen är beredd att skyndsamt ompröva regionalpolitiken i syfte att ge kommunblock och storkommuner, som har vikande sysselsättning och befolkningsutveckling, möjligheter till ett differentierat näringsliv, som kan utgöra grunden för en stabiliserad befolkningsmässig och ekonomisk utveckling.

Syftet med kommunindelingsreformen är som interpellanten påpekar att man genom att föra samman tätorter och landsbygdsområden bildar kommunala enheter som så långt de regionala förhållandena medger kan få en mera stabiliserad utveckling än de tidigare mindre kommunerna.

Vid planeringen för landets indelning i kommunblock utgick man ifrån att varje block skulle ha ett visst minimiunderlag i befolkning. Detta innebar emellertid inte att de skilda kommunblocken garanterades ett framtida befolkningsunderlag som motsvarade detta minimala. Det förutsågs i planeringen att risk för en ogynnsam befolkningsutveckling förelåg i många av kommunblocken. De stora avstånden i vissa delar av landet motiverade att man accepterade att vissa av de nybildade kommunblocken hade ett svagt befolkningsunderlag.

I propositionen 185 år 1964 om den aktiva lokaliseringpolitiken uttalades att en lämplig framgångslinje var att välja orter för lokaliseringstödet bland kommunblockscentra. Det framhölls emellertid samtidigt att detta inte fick uppfattas så att varje centralort automatiskt kunde påräkna stödåtgärder. Tvärtom betonades nödvändigheten av att insatserna koncentrerades med hänsyn till de begränsade resurserna. Samhälleliga stödåtgärder för att få till stånd ny eller ökad industriell verksamhet kunde komma i fråga bara på ett begränsat antal orter. Samma synsätt låg också till grund både för ställningstagandena till Länsplanering 1967, som enhälligt godtogs av 1969 års riksdag, och för måldiskussionen i propositionen 75 år 1970 om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten.

Det är riktigt som interpellanten framhåller att det finns kommunblock med vikande utveckling i hela landet, alltså även utanför stödområdet. I södra Sverige blir emellertid följderna av detta i allmänhet mindre svåra, eftersom expanderande områden med tillgång till service och sysselsättningsmöjligheter finns inom rimliga avstånd. De största problemen uppstår i de mera glest befolkade norra delarna av landet. Vid riksdagsbehandlingen förra året av förslaget om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten rådde enighet om att man i stödverksamheten skulle prioritera dessa delar av landet. Det konstaterades också att kommunblock med negativ utveckling utanför stödområdet i allmänhet är väl belägna i förhållande till orter med sysselsättning och service som kan antas bestå på längre sikt. Som utgångspunkt för det regionalpolitiska handlandet i dessa delar av landet kunde man därför i huvudsak acceptera de prognoser som länsstyrelserna hade gjort och som byggde på

en framskrivning av de nuvarande utvecklingstendenserna. Det finns enligt min uppfattning inte anledning att nu ompröva dessa ställningstaganden.

Jag vill emellertid erinra om att länsstyrelserna i arbetet med Länsprogram 1970 inventerar vilka åtgärder som behöver vidtas för att lösa problem i olika kommunblock. Riksdagen får ta ställning till länsprogrammen bl. a. i anslutning till det regionalpolitiska handlingsprogram för hela landet som beräknas bli redovisat hösten 1972. Därvid kan givetvis aktualiseras åtgärder som kan påverka utvecklingen i positiv riktning i de skilda kommunblocken.

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat om jag vill medverka till att en ny industri förlagd till kommun i Västerbotten erhåller sysselsättningsstöd med anledning av statsutskottets skrivning i sitt betänkande nr 103 år 1970 om att beakta svårigheter vid geografiska områdesavgränsningar.

Vid avgränsningen av det inre stödområdet har framför allt fyra kriterier kommit till användning. För det första har det ansetts motiverat att områdets gräns inte dras alltför nära det allmänna stödområdets södra gräns, vilket skulle medföra en mycket skarp övergång mellan de delar av landet där lokaliseringpolitiskt stöd inte utgår och det inre stödområdet där speciella stimulansåtgärder behöver vidtas. För det andra har det varit nödvändigt att undanta det mera expansiva område som ligger omedelbart intill Norrlandskusten. För det tredje har starka skäl talat för att gränsen för det inre stödområdet bör följa kommunblockens gränser. Ett fjärde motiv har varit att gränsen bör göras så bestämd, att stödet utövar en verkligt stimulerande effekt på sysselsättningen inom det inre stödområdet. En flytande gräns skulle väsentligt förringa denna effekt.

Beträffande kommunblocken vill jag erinra om att det redan i 1964 års proposition om en aktiv lokaliseringpolitik underströks, att kommunblocken utgjorde de minsta regionala enheter som lokaliseringsorganen borde arbeta med vid utredningar och bedömningar rörande behovet av lokaliseringpolitiska stödåtgärder. Utvecklingen under senare år har ytterligare understrukit kommunblockens betydelse inom den regionala politiken som minsta planeringsenheter och bärare av de lokala samhällsfunktionerna. I och med att de nya kommunerna färdigbildas framstår det som än mera motiverat att i detta sammanhang knyta till de enhetliga näringsgeografiska områden som kommunerna utgör.

Vid avgränsningen av det inre stödområdet har dessa synpunkter varit vägledande. Självfallet har även det av interpellanten åberopade utskottsutlåtandet beaktats i sammanhanget. Vid den avvägning som gjordes vid gränsdragningen i Västerbottens län befanns emellertid att syftet att skapa en effektiv servicestruktur kunde tillgodoses i samtliga fall utan att kommunblocksgränserna behövde frångås.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag vill först tacka inrikesministern för svaret på min interpellation.

Problemet med undersysselsättning är ju inte längre någonting exklusivt för Norrlandslänen. Så sent som i går hade inrikesministern

anledning att här i kammaren med ett antal interpellanter diskutera arbetslöshet och sysselsättningsskapande åtgärder i olika delar av landet. Med tanke på det kan jag i och för sig förstå att inrikesministern inte nu vill ta ställning till förslag som rör enskilda län. Jag noterar också hans hänvisning till det landsomfattande regionala program som vi har att emotse nästa år. En riksplanering har ju för övrigt länge krävts från mitt partis sida, och vad som enligt vår mening skall ingå i en sådan planering har vi i olika sammanhang redovisat.

Som herr Svensson i Malmö nämnde i ett genmäle tidigare under debatten har vi väl inte någon större tro på att Länsprogram 1970 kan bilda utgångspunkt för en planering av det slag som vi avser, eftersom Länsprogram 1970 i så hög grad baseras på Länsplanering 1967 med dess enligt vår mening helt otillräckliga målsättning. Men det skall jag inte gå djupare in på nu.

Även om Länsprogram 1970 bara föreligger i preliminärt skick och fortfarande remissbehandlas, så är sannerligen problemställningarna i programmet för Norrbottens del allt annat än preliminära. Arbetslöshet och avfolkning har så länge varit reella företeelser i vårt län att vi nu kommit fram till ett läge där betydelsen i ordet katastrof inte ter sig ett enda dugg främmande.

Under de senaste fem åren har ca 22 000 människor flyttat från länet. Flyttningsförlusterna kan till allra största delen hänföras till åldrarna under 30 år. Förskjutningarna i åldersfördelningen har för länet lett till att antalet personer som är 45 år och äldre har ökat med mer än 10 000 mellan åren 1960 och 1969, samtidigt som antalet personer yngre än 45 år minskat med i runt tal 15 000. Trots att de flesta kommunblocken i länet har kunnat notera folkmängdsminskningar har överallt antalet personer över 45 år ökat.

Även om Norrbottens län fortfarande uppvisar en åldersstruktur som är något ungdomligare än hela rikets är läget mycket alarmerande. Och då dessutom förändringen av denna struktur bara fortsätter att accelerera, så torde stå klart att det är fullt realistiskt att säga att en fortsättning av denna utveckling leder till katastrof.

Det är mot den bakgrunden som man i Länsprogram 1970 tar upp behovet av åtgärder som kan bidra till att lösa problemen. Det är naturligt att det närmast ställs krav om åtgärder som snabbt kan ge betydande sysselsättningseffekter, men det framhålls också att det i det längre tidsperspektivet krävs sådana insatser att lösningen av länets balansproblem inte framstår som ett ohållbart provisorium. Det har i något sammanhang från länets planeringsmyndigheter sagts att länet står inför en skiljeväg: nu krävs snabba och kraftiga åtgärder om inte utvecklingen skall leda till att Norrbotten kommer i den situationen, då det inte längre är angeläget med nya industrietableringar, eftersom det inte finns arbetskraft till de befintliga industrierna. Det står ju nu alldeles klart att länet inte tål att i ytterligare flera år avtappas på de mest produktiva åldersklasserna.

Det här är omständigheter som är väl kända. De har framförts och dryftats i åtskilliga års regionalpolitiska debatter. Det fanns därför ingen anledning för mig eller någon annan att vänta annat än att inrikesminis-

tern i sitt svar skulle säga att han var överens med oss om behovet av ökade regionalpolitiska insatser i Norrbotten. Men jag har i min interpellation tagit upp förslag som jag finner värda att närmare granska. Den idé som jag därvid gått ut ifrån formuleras så här för Norrbottens del i Länsprogram 1970: "Med tanke på betydelsen på sikt av att Norrbotten fungerar gentemot såväl riket som den enskilde individen vill Länsstyrelsen/Planeringsrådet understryka betydelsen av att statsmakterna förstärker de regionalpolitiska åtgärderna i länet. Norrbotten kan lämpligen utgöra en försöksregion för en kraftig sysselsättningsinsats på kort tid."

Inrikesministern vill, som sagt, inte ta ställning till dessa förslag. Men just när det gäller Norrbotten tycker jag nog att han skulle ha möjlighet att göra det dels med tanke på den utveckling som jag kort redogjort för och som alltså kräver snabba insatser, dels med tanke på Norrbottens särställning när det gäller statlig företagsamhet. Att ansluta sig till tanken om Norrbotten som en försöksregion för särskilda sysselsättningsinsatser borde därför inte vara svårt, och ännu mindre svårt borde det väl vara att åtminstone redovisa en uppfattning om detta förslag. Det transport- och sysselsättningsstöd som inrikesministern hänvisar till förväntas visst ge resultat. Men situationen i Norrbotten kräver åtgärder av helt andra dimensioner än tidigare, och de måste dessutom få en helt ny principiell inriktning, som gör uppbyggnaden av nya statsägda industrier till det väsentliga, samtidigt som man naturligtvis skall fortsätta att ge stöd till andra industrier som förlägger sin verksamhet till länet. Behovet av styrning i det sammanhanget har herr Svensson i Malmö varit inne på, och jag vill för min del bara betona att det inte också i fortsättningen får vara så att smulor av investeringarna faller på Norrbottens del, medan andra delar av landet, där sysselsättningssituationen inte är lika allvarlig, får de avgörande bitarna. Vi vill, som inrikesministern nys alldeles riktigt konstaterade, ge staten helt andra befogenheter än den hittills har haft eller velat använda sig av, och jag noterar de borgerligas oroliga reservation på den punkten.

Detta att göra Norrbotten till en försöksregion för en kraftig sysselsättningsinsats bör allvarligt ses som ett sätt att göra slut på arbetslösheten och maximalt ta till vara länets resurser. Med vetskap om opinionen bland Norrbottens befolkning och bland de kommunalpolitiker som nu är i färd med att avge yttranden till Länsprogram 1970 kan jag säga att vi i riksdagssammanhang får anledning att återkomma till de här frågorna. Men jag anser fortfarande att inrikesministern borde ha kunnat redovisa sin syn på dessa förslag.

Jag tror att det var herr Nilsson i Östersund som i den tidigare diskussionen i dag sade sig sakna en förnyelsens vind i den regionalpolitiska debatten. Jag vill inte påstå att de förslag som jag har baserat min interpellation på i och för sig är så nya att man kan ge dem beteckningen förnyelsens vind, men otvivelaktigt skulle ett genomförande av de förslagen ändå blåsa in litet nytt liv i Norrbotten — och det behöver Norrbotten!

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret på min interpellation.

Inledningsvis vill jag knyta an till de synpunkter som jag framfört i interpellationen, nämligen att det vid riksdagsbeslutet 1962 om kommunblocken underströks att de nya storkommunerna skulle omfatta näringsgeografiskt sammanhängande regioner. Kommunerna skulle inrymma flertalet av de anordningar som bör ingå i den kommunala verksamheten. De skulle hållas samman av en spontan intressegemenskap kring centralorten och ge utrymme för ett differentierat näringsliv, som kan utgöra grunden för en stabiliserad befolkningsmässig och ekonomisk utveckling.

Reformen inriktades alltså vid principbeslutet på att kommunerna skulle bygga på bestående näringsgeografiska enheter. Den utveckling som ägt rum under 1960-talet och den situation som många kommuner i dag befinner sig i bekräftar dock att man inte lyckats med att uppfylla dessa principer och intentioner. Den förda regionalpolitiken har inte kunnat tillgodose de syften och den målsättning som man hade 1962. Detta har bekräftats av 1967 års länsprognoser och nu senast genom de länsprogram som nu håller på att upprättas.

I min interpellation har jag tagit mitt hemlän, Kronobergs län, som exempel. Från den 1 januari i år är kommunreformen i sin helhet genomförd, och länet har nu åtta kommuner. I fyra av dessa kan läget bli oroande, särskilt om inga åtgärder sätts in för att vända utvecklingen. I de kommunerna är jordbruket ett utpräglat småbruk med omfattande omstrukturering. Av Länsprogram 1970 framgår att man väntar en betydande nedgång i antalet sysselsatta i jord- och skogsbruk, och den minskningen uppvägs inte av en ökning i sysselsättningen inom andra näringar. Om dessa kommuner skall kunna fungera och uppfylla de intentioner man hade vid principbeslutet 1962, så måste det ökade satsningar till på skilda områden.

Inrikesministern säger nu i sitt svar bl. a.: "Vid planeringen för landets indelning i kommunblock utgick man ifrån att varje block skulle ha ett visst minimiunderlag i befolkning. Detta innebar emellertid inte att de skilda kommunblocken garanterades ett framtida befolkningsunderlag som motsvarade detta minimala." Men, herr statsråd, jag utgår från att vad som då anfördes, att varje block skulle ha ett visst minimiunderlag i befolkning, i alla fall skall betyda något, inte bara att man låter det gå! Och för att dessa kommuner skall kunna fungera måste man skapa en ordentlig service. När man bildat dessa nya kommuner från den 1 januari har det ju skett med Kungl. Maj:ts godkännande och beslut. Då förutsätter jag att statsmakterna har menat allvar med dessa nya kommunbildningar. Då måste det, menar jag, vara följdriktigt att statsmakterna medverkar till att skapa förutsättningar för att dessa kommuner skall kunna fungera.

Nu säger statsrådet: "Det är riktigt som interpellanten framhåller att det finns kommunblock med vikande utveckling i hela landet, alltså även utanför stödområdet. I södra Sverige blir emellertid följderna av detta i allmänhet mindre svåra, eftersom expanderande områden med tillgång till

service och sysselsättningsmöjligheter finns inom rimliga avstånd." Jag medger att det ligger en del i detta resonemang, men jag vill fråga: Vad menar statsrådet med rimliga avstånd? Jag har nämligen exempel från mitt eget län att om avstånden blir för stora, så blir intresset för pendling minimalt, vilket verkar hämmande för en bosättning i den aktuella kommunen.

Statsrådet åberopar föregående års riksdagsbehandling angående den regionalpolitiska verksamheten och säger: "Som utgångspunkt för det regionalpolitiska handlandet i dessa delar av landet kunde man därför i huvudsak acceptera de prognoser som länsstyrelserna hade gjort och som byggde på en framskrivning av de nuvarande utvecklingstendenserna." Jag vill säga att det är just dessa prognoser som ofta har en negativ inverkan på dessa svaga kommuner. Prognoskrivarna har nämligen dragit sina kurvor med utgångspunkt från – jag har exempel på detta – en tidpunkt när ett område exempelvis saknade acceptabla vägar. När det sedan visat sig att kommunikationerna förbättrats skapas också helt andra möjligheter för näringslivets utveckling. Det tog man inte hänsyn till vid prognoskrivandet i de prognoser som lades fram 1967. De här prognoserna har ur psykologisk synpunkt ofta en negativ effekt, eftersom företagare helt naturligt ställer sig mycket tveksamma till både nyetablering och vidareutveckling av företag i kommuner som beräknas mista en betydande del av sin befolkning under en fem- eller tioårsperiod. Man bör i stället klart ange att detta är situationen i dag men att vi är beredda från samhällets sida att vända på utvecklingen och göra satsningar för att det skall kunna ske.

Därför menar jag att det är nödvändigt att lokaliseringstödet byggs ut även till sådana här områden – det gäller län och det gäller bidrag – för att vi skall kunna upprätthålla ett befolkningsunderlag och för att vi skall kunna skapa sysselsättning. I dessa bygder där en betydande del av de förvärvsarbetande har varit sysselsatta i jord- och skogsbruk är frågan om sysselsättning för den kvinnliga arbetskraften mycket betydelsefull. Många gånger har dessa kommuner ett ensidigt näringsliv. Därför är det oerhört viktigt att man kommer fram till att man kan få någon form av stöd och insatser via de lokaliseringspolitiska medlen.

Nu säger inrikesministern att det enligt hans uppfattning inte finns anledning att ompröva det ställningstagande som är gjort. Jag anser med utgångspunkt från situationen i dag i många kommuner att det finns anledning att verkligen titta på detta.

Men det är klart att det inte bara är de rent lokaliseringspolitiska insatserna utan även många andra insatser som är betydelsefulla i detta sammanhang. Det gäller t. ex. servicesidan. Därvidlag vill jag särskilt nämna kommunikationerna. Utbyggnaden av dessa är ju väsentlig och en grundförutsättning för att näringslivet skall kunna fungera, för att det skall bli en tillfredsställande utbyggnad och för att vi skall kunna få ett tillfredsställande befolkningsunderlag. Men hur är det i vissa kommuner? Jo, trots att kommunreformen varit aktuell i tio år finns det alltså många kommuner där kommunikationerna mellan de olika gamla kommunerna och centralorten är mycket undermåliga. I de diskussioner som fördes i samband med kommunblocksreformen har jag för mig att

kommunikationerna var en mycket väsentlig fråga. Jag tror att de flesta kommunalmän då fick den uppfattningen att det skulle göras ordentliga satsningar för att lösa vägfrågan och skapa goda kommunikationer mellan de olika kommundelarna och kommunens centralort. Jag skulle kunna anföra flera exempel men nöjer mig med ett från mitt eget län. I en av dessa svaga kommuner har man en väg på mellan en och en och en halv mil som utgör förbindelse till centralorten och som är mycket dålig. Inte mindre än tre kommunikationsministrar har åkt på denna väg – det skedde under 1960-talet och senast förra året – men ännu har det inte anslagits några pengar till denna väg. Med det vägbyggnadsprogram som vägplanen förutsätter ser det ganska mörkt ut även för framtiden.

Kommunikationerna är alltså väsentliga, och jag anser att samhället har stora möjligheter att på detta område hjälpa dessa kommuner.

Ett annat område är bostadsbyggandet. Det har tidigare talats om styrning, och i fråga om bostadsbyggandet har det faktiskt förekommit en styrning som gjort att många av dessa kommuner inte på långt när fått sitt behov av bostäder tillgodosett. Detta har också inverkat negativt på nylokaliseringen. Detta är en fråga som är mycket viktig i detta sammanhang.

Frågan om skatterna är också väsentlig. En av de kommuner jag nämnt hör till de kommuner i södra Sverige som har det allra sämsta skatteunderlaget, betydligt sämre än många kommuner inom de nuvarande stödområdena. Om vi inte förbättrar sysselsättningsmöjligheterna kommer en sådan kommun i den situationen att den på litet längre sikt inte kan uppehålla servicefunktionerna eller över huvud taget fungera.

Dessa kommuner nybildades ju den 1 januari 1971, och jag kan inte förstå annat än att det var statsmakternas mening att de skulle kunna utvecklas och fungera. Det är därför nödvändigt med lokaliseringspolitiska insatser, och det är nödvändigt att se till att kommunikationerna blir acceptabla och att bostadsbyggandet får en tillräcklig omfattning. Dessa tre områden anser jag vara mycket viktiga när det gäller att skapa förutsättningar för dessa kommuner att fungera.

Jag vill sedan notera att inrikesministern i slutet av sitt interpellations-svar säger att det i arbetet med Länsprogram 1970 givetvis kan "aktualiseras åtgärder som kan påverka utvecklingen i positiv riktning i de skilda kommunblocken". Jag förutsätter att Länsprogram 1970 skall följas upp i vissa handlingsprogram. Jag hoppas att man då tar hänsyn till detta och medverkar till att vi verkligen får förslag till åtgärder som kan ge kommunerna möjligheter att fungera i fortsättningen.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag tackar inrikesministern för svaret på min interpellation. Det är glädjande att det kom så snabbt, även om jag inte hade väntat att det skulle komma mitt i denna debatt.

Min interpellation avser ett aktuellt fall, en detalj som kan belysa ett större fält. Jag finner inte svaret negativt, men jag tycker att det kräver ett förtydligande.

Statsrådet säger i slutet av svaret att det utlåtande jag åberopat självfallet beaktats även vid avgränsningen av det inre stödområdet i det

län jag representerar, alltså Västerbottens, och i den kommun det är fråga om. Vidare heter det: "Vid den avvägning som gjordes vid gränsdragningen i Västerbottens län befanns emellertid att syftet att skapa en effektiv servicestruktur kunde tillgodoses i samtliga fall utan att kommunblocksgränserna behövde frångås." "I samtliga fall" är ett påstående, som jag vill göra en stark invändning emot.

Av de fyra kriterier som statsrådet anför berör väl inte det första direkt den fråga som jag har fört på tal. Men det andra kriteriet, där det står att "det varit nödvändigt att undanta det mera expansiva område som ligger omedelbart intill Norrlandskusten", vill jag gärna ta upp.

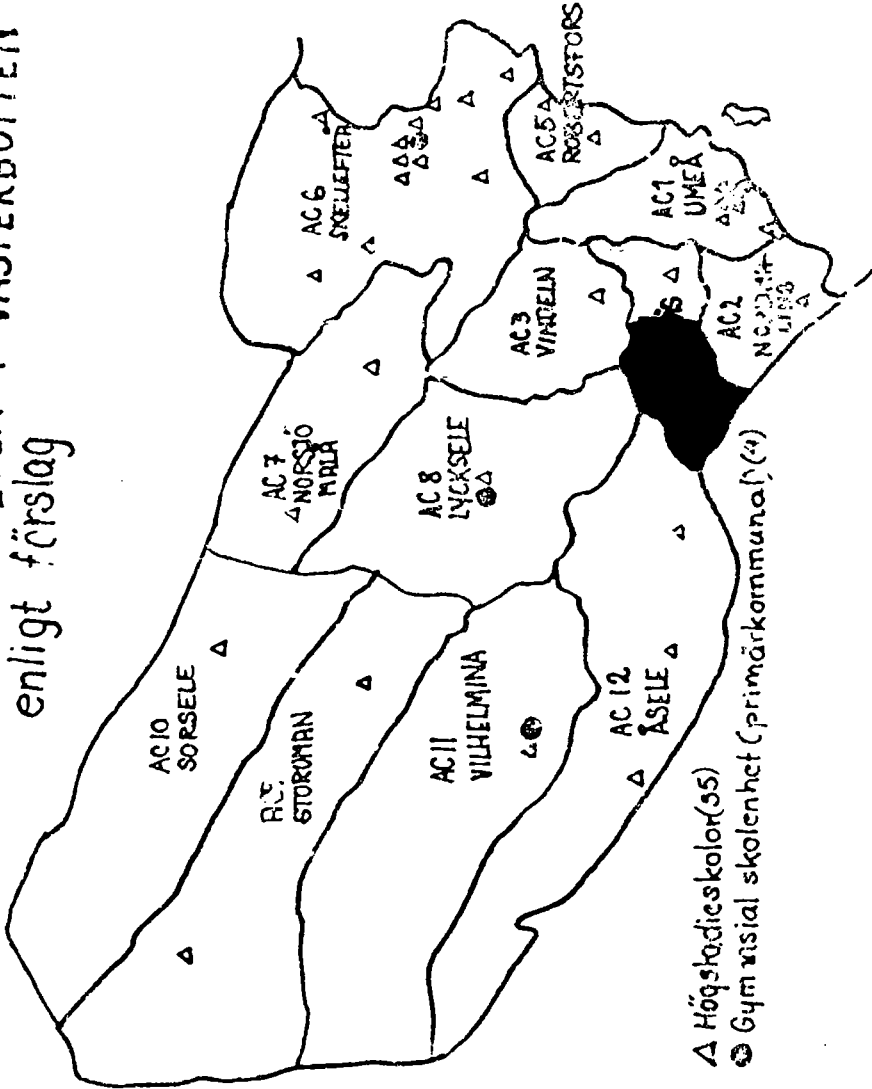
Vi skall se på det fall min fråga är föranledd av. Jag har en bild, som jag skall be att få visa på kammarens TV-skärm för att förtydliga mitt resonemang. Det är en karta över Västerbottens län, och jag har skuggat ett område där, nämligen halva det kommunblock det gäller. Detta område, Bjurholms nuvarande kommun, ligger väster om den centralort, Vännäs, som skall bli huvudort i den nya kommun, till vilken Bjurholms nuvarande kommun skall föras 1974.

Avståndet från detta skuggade område till kusten bör jämföras med motsvarande avstånd i fråga om kommunblocket Vindeln strax norr om Bjurholm samt Malåblocket. Om man då jämför med t. ex. Vindelns kommun, som får sysselsättningsstöd av detta slag – det har jag i och för sig ingenting emot – finner man att tätorten där ligger ungefär 50 kilometer från Umeå. Det är riktigt, säger jag, att Vindeln får stöd, men det är inte rättvist att Bjurholms kommun, där tätorten ligger 60 kilometer från kusten och Umeå, inte får det. Dess västliga del ligger längst bort från Umeå, ungefär 100–110 kilometer från den stad som egentligen kastar sin skugga och gör att kommunen inte får sysselsättningsstöd.

Vid de undersökningar som under de senaste åren har gjorts för en eventuell lokalisering av en kriminalvårdsstyrelsens vårdenhet till Norrland uppvaktade vi från Bjurholms kommun – den plats som råkar bära det krångliga namnet Agnäs, som herr Holmqvist ibland uttalar "Angnäs", ligger nämligen inom denna kommun – byggnadsstyrelsen och sade att vi gärna ville se att denna nya anstalt, eller vad den skall kallas, skulle komma till kommunen. Då svarade man nej, ty vår kommun låg för långt ifrån kusten. Den var för avlägset belägen från Umeå. Nu ligger samma socken för nära. När det står i svaret att syftet "att skapa en effektiv servicestruktur" kunde tillgodoses här, menar vi att så inte är fallet.

Det har visat sig mycket svårt att få industri, företag och sysselsättning till kommunen. Kommunens förtroendemän, i kommunstyrelsen, är dugliga och ambitiösa människor, som inte har suttit med armarna i kors. Det duger inte, säger Norrlandsförbundet, att sitta med armarna i kors om man skall rädda Norrland. Men det har inte varit uppmuntrande för dem att finna, när de har lyckats få intresserade företag att lägga sysselsättningsskapande objekt till kommunen, att det stöd som kommunen har räknat med inte får utgå. Det betyder i vissa fall att intresserade företag drar sig tillbaka, och när kommunen nu för att rädda en etablering till kommunen måste lämna garantier för att den själv betalar motsvarande belopp per anställd synes det inte rättvist. Jag tycker att

KOMMUNBLOCK I VÄSTERBOTTEN enligt förslag

detta belyser svårigheterna med lokaliseringspolitik.

Så tar vi kriteriet nr 3 i statsrådets svar, nämligen att starka skäl har "talat för att gränsen för det inre stödområdet bör följa kommunblockens gränser". Det står "bör". Inte heller herr Holmqvist torde läsa "skall". Det står alltså inte "skall följa". Jag går med på att det bör vara så, men här har vi nu ett fall, som visar att det är väl att det står "skall" i det utskottsbetänkande som är aktuellt i denna fråga.

I svaret står vidare att det framstår "som än mera motiverat att i detta sammanhang knyta till de enhetliga näringsgeografiska områden som kommunerna utgör". Jag läser det som "kommunblocken utgör", eftersom det väl måste vara meningen. Men strukturen är i det fall som jag här tagit upp inte enhetlig. Den staden mera närliggande kommundelen har ju genom sin närhet till Umeå ganska stora favörer, har mycket bättre kommunikationer och även större förutsättningar för jordbruk i det område där Vindelälven och Umeälven möts. Bjurholms näringar är också jord och skog, men det är litet andra förhållanden där i alla fall. Den strukturuomvandling som vi har upplevt har gått mycket hårt åt dessa näringsgrenar i socknen. Kommunen har svårt att få några andra.

När nu ändå vissa företag vill komma dit därför att det finns gott om bra arbetskraft där, god miljö, vacker natur osv. bör inte blockgränsen utgöra hinder. Jag har här en liten informationsskrift från inrikesdepartementet, som jag tycker är alldeles utmärkt. Det står där på sista sidan under rubriken "Hur är det att etablera sig inom stödområdet?" att undersökningar har visat att "samarbetet med kommunala myndigheter är mycket gott" och att "den nya personalen" – den som man får där uppe – "är ansvarsmedveten och positiv. Rörligheten är genomgående låg." Detta gör att inga hinder bör resas då företag verkligen vill etablera sig där.

Statsrådet säger i svaret att det i propositionen år 1964 underströks att kommunblocken utgjorde de minsta regionala enheter som organen i fråga skulle arbeta med vid sina beräkningar och utredningar. Även här står det "borde", inte "skall". Praktiska synpunkter måste emellertid vara avgörande, och då kan det hända att man måste gå mot denna regel. Här kommer utan tvivel praktiska synpunkter in.

Sedan kan man ju undra vad det är som har fört den berörda kommunen till det block den skall tillhöra. Det är inte kommunens egen önskan. Skulle det företas en folkomröstning där, skulle befolkningen säga: "Vi klarar oss bra på egen hand och kan ordna våra skolfrågor och annat ändå." Dessutom kunde andra kombinationer tänkas som utslag av en omröstning. Jag vet att man i en grannkommun, som ligger längre in från kusten, har frågat befolkningen, som gärna vill gå samman med Bjurholm i stället.

I det här fallet är det inte folkviljan som har bestämt resultatet av kommunsammanslagningen. I många fall har också kommunsammanslagningarna utan tvivel skötts på ett olyckligt sätt.

Ytterligare en sak vill jag betona: kommunblocket är de facto inte skapat ännu. Först om tre år – alltså år 1974 – skall den kommun som nu inte får stödet gå upp i Vännäs, men redan nu får den lida av det. Det är sannerligen inte lätt att vara ansvarig i en kommunstyrelse. Befolk-

ningsutvecklingen har varit oroande. Stora ansträngningar har gjorts, och det såg ut att ljusna, men så kom sammanslagningen in i bilden.

Jag tror att det är nyttigt att i en stor debatt om lokalisering ta upp en sådan detalj. Visar inte det aktuella fallet hur illa det ibland kan slå med åtgärder som staten sätter in — åtgärder som i och för sig är bra?

Nu tror jag att inrikesministern, som jag ofta har talat med i riksdagen och som jag känner som en klok man med verklig vilja att förstå problemen, skall hålla med mig. Jag utgår från att han kan låta tala med sig, och jag förutsätter att det som här visat sig slå så galet skall kunna ändras. Det var intressant att höra hans uppräknings av de företag som hade fått 3,5 miljoner kronor just i den här stödformen, och att det fanns kvar 55 kommuner som man ännu inte har behandlat färdigt. Jag hoppas att den här kommunen kommer med igen och att det blir 56; rättvisan kräver det.

Jag vill sedan, eftersom jag ändå skulle delta i den här debatten, säga några ord i anledning av det som i övrigt har anförts här.

Herr talman! Jag vill instämma med herr Nordgren i hans anförande för en stund sedan. De norrländska representanterna för moderata samlingspartiet har väckt en rad motioner som visar på missförhållanden och redogör för konkreta åtgärder för att hjälpa de trakter i vårt land som drabbats så hårt av att en planering på ett tidigt stadium, vilken kunnat hindra den olyckliga befolkningsutvecklingen, har uteblivit. Balansen har rubbats till vissa landsdelars nackdel. Jag anser att man visade brist på förutseende när den stora expansionen kom efter det senaste världskriget. Jag skall inte lasta regeringen för detta — det är inte säkert att en annan regering hade gjort det bättre — men det är ett faktum att det var så. Man tänkte i det stadiet inte på att se till att alla delar av landet fick samma möjligheter.

Den stora debatten kommer väl här i kammaren när vi skall ta upp frågan om utlokaliseringen av statliga verk. Jag vill dock redan nu betona nödvändigheten av att verkliga kraftåtgärder vidtas.

När inrikesministern säger att vi inte talar om vilka styrmedel och lockmedel vi vill använda har han på sätt och vis rätt. Jag tycker att man, om man kommer med kritik, också bör ha förslag. Men jag vill säga till inrikesministern att hela den allmänna ekonomiska politiken betyder mest här. Jag tror att en riktig skattepolitik, som innebar möjligheter att göra skillnader mellan olika regioner, och en riktig ekonomisk politik i stort kunde medföra en förändring också för de här trakterna. Han frågar om vi vill dämpa storstädernas utveckling. Jag håller med honom om att ingen direkt vågar säga detta. Men om en politik förs som gör att människor vågar satsa på sådana områden, där man tidigare inte har satsat, dämpar man därigenom självklart storstädernas tillväxt. Om landets befolkning finner möjligheter till utkomst, till bosättning i trivsamt miljö där man kan sprida sig mera, tror jag inte det föreligger någon risk för att de tätorter, som vuxit alltför snabbt skall fortsätta att växa på samma sätt.

Länsprognoserna visar nedslående resultat. Vi kan ta prognosen för vårt län från år 1967. I måndags hade vi en konferens i Skellefteå, där servicenäringarnas företrädare informerade om sina farhågor. Tendensen

ger mycket sämre siffror än man kunde förutse. Skellefteå ligger ändå i kustregionen; det är värre på andra orter.

För min del uppfattar jag också avvecklingen av det svenska jordbruket som ett hot mot hela landets säkerhet och försörjning. I torsdags behandlade kammaren jordbruksutskottets betänkande nr 26 och den avstyrkta motionen nr 270, där jag stod som en av undertecknarna. Tiden var då inte lämplig för debatt, och vi har också haft många debatter förr i den frågan. Jag vill emellertid understryka att Sverige måste ha kvar sitt jordbruk, och jag anser att man faktiskt kan hjälpa Norrland genom att räkna med att vår försörjning under en kris ligger illa till och att det därför är nödvändigt att stödja jordbruket, alltså även i Norrland. Vi kommer att aktualisera denna fråga längre fram i en debatt just om stöd till Norrlands jordbruk.

Till slut vill jag säga några ord om Vindelådalens, som flera talare redan berört. Jag motionerade i fjol om vägfrågorna, t. ex. väg 363, vilken nu behandlas i en motion från mittenpartierna. Jag har flera gånger talat med statsråden om saken, bl. a. med herr Holmqvist. Jag är en av dem som mycket tidigt ville framföra den meningen att Vindelälven inte skulle byggas ut. Jag fasthåller i dag vid detta, och jag har bara intagit denna enda ståndpunkt. Men lika visst som det är att utbyggnaden av en älv inte hjälper en bygd i längden, lika visst är det att denna bygd måste få hjälp. Riksdagsbeslutet av 1967 är förpliktigande.

När herr Nilsson i Östersund jämställde problemet Ritsem med problemet Vindelälven gjorde han inte en adekvat jämförelse. Frågan ligger till på annat sätt när det gäller Vindelådalens. När fru Ludvigsson här framförde sina funderingar om att ingen i utskottet hade någon negativ inställning mot åtgärder i den bygden och talade om att en viss upprustning skett av vägarna, önskade jag att fru Ludvigsson skulle få göra en bilresa i stil med den jag gjorde i måndags kväll de sista tre milen på vägen ovanför Vännäs längs Vindelälven. Denna väg ligger alltså i relativ närhet av Umeå, men fru Ludvigsson skulle se hur fruktansvärt dålig den är. I sitt inlägg säger hon att det visat sig svårt att få företag hit upp. Med den allmänna service som givits åt bygden och med de dåliga kommunikationer som finns är det självklart att det blir svårt att få företag lokaliserade dit.

I detta sammanhang är det vemodigt att tänka att regeringen överväger att låta SJ:s distriktskansli flyttas bort från vårt län och detta i ett läge då man söker efter etableringsobjekt. Man har här nämnt Stekenjokk. Jag undrar om inte Boliden skulle ha satt i gång brytningen, om man fått stöd. I Aitik i Norrbotten bryter Boliden malmer som är fattigare än Stekenjokkmalmen. Jag skulle tro att det än i dag är realistiskt att räkna med att folk kan beredas arbete i vårt län genom Stekenjokk.

Jag vill yrka bifall till de reservationer, på vilka moderaterna skrivit sina namn, särskilt då reservationerna 6 och 11 vid utskottets betänkande.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara kort kommentera vad inrikesministern sade om det nya stödets positiva utveckling. Han nämnde vissa siffror på

vad det hade gett i form av beräknade nya sysselsättningstillfällen.

I det sammanhanget vill jag emellertid blicka litet bakåt, närmast på det meddelande som vi fick från inrikesdepartementet i början av detta år beträffande ökningen av antalet sysselsatta i Norrbotten. Det visade sig att man under femårsperioden hade beräknat en sysselsättningsökning med 1 258 arbetstillfällen, men att den faktiska ökningen i Norrbotten stannade på endast 498 nya arbetstillfällen på fem år. Det är enligt min mening en nedslående siffra.

Får jag sedan säga några ord om våra reservationer till utskottets betänkande, vilka också inrikesministern tog upp i sitt anförande. Han anser att vi har gjort stor sak av dessa reservationer och han krävde ett klarare besked från oss. Men det är just i fråga om målsättningen som vi har reserverat oss. Vi har, herr inrikesminister, inte reserverat oss när det gäller medelsanvisningen. På den punkten tror jag att alla är ganska eniga. Vad man inte är enig om är just målsättningen för regionalpolitiken, och det är mot den vi har reserverat oss. Där har vi gett ett mycket klart besked om att det först bör finnas en regionalpolitisk målsättning, och när riksdagen har fastställt den är det också lättare att sätta in de medel som behövs.

Inrikesministern ansåg att vi måste presentera någon form av styrmedel eller lockmedel om vi vill ha en aktivare regionalpolitik. Har vi inte från centern fört fram möjligheten av styrmedel i form av etableringskontroll eller investeringsavgifter i storstäderna? Samtidigt har vi dragit fram lockmedel. Jag behöver bara nämna frisläppandet av investeringsfonderna i lokaliseringpolitiskt syfte. Det är ett medel som har använts alldeles för litet de senaste åren. Speciellt för Norrbottens del är man ju glad för allt vad lokaliseringpolitiken har gett, men den har bara åstadkommit knappt 500 nya sysselsättningstillfällen under en femårsperiod. Däremot har frisläppandet av investeringsfonderna gett närmare 1 000 nya arbetstillfällen. Vi behöver alltså bägge dessa stödformer.

Jag vill till sist än en gång säga, att visst har vi tagit fram både styrmedel och lockmedel i lokaliseringpolitiken.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att inrikesministern ansåg att vi gjorde för stor sak av våra reservationer. Det är väl inte onaturligt om värderingarna i det avseendet är litet olika.

Inrikesministern frågade efter våra medel. Herr Stridsman har ju alldeles nyss beskrivit våra krav på befolkningspolitiska ramar för alla de områden i vårt land där socialdemokraterna har sagt nej till dem. Vi är naturligtvis inställda på att anskaffa de erforderliga medlen för att uppnå en målsättning genom vilken man kan åstadkomma så goda miljöer och så bra levnadsbetingelser som möjligt för såväl storstäder som glesbygdsområden. Vår politik är kanske ännu mer nödvändig just för storstadsregionerna än för glesbygdsområdena, om det nu över huvud taget i det sammanhanget är möjligt att göra en sådan avvägning och värdering.

Vi anser att regeringens politik är alldeles för fyrkantig. Åtgärderna kommer i många fall för sent. Herr inrikesministern behöver bara läsa

våra motioner och reservationer här i riksdagen för att kontrollera vilka förslag vi har fört fram under årens lopp. När det gäller den praktiska hanteringen de allra senaste åren vill jag peka på centerpartisternas ställningstagande till regionplaneskissen för Storstockholm. Vårt parti var det enda som hade kurage att säga att vi anser att Storstockholm inte skall byggas ut så som prognosen avser.

Det är en stor risk med dessa prognoser att de till sist och ofta ganska snart blir planer. I inrikesutskottet har vi konfronterats med detta bl. a. genom de uppvaktningar som tagit upp frågan om utlokaliseringen av verk från Stockholm och framhållit hur nödvändigt det är att stanna kvar i Stockholm därför att man har så vida planer på olika utbyggnader.

Fyrkantigheten vill jag gärna exemplifiera med den jordbrukspolitik som förts under 1960-talet och som ju inte har passat för bl. a. Norrland. Skogspolitiken är ett annat exempel och naturvårdspolitiken i förening med jordbrukspolitik är ytterligare ett exempel på fyrkantigheten. Lokaliserings- och näringspolitiken och arbetsmarknadspolitiken borde ha kunnat utformas på ett mera anpassligt sätt än vad som har skett.

Den nyckelfråga som det nu framför allt gäller är de befolkningspolitiska ramar för varje område i vårt land, där regeringen i dag liksom under tidigare år säger nej. Det är vår värdering i stort som gör att vi tar upp denna fråga kanske litet mer ingående än vad inrikesministern anser befogat.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Först vill jag säga till fru Marklund att även om hon och kanske hennes parti inte fäster så stort avseende vid länsplaneringen – vi hörde ju det uppgivas – så tycks det ändå framkomma material som utgör ett gott underlag för framställningar här i riksdagen.

Jag tycker att Länsprogram 1970 för Norrbotten är en utomordentligt väl utförd plan. Den är intressant och bra upplagd. De tankar som framförs har vi naturligtvis anledning att fundera över. Nu går vi igenom materialet, och det är inte bara den nyssnämnda länsplanen utan det är 24 stycken. Där finns olika uppslag och idéer om hur vi skall arbeta vidare, och vi får väl försöka ta vara på dem.

Fru Marklund och ytterligare någon talare här har ställt frågan om hur det går i Norrbotten; utvecklingen har inte varit så gynnsam. Det var herr Stridsman som också pekade på det. Då vill jag erinra om att utav det stöd som jag redovisade här nyligen och som gällde de tre första kvartalen av innevarande budgetår, så faller en mycket betydande del just på Norrbotten. Under 1970 fattades flera beslut som avsåg Norrbotten. Det är inte bara ASSI som har fått stöd för sin utbyggnad utan det är också en rad enskilda företag. Läger vi sedan till att Norrbottens Järnverk har ett mycket stort investeringsprogram så är Norrbotten i dag kanske det län där vi har anledning att se med den största tillförsikten på möjligheterna till sysselsättning för exempelvis byggnadsarbetarna under den kommande sommaren och vintern. Där är så mycket igångsatt att det i varje fall avviker väsentligt från vad som gäller för andra län.

Jag hoppas liksom fru Marklund att det kan finnas idéer och uppslag i länsprogrammen som kan blåsa ytterligare nytt liv i vår diskussion om lokaliseringspolitiken.

Herr Gustavsson i Alvesta var inte helt nöjd med mitt svar när det gällde de nya kommunerna och vilka garantier som kunde ställas för en kommuns fortbestånd med den befolkning som fanns vid det tillfälle då kommunen bildades. Nu är det ju så, det vet herr Gustavsson också, att vad jag sade här i mitt interpellations svar var ett återgivande av vad som anförts i propositionen och som riksdagen fick acceptera, nämligen att det finns sådana kommuner där man inte kan räkna med att befolkningsunderlaget kommer att kunna upprätthållas. Det var ju också på det sättet att man redan från början av olika skäl fick acceptera betydande avvikelser i sådana bygder där kommunblocken skulle ha blivit alldeles ohanterliga om man benhårt hade hållit på denna princip.

Jag skulle önska att jag hade förmågan att ge ett entydigt svar på frågan om de lämpliga avstånden i kommunblockssammanhang. Det växlar nämligen mycket starkt. Det är beroende av kvaliteten på vägar och även på andra omständigheter som spelar in. Jag har sett i länsplanerna att man ibland inte tar hänsyn till orter på andra sidan länsgränsen. Man har sagt att den egna orten som ligger kanske en mil från länsgränsen bör uppehållas därför att den är en utvecklingsort, men man beaktar då inte att det finns en ort på andra sidan kanske bara en halvmil från gränsen. Man ser liksom inte sambandet där. Vi räknar med att ett avstånd på tre mil inte är orimligt i dag, om det finns bra vägar. Planerarna rör sig också med en del andra begrepp.

Jag skall gärna hålla med om att i vissa områden i södra Sverige – inte minst i de östra delarna – har vi vid genomgång av länsplanerna funnit orter, beträffande vilka det kan vara nödvändigt att garantera en service därför att avståndet kommer att bli för långt till andra orter. Det gäller således inte bara för Norrland och för skogslänen utan vi kan göra samma iakttagelse på annat håll.

Vi kommer då till frågan, som också har tagits upp av andra talare, hur man skall kunna garantera en viss befolkningssmängd i våra kommuner. Det är intressant att fundera över det. I verkligheten har utvecklingen under de senaste åren varit sådan att vårt lands befolkningstal skulle ha gått ned, om vi inte hade haft en stor invandring. Inte minst i de områden som herr Gustavsson i Alvesta kommer från gäller att man i en del av kommunerna kunnat uppehålla befolkningstalet tack vare en rätt betydande invandring under de senaste åren.

Menar ni att vi skulle säga oss att kommunernas medborgartal skall uppehållas genom invandringspolitiken – och alla kommuner skulle då i och för sig ha samma utgångspunkt när det gäller att leva upp till det befolkningstal som angivits? Nej, det är mer realistiskt, som herr Nilsson i Östersund säger, att det inte är fråga om människorna som skall finnas där, utan att utkomstmöjligheterna är det primära, dvs. att man får ett näringsliv med en sådan utveckling att människorna kan försörja sig. Därför får befolkningstalen bli vad de rimligen bör vara i sådana sammanhang, dvs. något att använda som ett underlag för att exempelvis planera och garantera service. Men det kan inte bli tal om att vi med vilka medel som helst, som kan stå oss till buds, skall uppfylla befolkningsmålsättningen.

Till herr Nilsson i Östersund vill jag säga, att det är väldigt svårt att

klara frågan om gränsdragningen mellan det inre stödområdet och det yttre. Jag kan försäkra att vi hade många diskussioner om detta, inte minst om de kommunblock som här har nämnts. Vi kom därvid fram till att Vännäs fick ses som en förort till Umeå. När vi sedan började granska de olika kommuner, som nu ingår i kommunblocket, kunde vi inte finna att några delar av blocket i fråga om sysselsättning, struktur och övriga aspekter, som vi tog upp, avvek från vad som gällde för kommunen i dess helhet.

Sedan dessa överväganden ägt rum har vi i anslutning till uttalanden som riksdagen gjort haft anledning att granska huruvida det har varit motiverat med en avvikelse, men vi har inte funnit det lämpligt att göra någon sådan. Självklart skall vi emellertid följa utvecklingen med uppmärksamhet, och när vi nästa år får möjligheter att på nytt ta ställning till den framtida lokaliseringspolitiken kan det vara lämpligt att med ledning av de erfarenheter man då har av stödåtgärderna för det inre stödområdet göra anpassningar, antingen i form av inskränkning eller i form av utvidgning. Jag är inte säker på i vilken riktning ändringarna skall gå, men tanken att vi skall ge effektivt stöd även åt det inre området bör vara vägledande.

Till herr Stridsman måste jag säga att det förvånade mig när han talade om investeringsfonderna. Frisläpp dem! sade han. Men herr Stridsman vet ju att investeringsfonderna kan disponeras inom stödområdet; det är inga hinder för det i dag. Att vi är tveksamma inför ett generellt frisläppande beror på att den dag man släpper investeringsfonderna fria landet över har vi inte längre samma möjlighet till styrning som i dag, när vi medger befrielse vid etableringar inom stödområdet. Resultatet är alltså raka motsatsen till vad herr Stridsman hävdar som betydelsefullt i sammanhanget. En viss återhållsamhet har vi visat med hänsyn till intresset av att kunna använda dessa fonder som stimulansmedel för lokalisering.

Sedan vill jag återkomma till sysselsättningssiffrorna och de resultat som uppnåtts under femårsperioden. Jag vill peka på att det under 1970, som jag sade redan förut, togs rätt många beslut som gällde Norrbotten. Naturligtvis har man inte hunnit helt realisera projekten och åstadkomma den avsedda sysselsättningsökningen, men vi får hoppas att den kommer under 1971 och framöver. Jag tror nog att herr Stridsman känner till företag som befinner sig under utbyggnad och genom vilka vi kan påräkna den sysselsättningsökning som är ställd i utsikt.

Herr Nilsson i Tvärålund tyckte att regeringen för en fyrkantig politik. Det är ett sådant där bildspråk som man kan använda utan att egentligen ha någon täckning för vad man säger. Herr Nilsson har genom sitt inlägg medgivit att centerpartiet egentligen inte har några medel att anvisa. Han har liksom andra sagt att centern ställer upp ett mål, men det tycks vara någonting av fromma önskingar. Bara man intensivt önskar sig någonting och ställer upp det som mål, så åstadkommer man det också! Detta är helt överkligt. Är vi inte nöjda med det som händer och inte tror att man med de medlen kan nå ett bättre resultat, måste vi också redovisa vad vi vill göra. Allt annat är nonsens, och det är att bedra sig själv om man ger sken av att vilja någonting mer, men inte är beredd att kosta på

mera pengar eller vidta kraftigare styrningsåtgärder, ingripanden av olika slag. Allt annat är, som sagt, bara fromma önskningar och kan inte tillmätas särskilt stor betydelse.

Nr 76

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Tvärtemot vad inrikesministern påstod så fäster vi från vänsterpartiet kommunisterna stor vikt vid planering, både på riks- och på länsnivå. Vad både herr Svensson i Malmö och jag i dag har kritiserat är ju det förhållandet att Länsprogram 1970 i så hög grad baseras på Länsplanering 1967 med dess, som vi uppfattar det, otillräckliga målsättningar. Utifrån det tror vi inte på att den riksomfattande planering som inrikesministern talar om kan bli sådan som den hade haft förutsättningar att bli med en annan sorts planering.

Att Länsprogram 1970 för Norrbottens del innehåller beaktansvärda uppslag har jag försökt att framhålla, och det är ju för att jag välvilligt har tolkat förslagen om Norrbotten som försöksregion för snabba åtgärder som jag också har bett inrikesministern uttala sin mening om det förslaget. Givetvis har jag hoppats på samma välvilja från hans sida. Det finns ju goda möjligheter redan nu att inleda en sådan försöksverksamhet med snabba åtgärder. Jag har fått fram en lång förteckning över väg- och brobyggen som är färdigprojekterade men som kunde tidigareläggas, medan andra då kunde färdigprojekteras. Det finns möjlighet att påskynda den nu aktuella utbyggnaden av NJA och att under tiden planera en ny utbyggnadsetapp. De hundramannaarbetsplatser i Pajala, Övertorneå och Överkalix som man talat om kunde också snabbare sättas i gång.

Medan allt detta pågår skulle man ha möjlighet att inom en sådan försöksverksamhet planera för de verkligt effektiva och varaktiga arbetstillfällena som Norrbotten behöver och för de statliga företag som vi anser som den enda förutsättningen för en riktig framtid i Norrbotten.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för inrikesministerns uttalande att det mesta kommer att falla på Norrbotten inom den nya försöksperioden, och det är jag medveten om. Men orsaken till att jag drog fram den tid som varit och som man redovisat från inrikesdepartementets sida och till att jag känner mig oroad är att medan man beräknade att det i Norrbotten skulle bli 1 258 nya arbetstillfällen – det var beräkningarna när det gällde att söka lokaliseringsslån och bidrag – har det visat sig att det för en femårsperiod blev 498 nya arbetstillfällen. Även inrikesministern måste medge att detta konkreta resultat är något nedslående. Vartenda arbetstillfälle vi fått är bra, men det har visat sig att det är stor skillnad mellan det beräknade och det faktiska utfallet. Därför ville jag påpeka att när inrikesministern nu sade att det mesta skulle falla på Norrbotten, så får det inte bli en sådan skillnad som under den innevarande femårsperioden.

Det måste vara en missuppfattning från inrikesministerns sida när han ansåg att jag vill ha ett allmänt frisläpp från investeringsfonderna. Jag sade "i lokaliseringspolitiskt syfte". Jag menade alltså till stödområden;

Regional utveckling

det var det jag avsåg när jag tog upp saken här. Jag har inte menat ett generellt frisläpp, utan jag sade uttryckligen att visst har vi presenterat lockmedel, när vi i motionen önskar att ett frisläpp från investeringsfonderna skall ske i lokaliseringssyfte till stödområdet.

Jag hade en interpellation till finansministern i december under höstriksdagen varvid jag just frågade honom varför det hänt så litet på detta område under den senaste treårsperioden. Vi fick som jag nämnt här närmare 1 000 nya arbetstillfällen till Norrbotten genom frisläpp från investeringsfonderna, vilket var mycket tacknämligt, men det har varit så tyst de senaste åren. Tyvärr lämnade inte finansministern något klart besked i den frågan. Men här gäller det just lockmedel, styrmedel, som jag hela tiden velat aktivt medverka till.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet Holmqvist efterlyste i sitt första inlägg klarare besked och förslag till konkreta åtgärder, och det förstår jag mycket väl, ty jag förmodar att statsrådet liksom vi norrlänningar och folk uppe i skogslänen börjat tröttna på alla utredningar och löften. Man väntar sig konkreta förslag.

I detta sammanhang vill jag gärna erinra om att moderata samlingspartiet redan i fjol utarbetade ett s. k. Norrlandsprogram med åtskilliga konkreta förslag som man borde kunna genomföra ganska snabbt. Där underströk vi angelägenheten av generella åtgärder för att åstadkomma en utjämning av de näringspolitiska förutsättningarna, med andra ord skapa konkurrens på samma villkor för företagen och för människorna i dessa områden som i den övriga delen av landet. Som konkreta åtgärder pekade vi på t. ex. en ordentlig översyn av hela kommunikationsväsendet och dess taxor, vad gäller varutransporter, persontransporter, teletaxor, flygtaxor etc., så att man på det sättet skulle kunna knyta dessa områden närmare till landet i övrigt och skapa en rättvisare konkurrens företagen emellan.

En annan punkt som jag själv har sysslat mycket med är just utbildningen, inte minst yrkesutbildningsområdet som enligt min mening tyvärr har blivit eftersatt här i landet då man kanske satsat för mycket på annan form av utbildning. Det har t. o. m. gjort att de som behöver viss yrkesutbildning har måst söka sig till yrkesutbildningsanstalter i Mellansverige eller i södra Sverige och inte lika gärna flyttar tillbaka sedan de kommit hit ned. Fanns det tillräckligt med utbildningsmöjligheter i våra områden skulle det nog vara lättare för ungdomen att stanna kvar.

En effektivare förmedling av arbetsprojekt tror jag att man skulle kunna åstadkomma bl. a. med hjälp av företagarföreningarna. Det vore lyckligt om man i stället för att placera t. o. m. en del statliga beställningar utanför landets gränser, vilket tyvärr händer, ville placera dem t. ex. i konfektionsfabriker i Norrland.

Jag ser att det nu strax är slut på min repliktid. Jag vill därför bara påpeka att det finns mer i vårt Norrlandsprogram. Nu när vi håller på och flyttar ut statliga verk kanske man också kan tänka litet mer på Norrland.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Herr talman! När jag frågade inrikesministern vilket avstånd han ansåg vara det riktiga eller lämpliga nämnde han tre mil. Jag tror också att om man kommer över den gränsen i våra bygder inverkar det på viljan att pendla. Men också kvaliteten på vägarna spelar in, ty tidsfaktorn betyder säkerligen mycket. Nedprutningarna på väganslagen håller därför tillbaka utvecklingen genom att svårigheten att pendla ökar.

Sedan säger inrikesministern: Hur skall man kunna garantera ett befolkningstal? Han kommer fram till att utkomstmöjligheten är det primära. Det är den naturligtvis. Det är därför som vi menar att vi måste satsa på näringslivet, på servicefunktionerna, så att vi skapar sysselsättning för ett visst befolkningstal.

Här har talats så mycket om styrmedel. Men under 1950- och 1960-talen har dessa styrmedel använts för en koncentration i samhället. Varför inte använda styrmedlen så att vi når ut till de olika orterna i landet? Det är detta vi måste göra, och det är väl den tanken som ligger bakom förslaget att flytta ut företag.

Det är riktigt som inrikesministern säger att Kronobergs län har haft många invandrare som gjort en god insats i produktionen. Jag kan ta detta län som exempel. Jag har någon gång tidigare sagt att år 1960 hade Kronobergs län ungefär samma folkmängd som år 1880, och under den tiden hade folkmängden i landet ökat med ungefär tre miljoner. Länet var ett klart utflyttningslän. Men under 1960-talet har vi lyckats vända den utvecklingen, i första hand genom Växjö's expansion. Det har skett genom insatser även från samhället — jag kan peka på TELUB, universitetsfilialen osv. Men det räcker inte utan vi måste också se till att länet och de övriga kommunerna i länet fungerar. Därför är det nödvändigt med ökade insatser.

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Efter den här utflykten på interpellationernas område skulle vi kanske litet mera strikt återgå till inrikesutskottets betänkande.

Som tidigare framhållits är det i år ett mellanår mellan förra årets regionalpolitiska beslut och nästa års aviserade proposition, baserad på Länsprogram 1970. Detta förhållande har dock inte hindrat att inrikesutskottet haft ett stort antal motioner med vittomfattande krav att ta ställning till. Jag finner också detta naturligt, då många av de frågor som har tagits upp av motionärerna och sedan av reservanterna är brådskande och inte tål någon längre väntetid. Och att vi väntar en proposition till nästa års riksdag får naturligtvis inte innebära att vi i år är förhindrade att ta upp och diskutera regionalpolitiska frågor som vi finner angelägna.

I föregående års beslut om det regionalpolitiska stödet uttalades den meningen att man skulle tillämpa en generös tolkning då det gällde att pröva ansökningar från företag som ligger i anslutning till stödområdets gräns. Detta undanskymmer dock inte det förhållandet att förmånen att ligga innanför stödområdets gräns tar sig mycket konkreta uttryck, bl. a. i befrielse från den 25-procentiga investeringsavgiften och i delaktighet av transportstödet. Denna stela gränsläsning kan inte vara ändamålsenlig. Vi har också därför stött förslaget om att man skall mjuka upp gränserna

eller ändra på dem, bl. a. i vad gäller Ludvika och Avesta planeringsregioner. De bör ingå i det allmänna stödområdet. Ett län bör heller inte, som här i fråga om Kopparbergs län, vara delat i två områden när det gäller stöd för regional utveckling.

Över huvud taget anser vi att en strikt gränsdragning för stödområdet med allvar kan ifrågasättas. Det finns – vilket har framgått av de motioner som behandlas i utskottsbetänkandet – många glesområden i vårt land med samma problem som den del av landet som ligger inom stödområdet. Detta har också framkommit med all tydlighet i den just förda interpellationsdebatten. Det finns alltså anledning att ompröva om vi över huvud taget skall ha någon gräns eller några områdesindelningar för det regionalpolitiska stödet. Nu har vi i utskottsbetänkandet tagit ställning för att Gotland involveras i det allmänna stödområdet. Jag vill tillägga att ett steg i den riktning jag här pläderar för är den positiva syn som utskottet har anlagt bl. a. när det gäller sydöstra Sverige.

Herr talman! Låt mig säga några ord om Norrland och våra skogslän! En ökad industrialiseringstakt i Norrland är i hög grad beroende av om man kan skapa en lämplig miljö åt företagen att arbeta i. För detta krävs samhälleliga insatser när det gäller samhälls- och regionplaneringen. I motion nr 1120 har vi tagit upp en hel rad av dessa frågor, bl. a. nödvändigheten av att kommunikations- och kontaktkostnaderna blir lägre för Norrland. Detta gäller både järnvägs-, flyg- och telekommunikationer. Norrland måste enligt vår uppfattning krympas på längden i de avseendena. Kommunikationsfrågorna har redan behandlats av riksdagen i anslutning till trafikutskottets betänkande nr 3, men vi har framfört våra krav i ett särskilt yttrande som är fogat till inrikesutskottets betänkande.

Herr talman! Jag vill i korthet sammanfatta några av de krav som vi för fram vad gäller regionalpolitiken i Norrland och skogsläna.

1. Utflyttningen måste hejdas, framför allt åderlåtningen på ungdom i dessa områden. Får utflyttningen av ungdom pågå i samma takt som hittills inom stora delar av Norrland och övriga skogslän, så rycker vi undan möjligheten för många av dessa regioner att leva vidare och gör det också praktiskt taget omöjligt för dem att åstadkomma en framtida positiv befolkningsutveckling, även om man skulle skapa gynnsammare villkor.

2. Vi anser att utbildnings- och arbetstillfällena måste förbättras, framför allt vad gäller ungdomen. Denna strävan är ett uttryck för en självbevaringsdrift i stora delar av Norrland och våra skogslän.

3. För att det skall vara möjligt att genomföra detta krävs enligt vår uppfattning en koncentration till orter som kan utgöra kärnpunkter i utvecklingsbara regioner.

4. I anslutning härtill anser vi att satsning på regionala tillväxtcentra och serviceorter liksom stöd för det norrländska jordbruket är inte bara ett regionalt intresse för Norrland. Det är i allra högsta grad ett riksintresse, framför allt ur beredskapssynpunkt och försvarspolitisk synpunkt, som vi inte kan bortse från i detta sammanhang.

5. För att kunna realisera dessa förslag har vi krävt en tioårig utvecklingsplan för Norrland, en plan med lokal förankring – och det kravet vidhåller vi.

6. Mycket viktigt är också att de åtgärder som vi förordar sätts in snabbt. Jag anser att sådana fortlöpande åtgärder inte behöver fördröja arbetet med den proposition, baserad på Länsprogram 1970, som har utlovats till nästa års riksdag.

Herr talman! Detta var i korthet några av de synpunkter som jag har velat framföra i anslutning till inrikesutskottets betänkande, och jag ber att få yrka bifall till de reservationer vartill mitt namn är knutet.

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Vår regionalpolitiska inställning har deklarerats av både herr Svensson i Malmö och fru Marklund, och jag skall inte vidare gå in på den. Jag vill tala närmast i anknytning till reservationen 8, som gäller en motion, nr 1133, av herr Nilsson i Kalmar m. fl., samtliga socialdemokrater. Där kräver man åtgärder för att lösa väsentliga problem för invånarna i sydöstra Sverige, dvs. Kalmar län med Öland, Gotlands län och vissa delar av Blekinge.

Motionärerna fastslår med hänvisning till officiell statistik att Gotlands län och Kalmar län sedan många år intar en absolut bottenplats vad gäller industriarbetarnas löner. Genomsnittslönerna ligger avsevärt under genomsnittet för hela landet och upp till 3 kronor under genomsnittslönerna i Stockholmsregionen. Bara detta visar ju att motionärernas krav är befogat. Förhållandet är likartat för stora tjänstemannagrupper. Dessa löntagargrupper får årligen avstå miljonbelopp till arbetsköparna. Det beror delvis på en dålig sysselsättningsgrad, som givetvis också blir lönehämmande; man pressar ned lönerna. Man har också gjort undersökningar beträffande prisläget i de delar av landet som det här talas om, och vi kan konstatera att det föreligger ett relativt högt prisläge.

Motionärerna tar också upp utbildningsfrågorna, sysselsättningsproblemen, trafikproblemen och bostadsproblemen, och de sammanfattar dessa frågor i åtta punkter.

1. Mycket lågt genomsnittligt löneläge.
2. Låg sysselsättningsgrad, speciellt för kvinnorna.
3. Dålig tillgång på högskoleutbildning.
4. Otillfredsställande allmän service.
5. Högt prisläge.
6. Låg skattekraft.
7. Hög utdebitering.
8. Dålig bostadskvalitet.

Alla dessa negativa förhållanden tillsammans framstår som en stor brist på jämlikhet – det ord som med mycket skarp klang har framförts i valrörelse efter valrörelse, där man hela tiden talat om att det måste skapas större jämlikhet. Ett bifall till motionen skulle givetvis hjälpa de människor som det här gäller till något större jämlikhet än nu.

Självfallet kan inte dessa förhållanden accepteras i längden. Motionärerna vill ha en ändring till stånd, och de har i motionen hemställt att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t för beaktande ge till känna de synpunkter som i motionen framförts angående behovet av ökad hänsyn till förhållandena i sydöstra Sverige vid utformningen av utvecklingsplanen för landets olika regioner samt vid lokaliseringen av

allmän service och utbildning.

Vi har klart för oss att även om den här motionen skulle bifallas, så löser det inte jämlikhetsproblemet i dess helhet – det har vi ju talat om i andra motioner. Men det skulle i vart fall betyda en hel del för befolkningen i de aktuella delarna av landet. Speciellt betydelsefullt skulle det vara för löntagargrupperna som, om den allmänna servicen förbättrades och om möjligheterna till utbildning blev bättre, skulle få större skattekraft – ja, det skulle kanske t. o. m. vara möjligt att få en lägre utdebitering. Allt det där har givetvis en verkan som är till förmån för dessa grupper.

Det kanske synes märkligt att vi från kommunistiskt håll har reserverat oss i utskottet och yrkat bifall till en motion, undertecknad av enbart socialdemokrater. Men hade vi inte gjort det, så skulle det inte ha funnits någon reservation – då hade ett enhälligt utskott avstyrkt motionen. Det är märkligt att huvudmotionären, herr Nilsson i Kalmar, som står som första namn under motionen, själv i utskottet deklarerade vad motionen syftar till men avslutade med att säga att han inte hade för avsikt att yrka bifall till motionen. Man ställer sig osökt frågan om motionen var så allvarligt menad. Det är möjligt att man hade den propagandistiska sidan som huvudmotiv och att man kanske hoppades på att någon annan skulle ta upp saken. Vi ser däremot mera seriöst på dessa problem, och nu har motionärerna möjlighet att rösta på sin motion just därför att vi har agerat på detta sätt.

Herr talman! Jag vill med hänvisning till dels vad som anförts i motionen och i reservationen, dels vad jag här sagt yrka bifall till reservationen 8.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Liksom många andra talare konstaterar jag, att när vi i år diskuterar de regionalpolitiska frågorna befinner vi oss i en mellanårssituation i väntan på en proposition under hösten 1972, grundad på de regionala program som upprättas av länsstyrelserna i samråd med kommunerna. Man kan också konstatera att de många motioner som väckts faktiskt också har tillkommit i skuggan av den pågående planeringen och den utredningsverksamhet som förekommer på detta område. I flera motioner har man hänvisat till Länsprogram 1970, eller också har man helt enkelt yrkat på just en sådan planering som redan håller på att genomföras. Det är i sanning inte många, om ens några, nya tankegångar som kommer fram i vare sig reservationer eller motioner. Förmodligen har också de flesta av motionärernas synpunkter vid det här laget diskuterats i riksdagen åtskilliga gånger.

Jag tänker här inte gå in på alla de punkter som behandlas i inrikesutskottets betänkande nr 7; det finns det knappast vare sig några möjligheter eller några skäl till vid denna tidpunkt i debatten. Men vissa motions- och reservationsyrkanden vill jag säga något om, samtidigt som jag knyter några reflexioner till frågan om målsättningen för den regionalpolitiska verksamheten.

Naturligtvis är det av utomordentligt värde att vi numera så pass enhälligt som fallet är kan samlas kring den uppfattningen att det behövs

en målmedveten regionalpolitik med stöd av olika lokaliseringpolitiska insatser. Det är nämligen inte alls många år sedan ganska delade meningar rådde om den saken, och det mesta som vi i dag betraktar som självklarheter var inte så självklart t. ex. hösten 1964, när vi behandlade det första lokaliseringpolitiska förslaget. De borgerliga partierna har också numera kunnat samlas kring uppfattningen att det behövs en ordentlig statlig styrning och ett statligt inflytande, om vi skall lyckas lösa de näringspolitiska frågorna. Det tycker jag är gott och väl. Trots allt är det ganska intressant att konstatera att man från borgerligt håll i så hög grad nu ropar på kraftigare statlig styrning och i vissa hänseenden också på tvångsartade ingripanden som medel för att uppnå regional balans. Att man dessutom kopierar varandra så gott det går i partimotionerna är kanske ett framsteg för borgerligheten, vad vet jag? Ännu ligger dock centern en god hästlängd före de övriga borgerliga partierna, även om dessa försöker lunka med i vissa sammanhang.

Vad man framför allt vill erbjuda mänskligheten – eller åtminstone medborgarna i gemen i vårt avlånga land – när man talar om decentralisering är den gamla drömmen om ett nät av livskraftiga tätorter, alla med väl fungerande service och andra attraktioner, ett bärkraftigt och förmodligen differentierat näringsliv så att medborgarna på varje liten ort själva kan välja vad de vill syssla med, en frisk natur, trivsam miljö, goda kommunikationer m. m. Det är närmast i reservationerna 5 och 7 som man hänger sig åt detta gamla önsketänkande om ett decentraliserat samhälle och uppstämmer en klagosång över storstadsbefolkningens alla vedermödor och problem. Och visst kan det ligga en hel del i det. Men jag tycker att vi borde kunna vara ense om att plocka bort de allra värsta överdrifterna i det sammanhanget.

När vi nu håller på att lokalisera ut statliga förvaltningar med över 6 000 anställda, så har vi ställts inför det faktum att en mycket stor del av de familjer som enligt centern bor i ett område där "det inte finns möjligheter att skapa goda och stimulerande miljöer för människorna" helt enkelt inte vill flytta från sitt Stockholm. Och när centern på samma sätt utdömer Göteborgs- och Malmöregionerna, så tror jag att en undersökning beträffande en presumtiv utflyttning från de orterna skulle ge samma resultat som i fråga om Stockholmsregionen. Dessa storstadsområden har onekligen uppenbara fördelar, lika väl som de har nackdelar. När det gäller drömmen om småorterna som så välsignade ur alla synpunkter kan man göra ungefär samma reflexioner; det finns fördelar i form av närhet till naturen, billigare tomtmark, mindre trängsel osv., men det finns också nackdelar som den begränsade service som kan ställas till medborgarnas förfogande och bristande valfrihet i många avseenden. Det går bra för de allra flesta att bo på en liten ort eller nära nog i glesbygd förutsatt att man inte har ett alltför stort avstånd till välutrustat regionscentrum eller tilläggscentrum.

En förutsättning för en relativt väl fungerande regional utveckling måste därför enligt min uppfattning vara att man verkligen satsar på att det i varje region skall finnas en ordentligt utrustad centralort, vare sig den nu skall kallas storstadsalternativ, regionscentrum eller något annat. Det är också en prioriteringsuppgift att satsa på övriga orter, förutsatt att

de kan bli bärkraftiga. Men just förekomsten av en relativt stor och välutvecklad tätort i regionen är trots allt den bästa förutsättningen för att de övriga kategorierna orter liksom hela den omgivande bygden skall ha en chans att utvecklas och för att människor skall kunna leva kvar där. I stort sett anslöt sig också herr Oskarson i sitt anförande nyss till dessa synpunkter.

Enligt centerns partimotioner tycks man på det hållet fortfarande vara inne på den geniala tanken att Sveriges befolkning och vårt näringsliv räcker till för att förse varje liten tätort och dessutom glesbygden med nyetablering och inflyttning. Vi har ju trots allt en given ram, nämligen den totala befolkningen, och det vi diskuterar är närmast hur den skall vara fördelad. Det kunde vara intressant att få en precisering av vad man menar med "ett så långt som möjligt decentraliserat samhälle". Herr Nilsson i Östersund frågade om detta men har inte fått något konkret svar. Det kunde då kanske vara lämpligt att jag finge det. Anser man att resurserna kan och bör spridas ut så mycket som möjligt? Eller kan man inom centern vara med om att hålla på vissa ortskriterier? Och i så fall: Vad är det för ortskriterier man vill ställa upp? Kan man inte precisera detta tycker jag att uttrycket "ett decentraliserat samhälle" är en ganska tom och till intet förpliktande fras.

Enligt min uppfattning borde det vara självklart att vi genom den regionala planeringen bör eftersträva en naturlig arbetsmarknadsbalans i varje region med en så stark befolkningskoncentration till vissa orter att de blir så stora att de kan växa av sig själva. Det är därför av utomordentligt stor betydelse att man får en samordnad satsning genom industrilokalisering, lokalisering av utbildningsanstalter och förvaltningsorgan. Denna satsning har ju också påbörjats genom bl. a. lokaliseringen av statliga förvaltningar och utbildnings- och forskningsinstitutioner. Vad vi nu väntar på är att även den privata företagsamheten, som dock erbjuds stora förmåner i utbyte, skall visa större intresse för etablering i de regioner som behöver sysselsättningstillskott, differentiering av näringslivet och förändrad struktur.

Centern tycks inte ha någon större tilltro till det privata näringslivets intresse i detta hänseende; annars kunde man ju ha väntat och sett hur lokaliseringssamrådet kommer att verka. Detta är ju något ganska nytt; det gäller från den 1 april i år. Men på centerhåll vill man inte bara locka med moroten utan man hotar också med piskan. Man säger exempelvis i reservationen 7 att arbetsgivare som vill rekrytera till storstadsområdenas industrier själva skall svara för rekryteringskostnaderna, dvs. stå för kostnaderna för flyttningsbidragen. Man vill tydligen redan nu gå över till etableringskontroll "och/eller etableringsavgifter", som det heter i reservationen och som man har uttryckt det här i dag.

Egentligen ligger ju vänsterpartiet kommunisternas och centerns motioner ganska nära varandra, även om det skiljer en hel del i vokabulären. Tydligen har både folkpartisterna och moderaterna insett detta, eftersom de inte finns med på reservationerna 5, 7 och 9. Det kanske inte är så lockande för dessa partier, som ju står företagsamheten så nära, att lägga extra pålagor på storstadsföretagarna. Man kan i detta sammanhang också fråga sig hur det skulle vara att lägga litet pålagor på

t. ex. jordbrukets föreningsrörelse, så att denna också äntligen kunde ta sig ut ur storstaden Stockholm.

I övrigt är det kanske inte så mycket mer att säga om reservationerna vid den här tidpunkten. De borgerliga försöker i stor utsträckning ge sken av att de vill påskynda den regionala utvecklingen, att de vill åstadkomma mer än regeringspartiet när det gäller lokaliseringsstödet, att det är nya friska synpunkter man kommer med. Samtidigt vet varje person i detta land som något har sysslat med samhällsfrågorna, att det för närvarande pågår ett mycket omfattande arbete på den översiktliga regionala planeringen och att det redan nu föreligger konkreta handlingsprogram – länsprogram – som skall läggas till grund för en proposition år 1972. I detta arbete har planeringsråden, i vilka ingår företrädare för de lokala politiska partiorganisationerna och för arbetsmarknadens parter samt kommunalmän, haft en mycket betydelsefull uppgift. Arbetet har bedrivits i intimt samarbete med kommunerna. Dessa har nu chansen, innan länsstyrelserna utarbetat definitiva program, att i remissyttranden begära de ändringar de kan finna önskvärda.

Vi har utredningar som inom kort kommer att framlägga förslag, exempelvis glesbygdutredningen. Vi har vidare utredningar som har i uppdrag att arbeta skyndsamt, exempelvis industricentrautredningen och utredningen om turistanläggningar och friluftsområden. ERU förbereder en rapport om bl. a. produktionskostnader i skilda regioner. Alla dessa utredningar har direktiv som mycket väl torde täcka in det mesta man nu tagit upp som nyheter i motioner och reservationer.

Med denna utgångspunkt får man verkligen beundra alla dem som tydligt anser sig kunna lösa flertalet av de trots allt mycket komplicerade problem som hör till denna fråga.

Jag skall till slut ta upp den motion som väckts av fru Jonäng. Jag gör det därför att den har föranlett utskottets centerpartister till ett särskilt yttrande, nämligen nr 4.

Vad är det nu fru Jonäng motionerat om och som folkpartisterna i utskottet anser att huvudmännen för sjukvården skall beakta? För att tillgodose sysselsättningsbehovet i vissa regioner skulle sjukhus lokaliseras dit, och för att man skall få någon egentlig fart på sysselsättningen, d. v. s. ett tillräckligt antal arbetstillfällen, skulle sjuka innevånare i Storstockholm och Göteborgsregionen forslas till Hälsingland, Dalarna, Dalsland, norra Bohuslän osv. Det är sannerligen inga djupare medmänskliga känslor som kan ligga bakom så horribla förslag. Även om fru Jonäng lever i en drömsk värld och tror att de som vill besöka de sjuka kan resa till sjukhusorterna med flyg, både ordinarie flyg och militärflyg, och att inkvartering av besökarna skall kunna ordnas på dessa orter, är det ändå en verklighetsflykt av grävsta slag. Det torde bli långt mellan besöken hos de sjuka, om anförvanterna skall ta ledigt från förvärsarbete och ge sig ut på flygturer och inkvartera sig på sjukhusorterna. Är detta något slags hämndaktion mot storstadsbefolkningen? Den här situationen har ju hittills varit vanligare för dem som bor i glesbygderna när man skall tas in för sjukvård.

Motionärerna har dessutom helt förbisett att det är landstingen och de större städerna som beslutar om sjukhuslokaliseringen. Det är förvånande

Regional utveckling

att företrädare för det parti som så oftast talar om länsdemokrati och förtroendemannainflytande över planeringen i samma andetag vill försöka åstadkomma en statlig styrning på ett område som ligger under landstingen.

Jag har tagit upp denna fråga närmast för att visa hur orimliga lokaliseringsförslag som kan väckas i den allmänna regionalpolitiska huggsexan, där det tycks gälla att till varje pris hitta något att, som det så vackert heter, decentralisera. Om det går ut över sjuka eller friska tycks inte spela någon roll.

Herr talman! Jag förutsätter att våra sjukhusplanerare knappast har anledning att beakta vad som står i det särskilda yttrandet nr 4.

Herr Hallgren talade för sin reservation nr 8. Det är kanske vackert av herr Hallgren att engagera sig för just herr Nilssons i Kalmar motion, men det är ett faktum att även denna fråga får behandlas i samband med den proposition som kommer 1972.

I övrigt tror jag att herr Nilsson i Kalmar själv kan tala för sig när det gäller denna fråga, men man kan ju möjligen fråga herr Hallgren varför inte herr Hallgren själv har motionerat, eftersom han nu har så ömmande skäl just för detta område.

Till slut skulle jag vilja säga att det råder inga delade uppfattningar om att vi bör föra en aktiv regionalpolitik och att vi bör ta till vara de rimliga möjligheter som står till buds för att klara detta. Sedan 1965 har vi fått lokaliseringspolitiska instrument att spela med. Vi är inne i en ny period när det gäller lokaliseringsstödet, och det pågår en intensiv utrednings- och planeringsverksamhet. Vi får möjlighet att ta ställning till handlingsprogrammen 1972, när vi på allvar kan diskutera målsättningarna inför framtiden i samband med att vi har ett ordentligt underlag för våra ställningstaganden.

Men även i detta sammanhang bör vi vara realister och inte driva vår iver så långt att vi bortser från att vi trots allt inte kan komma ifrån några väsentliga fakta. Vi har begränsade resurser, och vi har ett visst befolkningstal. Vi har olika förutsättningar i olika områden, även om betydande insatser görs. Vi får förmodligen också finna oss i det enkla faktum att utan ekonomisk tillväxt kan vi knappast öka förutsättningarna för att föra en aktiv regionalpolitik. Det är den enkla sanningen, även om det av centerpartister i dag har framförts andra synpunkter. Detta bör dock inte avhålla oss från att angripa problemen om den regionala obalansen på ett effektivt sätt. Men en förutsättning för att vi skall lyckas är ändå till sist att vi håller oss till realiteter.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Hörnlund sade i sitt anförande att också herr Oskarson i stort anslöt sig till dessa synpunkter. Jag vet egentligen inte riktigt vad fru Hörnlund menade, om hon menade att jag anslöt mig till någonting som inte framgår av min inställning till utskottsbetänkandet och de reservationer som jag där har skrivit under.

Låt mig sedan, fru Hörnlund, säga att vad jag har tagit upp är framför

allt Norrlandsproblemen. Jag hade för en tid sedan tillfälle att resa där uppe och fick då bl. a. en god orientering av landshövding Lassinantti, som ju inte är helt okänd. Om jag refererar till honom tror jag att jag skulle kunna få ett mycket gott stöd. Detta är helt naturligt, därför att han känner väl till förhållandena där uppe och vet vilka problemen är.

Problemen är, som jag sade i mitt förra anförande, bl. a. den åderlåtning på ungdomar som jämt och ständigt pågår på grund av att de inom sitt område inte kan få den utbildning de vill ha och inte heller sysselsättning.

Vad som är särskilt allvarligt i det sammanhanget är att det är lätt att bli av med ungdom men – som jag också sade i anförandet – även om man i framtiden kan skapa gynnsammare villkor än nu är det inte lika lätt att få ungdomen tillbaka. Detta gör att många av dessa orter och regioner brottas med ett stort framtida problem genom att de dag ut och dag in förlorar just sina framtida innevånare.

Vidare uppehöll jag mig vid de regionala utvecklingscentra och serviceorterna. Beträffande dem skulle jag gärna vilja rekommendera fru Hörnlund att ta del av Länsprogram 1970 för Nottbotten, som är inne på exakt samma tankegångar som jag – detta är alltså inte någonting som bottnar i någon vildmarksromantik från min sida, utan det är grundat på faktiska förhållanden.

Jag berörde också i det sammanhanget de försvarspolitiska intressena. Detta kanske är rätt naturligt – det är nämligen angeläget för en försvarsmakt att ha stödjepunkter när det gäller att operera inom ett visst område, så att den inte tvingas göra detta i ett folktomt rum. Detta är som jag framhöll tidigare inte bara ett norrländskt intresse utan ett riksintresse av högsta rang.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte tillfälle att höra hela fru Hörnlunds anförande, men ryktet har förmått att det skulle finnas åtskilligt att tillrättalägga. Tyvärr kan jag inte gå in på mera än vad jag har åhört, nämligen den rätt grova penselföringen i hennes beskrivning av motionen 1122 – en motion som ju inte är tillstyrkt av någon. Denna motion tar alltså fru Hörnlund till intäkt för en beskrivning av saker och förhållanden som beskrivs i det särskilda yttrande som fogas till utlåtandet, där vi säger: "Sjukvårdens planering, lokalisering och utformning i övrigt ligger emellertid helt hos landstingen och några större städer. Vi förutsätter att sjukvårdshuvudmännen kommer att beakta de i motionen framförda synpunkterna så att sjukvårdens medicinska, sociala och miljömässiga krav tillgodoses."

Detta är alltså realiteter. Centerns regionalpolitik tar hänsyn till de realiteter som finns ute i landet, de realiteter som kommunalmän, landstingsmän, landshövdingar – t. ex. förste vice ordföranden i LO – har tecknat och som jag tror vi får ännu mera stöd för framdeles.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Hörnlund är tydligen offer för precis samma illusioner som många av de borgerliga företrädarna när det gäller

uppläggnings av Länsprogram 1970, som hon fäster så stort avseende vid. Jag vill upprepa att Länsprogram 1970 helt och hållet är baserat på den allmänna utvecklingsbedömning som gjordes i samband med upp-rättandet av Länsplanering 1967 och alltså inte har någon annan målsättning än att ange de ungefärliga utvecklingstendenser i fråga om avfolkning och koncentration som nu präglar den svenska ekonomin och som regionalt sett också skall fortsätta.

Fru Hörnlund satt ju här i riksdagen och röstade för att den typen av utveckling skulle godtas av de statliga myndigheterna i samband med riksdagens godkännande av Länsplanering 1967, och när flera av länsstyrelserna i de nordliga länen förespråkade en annan målsättning, som gick ut på åtminstone bibehållen befolkningsstorlek, var fru Hörnlund med om att tillsammans med riksdagsmajoriteten avslå detta och alltså rösta för en avfolkning bl. a. av den bygd som hon själv här företräder.

Vad beträffar de utredningar som pågår vill jag säga att det finns många utredningar som inte har nämnts här i dag. Man har inte nämnt utredningen om skogsindustrin i södra Sverige, som syftar till att dra accenten i skogs- och massaindustrin bort från norra Sverige till södra Sverige. Inte heller hamnutredningen har nämnts, som är upplagd efter ett mycket strängt koncentrationsbetonat program och ivrigt förespråkar en koncentration av hamninvesteringarna, och inte heller Vägplan 1970, som utgör ungefär motsvarande för väginvesteringarnas del. Jag tycker att hela den statliga utredningsverksamheten är upplagd på ett sätt som uppenbarligen understöder den monopolkapitalistiska koncentrationen.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade att herr Oskarson anslöt sig till uppfattningen att vi bör satsa på större regioncentra. Jag har inte på något sätt försökt göra gällande annat än att Norrland har problem. Därför var det onödigt att herr Oskarson gick in på den delen av debatten.

Herr Nilsson i Tvärålund hade velat göra en del tillrättalägganden. Men uppriktigt sagt tror jag ändå inte att herr Nilsson och jag kommer till samma uppfattning i någon av dessa frågor. Det var rätt intressant att konstatera att herr Nilsson i Tvärålund faktiskt frångår fru Jonängs motion och förnekar att det är denna man följt i det särskilda yttrandet.

Till herr Svensson i Malmö vill jag säga att vi kommer att få en proposition, där konkreta regionala handlingsprogram för hela landet kommer att tas upp. Underlaget till denna har arbetats fram i demokratisk anda med länsstyrelser, kommunalmän och flera andra berörda.

Sedan är det ganska underligt att herr Svensson gång på gång står upp i denna församling och försöker misstänkliggöra det arbete han själv sysslar med på det lokala planet.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag försöker inte att misstänkliggöra något arbete. Jag försöker bara tala om för fru Hörnlund vad detta arbete egentligen går ut på eftersom hon inte tycks ha fattat det. Hon tror att detta skall bli den

stora framtiden för Norrland, det som skall ge ett väldigt utvecklingsprogram och som skall vända den nuvarande utvecklingen.

Jag kan tala om för fru Hörnlund att målsättningen för det programmet redan är klar. Det är precis motsatsen det gäller. Jag anklagar fru Hörnlund för att sprida illusioner om vad detta kommer att gå ut på.

Nr 76

Onsdagen den
5 maj 1971

Regional utveckling

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Både herr Svensson i Malmö och jag får vid det tillfälle då vi kommer att behandla frågan i den här församlingen möjligheter att anföra de synpunkter vi kan ha på de regionala handlingsprogrammen, och då kan vi försöka få de ändringar till stånd som vi anser vara befogade.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Tillsammans med elva andra socialdemokrater har jag väckt motionen 520. Den gäller marknadsföringen, som vi ansett vara högst aktuell framför allt för stödområdet i Norrland.

I motionen begär vi att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning av formerna för ökat bistånd till marknadsföring av produkter tillverkade inom stödområdet samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att förslag måtte framläggas om utvidgning av den regionalpolitiska stödverksamheten att även omfatta servicenäringsen med avseende på marknadsföring.

Vi vet att marknadsföring är en viktig fråga för företagen, och motionens syfte är att underlätta försäljning av varor för företag, som med lokaliseringssöd etablerat sig i stödområdet. Vi vet av erfarenhet att många inte själva kan tillräckligt för att klara marknadsföringen, och det är många som inte har de erforderliga kontakter som är nödvändiga.

En väl uppbyggd marknadsföring kostar naturligtvis mycket pengar, och utan marknadsföring kan inte ett företag drivas ekonomiskt. Detta är vi väl alla medvetna om. Bara för att få en motivering ber jag att få läsa in vad vi säger i motionen:

”Den regionalpolitiska verksamheten har hittills i första hand inriktats på att lokalisera företag till sysselsättningssvaga regioner, samt att stödja redan befintlig industriell verksamhet. I den hårdnade konkurrensen spelar i dag marknadsföringen av producerade produkter en många gånger avgörande roll.

Detta är ett väsentligt problem framför allt för mindre företagsamhet och hantverksmässig verksamhet. Inom stödområdet finns ett stort antal mindre företag med produkter, som om de nådde ett bredare konsumentunderlag sannolikt skulle finna ökad avsättning och genom ökad produktion skapa fler sysselsättningstillfällen inom stödområdet.

Marknadsföring är en servicenäring, som är av den karaktären att företagen köper dess tjänster. Branschen har en påtaglig koncentration till storstadsregionerna. Kontakten med branschen i stödområdet kan därför förutsättas vara mindre etablerad än inom storstadsregionerna. Många mindre företagare har kanske även ryggat för de initialkostnader en professionell marknadsföring kan medföra.”

Utskottet har behandlat den här motionen, och jag kan säga att man

har uttalat sig ganska positivt. Jag vill även här begagna tillfället att få läsa in till protokollet vad utskottet har sagt, därför att det kan komma många påståenden som motsäger vad som står i motionen och utskotts-
betänkandet. Utskottet säger att en effektiv marknadsföring är av avgörande betydelse för företagens utveckling och fortsätter: "Det är naturligt att det allmänna som ett led i stödet till industriföretag även intresserar sig för marknadsföringsfunktionerna. Genom Norrlandsfonden stöds på olika sätt marknadsföring för Norrlandsföretag. De insatser som f. n. görs från det allmänna sida på det aktuella området är emellertid splittrade." Det kan jag understryka, och det är också det vi tänkte oss då vi skrev den här motionen. I utskottsbetänkandet fortsätter man att tala om att en "arbetsgrupp i vilken representanter för industridepartementet ingår har tillsatts för att skyndsamt utreda frågan om en övergripande organisatorisk lösning som skulle beröra bl. a. Norrlands Center i Stockholm, — — —". Således framgår det av utskottsbetänkandet att man har tillsatt en arbetsgrupp som skall ta sig an denna uppgift. En planerad, av Norrlandsfonden delvis finansierad exportkonsulttjänst berörs också av utredningsarbetet. Det talas i betänkandet också om att ett visst stöd till marknadsföring även ges via företagareföreningarnas verksamhet. Delegationen för de mindre och medelstora företagen torde komma att ta upp frågan om en utökning av företagareföreningarnas insatser när det gäller marknadsföring. Det utredningsarbete som sålunda pågår beträffande effektivare stöd till marknadsföring ligger, enligt utskottet, i linje med motionärernas syfte.

Jag vill särskilt understryka att utskottet säger i sin skrivning att utskottsbetänkandet ligger i linje med motionärernas syfte. Utskottet anser för sin del att resultatet av dessa överväganden bör avvaktas innan man prövar andra vägar att med lokaliseringpolitiska medel stödja marknadsföring.

För min del anser jag att det är en bra skrivning ur motionärernas synpunkt i utskottsbetänkandet. Om resultatet blir det som vi har påtalat i motionen måste man vara ganska nöjd. Jag får hoppas att det blir så, men det är ju långt från att hoppas på en sak till att det blir verklighet av den.

Herr talman! Innan jag tar definitiv ställning i den här som jag anser mycket viktiga frågan vill jag åtminstone efterlysa och få ett svar från utskottets talesman om hur snart detta organisatoriska övergripande kommer att ske då det gäller Norrlands Center. Det står ju i betänkandet att det skall ske skyndsamt, men det står inte om skyndsamt är ett år eller två år eller mera. Kanske jag kan få ett svar på det.

Vi vet att företagareföreningarnas stöd till marknadsföringen har varit mycket blygsam på grund av att de har saknat resurser. Men även enligt utskottets förslag säger man att det kommer att ske en utökning av företagareföreningarnas insatser. Det är klart att det är glädjande för en motionär att man verkligen kommer att ta upp även denna fråga. Jag skall inte ställa något yrkande. Jag ville kanske ha det svaret från utskottets talesman, och sedan får vi väl se vad som händer.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Så här kan det alltså låta när en motionär kan hoppa av en motion; herr Wikner har visserligen inte gjort det ännu.

När herr Wikner informerades om den föreliggande frågan under den allmänna motionstiden pågick den nu ifrågasatta utredningen. Den är nu klar. Landstingen i de fyra nordligaste länen har väl också vid det här laget beslutat om den åtgärd som skall vidtas, en åtgärd som herr Wikner och jag är mycket väl informerade om. Det innebär att Norrlands Center skall övergå till landstingen i de fyra nordligaste länen och ägas och drivas av dem.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte hoppat av än men jag har suttit tillräckligt länge i utskottsarbetet och även hört ifrån centerpartister att får de en bra skrivning så kan de också hoppa av från sina egna motioner. Detta händer allt som oftast i utskotten för att man skall nå samförstånd. Varför skulle det vara så märkvärdigt att jag i min ringhet, då jag får en bra skrivning som jag litat på, skulle ta den ställningen och tolka detta som ett bra resultat av min motion?

Vidare har det faktiskt skett något mera sedan vi skrev denna motion, och det är framför allt att de ifrågavarande landstingen i Norrland har haft samråd och framlagt förslag om att Norrlandsläna gemensamt eventuellt skulle köpa Norrlands Center i Stockholm och driva detta som marknadsförings- och marknadsbedömningsorgan. Sedan skulle det bildas en självständig juridisk person, benämnd Nordmark, där landstingen ansvarar för ekonomi och driftunderskott som täcks genom årliga anslag. Detta nya Nordmark är tänkt kunna erbjuda kvalificerade resurser för marknadsanalys, marknadsbearbetning och försäljningsuppläggning samt svara för viss expo- och kontaktverksamhet. Det är således en hel del på gång i detta avseende. Jag vet inte vad som är riktigt. Om man till detta skall lägga ytterligare en utredning, kanske det blir mera komplicerat. Det är måhända lika bra att man får arbeta med den utredningsgrupp som tillsatts, och det gäller även landstingen som tagit sig an dessa uppgifter. Men man har från visst landstings sida uttalat betänkligheter framför allt då det gäller den ekonomiska sidan. Om man kommer så långt kanske även här statsmakterna kan lämna sitt stöd i denna, som jag anser, mycket viktiga fråga.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Efter vad jag förstår har ingenting hänt efter motions- tidens utgång. Den utredning herr Wikner talar om är slutförd, och vad som nu är på gång ger inga nya resurser. Herr Wikner har fått sin motion väl behandlad så till vida att den biträdades helt av tre av riksdagspartierna. Vore jag i herr Wikners ställe skulle jag stå kvar vid motionen.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Herr talman! Ätminstone för mig är det nytt vad som sagts om de här landstingen och deras engagemang. Om herr Nilsson i Tvärålund har bättre kontakter på den kanten må det vara hans ensak, men för mig är detta faktiskt nytt.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Fru Hörnlund tog upp min motion om sjukhuslokalisering och förvanskade den så att jag nästan inte kunde känna igen motionen. Jag vill säga att detta först och främst är en fråga på sikt. Vad som begärs i motionen är ju en utredning. Och fru Hörnlund som representerar ett parti med visioner borde ha förståelse för att man tar upp frågor som är långsiktiga.

Fru Hörnlund undervisade mig också om att det är landstingen som har hand om sjukhusvården, och det kände jag väl till innan hon talade om det. Men det hindrar ju inte att vi i riksdagen kan diskutera sjukvårdsfrågor över huvud taget. Vi har ju den kutymen att vi kan diskutera också de frågor som ligger på kommuner och landsting.

Vidare skulle jag vilja tala om för fru Hörnlund, även om hon nu inte är här, vad min motion och frågan om sjukhuslokaliseringen egentligen gäller, nämligen först och främst att ge vårdresurser, som inte finns i dag. Det har också sagts i motionen att en extern lokalisering av sjukvård inte kan genomföras förrän en rad samhälleliga ändringar inträffar. Men det kan ske sådana förändringar som gör en dylik utveckling tänkbar i framtiden. Kommunikationsmöjligheterna förbättras genom flygnätets utbredning, utvecklingen av datateknik och i ett framtidsperspektiv användning av bildtelefon, och dessa utvecklingsdrag ökar väsentligt möjligheterna att bedriva sjukvård för storstadsregionernas befolkning även på ett relativt stort avstånd från hemorten.

Det har också i motionen framhållits att möjligheterna till extern sjukhuslokalisering måste med hänsyn till medicinska, sociala och också ekonomiska aspekter begränsas för vissa grenar av sjukvården. Det gäller främst epidemisk vård och specialistvård. Vårdgrenar som är särskilt lämpliga i detta sammanhang är eftervård, stora delar av långtidsvården och rehabiliteringsverksamheten, eftersom de här patientgrupperna kan flyttas utan större svårigheter och vanligen kan resa på egen hand.

Jag kan också nämna att motionen har väckt ett visst intresse på sina håll bl. a. inom AMS och att det finns landsting som har tagit upp denna fråga till behandling och diskussion. Jag menar också att det resonemang som vi har fört i den här motionen, där vi sett sjukvården dels ur patienternas och de anhörigas synpunkt, dels ur lokaliseringssynpunkt, representerar en helhetssyn som är utmärkande för centerpartiet.

Det kanske också vore av intresse att nämna för fru Hörnlund att det för centerpartiet aldrig är fråga om ett antingen—eller inom t. ex. lokaliseringspolitikerna utan att det gäller ett både—och. Vi talar inte om storstad kontra glesbygd. Vi vill inte markera skiljelinjerna däremellan hårdare, utan vi vill utgå ifrån vad som är det bästa möjliga både för storstadskoncentrationen och för landsbygden eller glesbygden. Vi går ut i bygderna i vårt land och talar om vår lokaliseringspolitik, men vi talar också om den i storstadskoncentrationerna. Jag vill här bara anföra att centerpartiet i Stockholm har reserverat sig mot Stockholms regionplan. Vi för alltså inte här ett tvetungat tal utan vi försöker att representera en helhetssyn.

Jag roade mig med att i går läsa det inlägg som jag gjorde i den regionalpolitiska debatten för två år sedan, och jag fann till min förvåning

och också ledsnad att jag egentligen i stort sett skulle ha kunnat upprepa samma saker i år. Det är litet skrämmande för det säger att utvecklingen att skapa en regionalpolitiskt bättre balans går alltför långsamt. Man känner givetvis tillfredsställelse över de åtgärder som vidtagits – samrådsförfarande vid lokalisering till storstäderna, utflyttning av statliga företag – men man upplever samtidigt att det som sker är för litet och att det sker för långsamt. Jag tycker att hela resonemanget om den regionala balansen har kommit snett och att vi utgår från felaktiga förutsättningar, när vi försöker komma på rätt köl.

För det första förefaller det som om vi sitter fast i ett deterministiskt synsätt när det gäller storstädernas tillväxt: att denna tillväxt är en utveckling som vi inte kan komma ifrån, möjligen kan vi dämpa den.

För det andra har vi en övertro på experters och teknikers kunnande utan att inse att vi hamnar inom snäva gränsdragningar och förlorar oss i detaljer.

För det tredje har vi en tro på stordriftens, centraliseringens och koncentrationens fördelar och räknar välstandsökningen efter den stigande bruttonationalprodukten utan att på utgiftssidan räkna med människors fysiska och psykiska förslitning.

För det fjärde – och det tycker jag är viktigt – utgår styrimpulserna från alldeles fel håll. De utgår inte som de borde från människorna i vårt samhälle, från de enskilda människorna och deras önskemål. Vi har ett alltför dåligt fungerande kommunikationssystem mellan politiker och medborgare. Vi styrs av prognoser som vi tror innehåller objektiva fakta men som i själva verket inte är värdeneutrala.

För det femte skulle jag vilja ställa frågan om vi verkligen någon gång besinnar att det vi planerar och bygger i vårt samhälle inte bara är till för oss själva utan också för framtidens människor. Vår förre statsminister Tage Erlander har uttalat det på ett mycket fint sätt, när han säger så här: Vi vet föga om framtidens människor, om deras behov, förhoppningar och drömmar, men vi vet att vi till väsentlig del formar deras vardag genom de beslut vi fattar. Det gör samhällsplaneringen till en svår men samtidigt fascinerande uppgift.

Jag tror att vi verkligen måste slänga över bord alla förutfattade meningar som tynger vår uppfattning och vårt handlande och att vi måste börja om från början, skaffa oss kunskaper om vad människor verkligen vill, var de vill bo och var de vill arbeta. Vi måste få en bättre kommunikation mellan medborgare och politiker och därmed bättre kunskaper om människors önskemål och låta människorna själva ge styrimpulserna. Man har t. ex. i Norge gjort intervjuundersökningar om var och hur människor helst vill bo, och det är också en väg att gå.

Sedan bör till grund för hela samhällsplaneringen ligga en regionalpolitisk målsättning – det har vi talat om tidigare här och fört fram från centern – som också innehåller en befolkningspolitisk målsättning.

I detta sammanhang kan man väl inte undgå att titta litet på Stockholmsregionens regionplan, som innebär att 1985 skulle närmare 90 procent av befolkningsökningen i landet hamna i Stockholmsregionen. Befolkningsökningen här har ju de senaste åren varit 20 000 per år, nu redovisar man en ökning i regionplanen med drygt 30 000 per år.

Förslaget innebär alltså en befolkningsökning som är 50 procent högre än den faktiska ökningen under senare år. Detta är också som jag ser det ett exempel på den bristande helhetssyn som man har och som jag nämnde något om tidigare. Målsättningen kan inte vare sig för Stockholmsregionen eller landsbygden ses isolerad för sig utan måste planeras in i ett rikspolitiskt sammanhang. Vi måste ha en helhetssyn för att inte dra upp ännu starkare skiljelinjer mellan oss, och vi måste på bästa sätt fördela våra gemensamma resurser. På nationalekonomiska institutionen i Göteborg har ett forskarlag under ledning av professor Åke Andersson och fil. lic. Rune Jungen gjort en undersökning som bl. a. visar att koncentration av näringslivet inte alltid är ens någon ekonomisk samhällsfördel. Den inflyttade arbetskraften sugs upp av bostadsbyggande och kommunal serviceverksamhet, och industrin får ingen ökning av arbetskraften. Man har genom sina undersökningar kommit fram till att storstädernas tillväxt kan bli ett hot mot välfärden, att deras expansion är en ganska primitiv välfärdspolitik genom att expansionen drar med sig välfärdsoffer som får betala för stordriftens nackdelar.

Fru talman! Mina medmotionärer och jag har i motionen 1121 föreslagit stimulansåtgärder för att underlätta för enskilda företag att flytta från storstäderna till andra regioner i landet. Här kan nämnas exempel på hur man både i England och Frankrike dels satsat positivt på en lokaliseringpolitik, dels använt restriktiva åtgärder för att dämpa expansionen av näringsliv och förvaltning i storstäderna och därmed dämpa befolkningsinflyttningen. För Parisområdet har t. ex. införts etableringskontroll för industri- och kontorsbyggnader, och man har en speciell byggnadslagstiftning, man har infört skatter för inflyttande och premier för utflyttande. Man för en effektiv decentraliseringspolitik vilken haft positiva verkningar. Jag tror att en flyttningsstimulans av det slag som vi skisserat i motionen bör komma till stånd inom en snar framtid.

Fru talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till de reservationer som centerpartiets representanter antecknat sig för i inrikesutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Fru talman! Jag ämnar inte göra några allmänna deklARATIONER kring regionalpolitiken utan koncentrera mig till att framföra argument i syfte att åstadkomma sådan bevisföring att motionen 1124 som jag står som första man på kan vinna förståelse från kammarens ledamöter och därmed bifallas.

I motionen begär vi att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en sådan ändring av den inre stödområdesgränsen att även Malungs kommun i Mora planeringsregion hänförs till det inre stödområdet. Utskottet har avstyrkt motionen utan att man har tagit ställning till något av de olika skäl som vi motionärer anfört för en ändring av det inre stödområdets gräns, vilket förefaller mig vara något betänkligt — man skulle rent av

kunna använda ordet anmärkningsvärt.

I utskottets utlåtande över motionen sägs således att motionärerna som skäl för sin begäran åberopar att den nuvarande gränsen går rakt igenom Mora planeringsregion, som Malung tillhör, och att det är olämpligt med en sådan uppdelning av regionen. Detta argument tillmäter utskottet helt riktigt inte någon större vikt. Detta kan i och för sig vara en angelägen fråga men har av oss motionärer bara helt flyktigt nämnts i motionen på så sätt att vi nämner den olyckliga delning av Mora planeringsregion som skett genom att Malung ligger utanför den inre stödområdesgränsen.

De starkaste argument som vi motionärer anfört har utskottet emellertid dess värre inte omnämnt eller tagit ställning till i sitt betänkande. Det finns mot den här bakgrunden anledning att upprepa de skäl som talar för att Malungs kommun bör föras till det inre stödområdet.

Vi motionärer pekar exempelvis på att Malung jämte Mora utgör den enda orten i planeringsregionen med någon mer omfattande industriell utbyggnad och tradition. Då Mora kommun fördes till det inre stödområdet torde ett avgörande skäl ha varit att en betydande del av regionens industri återfinns i denna del av regionen. Samma skäl talar emellertid för att Malung förs till det inre stödområdet. Jämför man nämligen respektive centralorters andel av regionens industrianställda skall man finna att Malung och Mora har lika stora andelar, eller 27–28 procent, av dessa anställda. Liksom Mora tätort har även Malung visat växtkraft i ett område som för övrigt under 1960-talet drabbats av tillbakagång eller stagnation. Medan centralorten Malung har ökat sin folkmängd med drygt 4 procent under denna period har således folkmängden i kommunen i övrigt minskat med ca 18 procent.

Malungs jämförelsevis isolerade läge är av stor betydelse i det sammanhang som det är fråga om här. Genom att centralorten är belägen på relativt stort avstånd från andra mer betydande tätorter skulle – som jag ser det – en utvidgning av det inre stödområdet så att detta kom att omfatta Malungs kommun inte på något sätt ge upphov till några svåra avvägningsproblem gentemot angränsande kommuner. Det inte obetydliga avståndet till regioncentrum Mora är för övrigt, som också framhålls i motionen, ett av skälen till att Malungs kommun i likhet med övriga kommuner i länsdelen bör föras till det inre stödområdet.

Mot bakgrund av vad som sagts här kan de skäl för avslag på motionen som utskottet anfört inte accepteras av mig. Enligt utskottet måste det inre stödområdet begränsas ”till de glesbygdsområden där de verkligt stora avfolknings- och sysselsättningsproblemen föreligger”. Gränsen för det inre stödområdet bör vidare enligt utskottet ”inte sättas alltför långt söderut för att tröskelproblemen i förhållande till områden utanför de båda stödområdena inte skall bli alltför stora”. Vad sistnämnda synpunkt beträffar har den redan bemötts här i detta inlägg liksom i motionen.

Avfolknings- och sysselsättningsproblemen i Malungs kommun är av samma omfattning som i regionens övriga delar. Medan folkmängden under 1960-talet minskade med 5,9 procent i Mora–Orsa minskade den med 6,6 procent i Malungs kommun. Antalet arbetslösa per invånare i

åldern 15–64 år är å ena sidan visserligen något större i de förstnämnda kommunerna men å andra sidan har antalet industrisysselsatta sjunkit med 17 procent under perioden 1962–1968 i Malungs kommun medan industrisysselsättningen ökat i regionen för övrigt.

Avslutningsvis bör framhållas att Malung är att betrakta som serviceort för ett betydande område, präglat av glesbygd och avfolkning. De rådande avstånds- och kommunikationsförhållandena gör att Malung till viss del måste fylla de regioncentrumfunktioner som normalt bort tillfalla Mora. Med hänsyn därtill framstår en förstärkning av Malung genom ökat statligt stöd som mycket angelägen.

Med detta vill jag, fru talman, yrka bifall till motionen 1124.

Herr SCHÖTT (m):

Fru talman! Den hittillsvarande debatten har i hög grad dominerats av Norrlandsfrågorna och en rad av talare har framhållit de många och svåra problem, som stora delar av Norrland brottas med.

För min del har jag haft förmånen att som riksdagsman företa flera resor i våra norrländska län, och jag har den största förståelse för den oro, som man där på många håll känner inför de senaste decenniernas utveckling.

När jag nu tar kammarens tid i anspråk så är det emellertid för att fästa uppmärksamheten på att även delar av sydöstra Sverige har problem liknande dem i Norrland.

Jag avser närmast öarna Gotland och Öland. Den allvarliga befolkningsminskningen på dessa öar föranledde år 1954 tillsättandet av den s. k. ö-utredningen. Utredningens år 1956 till chefen för socialdepartementet överlämnade betänkande innehöll utöver en beskrivning av rådande förhållanden allmänna synpunkter och förslag i fråga om möjligheterna att hejda befolkningsminskningen genom att bygga ut öarnas näringsliv. Särskilt underströks den besvärande säsongarbetslösheten, som berodde på att sysselsättningen inom jordbruket på grund av mekaniseringen minskat högst avsevärt. Utredningen förutsatte att arbetsmarknadsstyrelsen med stor uppmärksamhet skulle följa utvecklingen.

Femton år har förflutit sedan ö-utredningen avgav sitt betänkande, och vi kan i dag konstatera att den gångna perioden inneburit en fortsatt befolkningsminskning på de båda öarna. På båda kämpar man med ett svagt skatteunderlag och höga kommunala skatter.

Under en lång följd av år har vi i riksdagen från olika håll, inte minst från moderata samlingspartiet, framhållit att Gotlands perifera läge i Östersjön inte får medföra att ön behandlas med mindre intresse och omsorg än övriga delar av Sverige. I dag kan vi med stor tillfredsställelse konstatera, att ett enigt inrikesutskott föreslår att Gotlands län skall inordnas i det allmänna stödområdet. Därmed är ett gammalt önskemål tillgodosett, och sent omsider får Gotland nu en rättvis behandling.

Det vore dock felaktigt att tro att alla problem på Gotland är lösta i och med dagens beslut. Å andra sidan måste beslutet emellertid innebära, att Gotlands problem nu kommer att ägnas en skärpt uppmärksamhet och att möjligheterna att hjälpa gotlänningarna, som torde ha landets

lägsta skattekraft och högsta transportkostnader, avsevärt ökat.

I fortsättningen ber jag att få begränsa mig till Öland och dess problem. I stora stycken är de desamma som Gotlands. Jag vill då särskilt erinra om det allvarliga faktum att Ölands befolkningsminskning – som uppgår till 20 procent sedan 1950 – främst gäller de produktiva åldrarna, medan antalet åldringar stiger. Skattekraften är mycket låg. Kostnaderna för samhällets primära service, socialvård, åldringsvård, undervisning m. m., får bäras av allt färre och det blir därför allt svårare att uppehålla denna service. I sammanhanget bör också framhållas att Öland enligt 1965 års folkräkning har landets lägsta bostadsstandard.

Just i dessa dagar har oron för Ölands framtid fått ökad näring i och med att Ytongbolagen varslat om nedläggning av sin fabrik i Grönhögen på södra Öland. Fabriken är ett av de få industriföretag som finns på ön och sysselsätter 113 man, varav 99 kollektivanställda. I skrivelse till inrikesministern framhåller Mörbylånga kommunstyrelse, att den aviserade industrinedläggelsen skulle drabba kommunen med förödande kraft, icke minst med tanke på att näringslivet inom kommunen sviktar även på andra väsentliga områden, inte minst jordbruket, som genom en kraftig rationalisering erbjuder allt färre arbetstillfällen.

Vid en manstark uppvaktning från länet med landshövding Westerlind i spetsen underströks för statsrådet Holmqvist den verkligt prekära situation i vilken Mörbylånga kommun och de vid Ytongföretaget anställda råkat. Av dessa anställda har få möjlighet att få något nytt arbete inom kommunen, vilket är extra bekymmersamt med hänsyn till att cirka 70 procent av dem där har egna fastigheter. Givetvis måste allt göras för att Öland skall få behålla sin Ytongfabrik eller, om så ej kan ske, få någon ersättningsindustri förlagd till södra Öland.

För en näring har Öland alldeles speciella förutsättningar – turistnäringen. Genom sitt milda och soliga klimat – ön är statistiskt vårt lands regnfattigaste landskap – sin säregna och vackra natur, sina utmärkta badmöjligheter och sina många historiska minnen är Öland, som tidigare har framhållits här i riksdagen, ett av vårt lands populäraste turistmål. Turistströmmen har ständigt ökat och väntas få en mycket stark uppgång i och med Ölandsbrons färdigställande hösten 1972. Enligt en företagen utredning skulle antalet bilturister komma att mer än fördubblas efter brons tillkomst.

Naturligtvis erfordras en ordentlig utbyggnad av turistanläggningarna på Öland för att ta emot denna turistström. Enbart erforderliga övernattningsanläggningar med tillhörande serveringar beräknades för Ölands del till en kostnad av 50 miljoner. Härtill kommer investeringar i anläggningar för service och aktiviteter av olika slag. Sysselsättningen inom turistsektorn beräknades öka med cirka 700 årsarbetare, vilket givetvis skulle vara av den största betydelse för öläningarna.

För utbyggnaden av turistanläggningarna erfordras emellertid ekonomiskt stöd utifrån. I Länsprogram 1970 för Kalmar län görs uttalandet att lokaliseringstöd bör utgå till turistnäringen på Öland och att turistnäringen kan få en dominerande ställning sysselsättningsmässigt på ön om tillräckliga samhälleliga resurser sätts in. Man konstaterar att de öländska kommunerna är ekonomiskt svaga och att endast en mycket

liten del av det totala investeringsbehovet på turismens område synes kunna täckas av dem.

Landstinget har beslutat lämna stöd i form av lån för byggande av större turistanläggningar intill ett sammanlagt belopp av 5 miljoner. Detta är emellertid otillräckligt. Det fordras också statligt stöd. I motion 1141 har herr Krönmark och jag därför yrkat att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa att turistnäringen på Öland erhåller stöd efter samma grunder som tillämpas inom allmänna stödområdet.

Tyvär avstyrker inrikesutskottet denna motion under hänvisning till en pågående utredning, avseende den allmänna frågan om lämpligheten att utge lokaliseringstöd till turistanläggningar i områden utanför det allmänna stödområdet.

Enligt min uppfattning är situationen på Öland så allvarlig, att man utan avvaktan på den här utredningen redan nu borde ge Öland det föreslagna stödet. Om man ej gör så, återstår inte något annat än att återkomma med en motion med förslag att landskapet Öland inordnas i det allmänna stödområdet.

Frågan om utlokalisering av centrala verk skall vi diskutera här i riksdagen först om några veckor. Redan i dag bör emellertid klart sägas ifrån att Kalmar län måste tilldelas en större del av de tillgängliga statliga resurserna och att Kalmar-Nybro-Emmabodaregionen vid utlokaliseringen bör betraktas som ett storstadsalternativ.

Fru talman! För dagen inskränker jag mig till att yrka bifall till motion nr 1141.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (c):

Fru talman! I motionen 1109, som behandlats av inrikesutskottet, har vi tagit upp frågan om statligt stöd för byggande av s. k. industricentra som en lämplig komplettering till de lokaliseringspolitiska ansträngningar som nu görs på skilda håll.

Förslaget om industricentra har redan framförts av 1968 års lokaliseringsutredning, som har förordat försöksverksamhet på området. I motionen 1109 har vi ställt ett yrkande om sådan försöksverksamhet i Ljusdalsregionen för att så snabbt som möjligt få erfarenheter för vidare utbyggande av verksamheten.

Vi tror att industricentra har många fördelar både ekonomiskt och administrativt och icke minst såsom ett lokaliseringalternativ. Man får rationella lokaler för flera företag till lägre kostnader än om företagen skall bygga vart för sig. Det blir lägre kostnader för vägar, vatten, avlopp, elkraft etc. Vissa lokaler kan användas gemensamt, och ett byggande av industrilokaler i denna form innebär en sanering av äldre och otidsenliga byggnader. Det kan också innebära en sund lösning av företagens finansiella problem.

Så gott som alla remissinstanser ansåg att förslaget om industricentra var värt att prövas som ett medel i regionalpolitiken. Som lämplig försöksort har vi framfört Ljusdal, som ju är en betydelsefull centralort inom ett ganska stort inlandsområde, vilket även sträcker sig över hela Härjedalen och mot Jämtlandsgränsen. Ljusdalsregionen tillhör dessutom det inre stödområdet, som vid upprepade tillfällen fått regeringens löfte

om stöd för särskilda regionalpolitiska insatser.

Vi motionärer menar att det här med industricentra är ett uppslag värt att snarast möjligt prövas. Och på den punkten vill jag också erinra om att vi har fått fullt stöd för vårt förslag av länsstyrelsen i Gävleborgs län, som är av samma mening som vi motionärer.

Utskottet har visserligen avstyrkt motionen med hänvisning till pågående utredning och påpekat att utredningen skall bedriva sitt arbete med största skyndsamhet. Utredningen skall också lägga fram förslag om lämpliga orter för placering av industricentra. Mot bakgrund av det uttalandet, fru talman, hoppas jag att både utredningen och sedermera inrikesministern skall ge Ljusdalsregionen och statsmakterna stöd för ett sådant industricentrum.

I detta anförande instämde herr Westberg i Ljusdal (fp).

Herr FAGERLUND (s):

Fru talman! Diskussionen om regionalpolitiken har ju pågått i snart sex timmar, och det finns kanske inte så mycket mer att säga.

Låt mig först konstatera att när vi började dagens debatt blev det något annorlunda än vanligt på grund av att inte mindre än sex talare – därav två från vardera av mittenpartierna – yrkade bifall till de olika reservationerna. Därför drog den delen av debatten ut något på tiden. Inom utskottsmajoriteten måste vi väl, om det här skall bli kutym, ta upp ett resonemang om hur vi skall kunna komma in mitt i diskussionen.

Det är ju riktigt som herr Nilsson i Östersund sade, att det är nästan omöjligt att under sådana här förhållanden kommentera allt. Jag tycker själv att de talare från socialdemokratiskt håll som deltagit i diskussionen – herr Nilsson i Östersund, fru Ludvigsson och fru Hörnlund – har klarat av det mesta, men det har ju kommit upp vissa saker nu senast.

Herr Wikner läste nästan ordagrant in i protokollet vad utskottet har skrivit på s. 29 i betänkandet, så jag behöver inte gå närmare in på det avsnittet. Det är klart att det i fråga om stödet till marknadsföring nu sker en tids försöksverksamhet genom det stöd som utgår till TEKO-industrin och den manuellt arbetande glasindustrin. Men vad det kommer att ge för resultat vet man inte. Jag tror också det är ganska svårt att börja stödja vissa regioner på det sättet; det får väl i stället bli så att vissa företag slås ihop. I utskottets betänkande talas det i sammanhanget om den utredning som pågår rörande bl. a. Norrlands Center i Stockholm och Expolaris i Skellefteå. Vad gäller frågan hur snabbt man kan nå resultat i den utredningen vill jag bara säga att den utredningen väl under alla förhållanden kan presentera sina förslag lika fort som om man tillsätter en ny utredning.

Sedan yrkade herr Karlsson i Malung bifall till sin motion 1124, i vilken han har hemställt att Malung skall inräknas i det inre stödområdet. Men då är det viktigt att komma ihåg vad det var som gjorde att man företog vissa speciella stödåtgärder i en zon som kallades för inre stödområdet. Så fort man fastställer ett sådant område uppstår det naturligtvis vissa gränsproblem. Och om Malung hänförs till det inre stödområdet är det ganska klart att de delar av Värmland som tillhör det

så att säga vanliga stödområdet, där de flesta problemen finns – och det råder inget tvivel om att det är i orter norr om Torsby – hamnar i ett omöjligt gränsförhållande. Man kan därför utan vidare säga att gränserna inte får förläggas så långt söderut att man hamnar i en ohållbar situation. Jag yrkar därför bifall till vad utskottet hemställt beträffande motionen 1124.

Vad sedan gäller herr Schötts motion om turistnäringen på Öland och Gotland ställde herr Schött själv inte något yrkande med anledning av vad utskottet skrivit om den utredning som för närvarande pågår. Av de upplysningar som utskottet inhämtat framgår att det är ganska problematiskt att satsa på turistnäringen och tro att man kan bygga upp en effektiv regionalpolitik enbart omkring den. Det skulle säkert inte lyckas.

Men det är intressant att höra en representant för moderata samlingspartiet tala om näringarna på Öland och Gotland. Ett faktum är nämligen att det är det enskilda näringslivet som har svikit på båda dessa öar; samhället har inte haft några möjligheter att stoppa nedläggningen av Ytongfabriken. Och när jag var i Mörbylånga hyste man där också oro för sockerfabriken. Men det är typiskt att när de som hävdar det fria näringslivets intressen stöter på problem, så kommer de till samhället och begär stödåtgärder. Det bevisar ju vad vi så många gånger har framhållit, nämligen att det inte går att avrusta samhället. Vi måste ha ett starkt samhälle. Jag hoppas att herr Schött tar detta som ett memento i sitt fortsatta agerande, när han kritiserar samhällets insatser på olika områden i den politiska debatten.

Sedan skall jag bara ta upp ytterligare ett par frågor, och det gör jag med anledning av vad herr Svensson i Malmö sade tidigare. Det var ett anförande som jag tyckte var en uppräknig av alla de slagord vi tidigare hört i denna kammare. Herr Svensson talade om den monopolkapitalistiska koncentrationen, om byråkratins inflytande – där konstaterade han att 80 procent av det arbete som utförs med Länsprogram 1970 är improduktivt – om att det som vi håller på med här i kammaren är ett skådespel för otåligen väljare osv. Herr Svensson sade också att allt vad vi andra säger – jag tar för givet att han undantog sig själv – är en skendebatt, att det kommer att bli en imponerande pratkvart här i dag och att vi försöker förråda den fria forskningsverksamheten.

Men vad som fattades i herr Svenssons anförande var varje tillstymmelse till konkreta förslag om hur man skall lösa den regionala obalans som nu råder. Han talade mycket litet om vad den kommunistiska reservationen innehöll. Det hade faktiskt varit bra för oss som har försökt läsa ut någonting ur den om han t. ex. hade förklarat vad som menas med följande: "Och stödåtgärdernas finansiering via skattepengarna garanterar att även stödpolitiken tar formen av inkomstöverflyttning från arbete till kapital. Kapitalet förtjänar såväl på avfolkningen som på koncentrationen och stödpolitiken." Det är alltså en uppräknig av gamla slagord och ingenting annat.

Inte heller de borgerliga har kunnat acceptera utskottets skrivning; de har en reservation där de vill stryka ned utskottets betänkande. Vad menar man i den borgerliga reservationen 3 med följande: "En sådan politik" som vänsterpartiet kommunisterna förordar "kan inte förenas

med den sociala marknadsekonomi, som enligt utskottets mening måste gälla för vårt lands näringsliv?" Man ställer sig ju litet frågande till vad som verkligen menas med detta.

Jag tror att man gör sig skyldig till en betydande förenkling av det problem som vi i dag diskuterar, om man bara tar som utgångspunkt att det är det monopolkapitalistiska samhället som är orsaken till koncentrationen inom näringslivet. Har inte den tekniska utvecklingen betytt någonting i detta sammanhang? Det finns mig veterligt inte något land i världen som inte brottas med precis samma problem som vi har här i Sverige, dvs. en koncentration till vissa centra och en avfolkning av landsbygden.

På grund av mitt fackliga och politiska engagemang har jag gjort en del resor, bl. a. med tredje avdelningen i statsutskottet. Vi har åkt omkring och studerat hur man i andra länder lyckats lösa dessa problem. Tredje avdelningen har varit i England, i Frankrike, i Sovjet, och som fackföreningsrepresentant har jag varit i Eire. Dessa oerhört skilda samhällssystem har alla haft precis samma problem när det gäller att försöka stoppa tillväxten av storstäderna. I t. ex. Eire har man ju inte sådana avstånd att räkna med som vi har här i Sverige. Trots att landet bara är 20 mil långt har man en koncentration till Dublin, och hela västkusten håller på att avfolkas. I Sovjet upplyste man om att man hoppas kunna begränsa tillväxten av Moskva under den närmaste tioårsperioden till tre procent om året. Och då är det – och det tycker jag är en aspekt som inte får glömmas i detta sammanhang – ett samhälle som har ett oerhört centraliserat styrelseskick. Jag tror att herr Nilsson i Tvärålund, om han vill nå ett ännu bättre resultat, måste acceptera en hårdare centralisering, allt resonemang om decentralisering till trots. I Sovjet kan man nämligen ute i Sibirien från intet bygga upp en stad på 600 000 invånare. Det blir en medelstor stad enligt Sovjets bedömningar. Man anser där att det inte är värt att satsa på mindre städer än sådana med omkring 600 000 invånare. Jag hoppas att vi inte kommer därhän.

Sedan vill jag också säga ett par ord om allt tal som här förs från centerpartiets sida om det decentraliserade samhället och ta upp de motioner som berör detta och det man här har sagt.

Herr Nilsson i Tvärålund sade att vi för tillfället har för svaga styrningsinstrument för att klara de här situationerna. Vad är det herr Nilsson i Tvärålund vill ha? Han måste väl mena att samhället skall ha en ännu större möjlighet att styra? Hur skall man få ett sådant styrningsinstrument? Är det någonting vi kan lägga på regionerna? Blir det i så fall de svaga regionerna som kommer att klara en aktiv regionalpolitik? Nej, det är väl ganska naturligt att det är de starka kommunerna som kommer att klara sig, medan de svaga får det ännu värre. Jag tycker därför att vi har rätt att kräva ett besked om vem man anser skall förfoga över styrningsinstrumenten för att klara regionalpolitiken.

Det är likadant när det gäller hela denna diskussion om befolkningsmässiga garantier. Det län jag representerar har berörts tidigare i debatten. Herr Gustavsson i Alvesta konstaterade att vi är ett utflyttningslän – från seklets början och fram till nu har befolkningen i länet inte ökat ett enda dugg, trots att landets befolkning totalt har ökat med

3 miljoner. Om vi inte hade haft en invandring till Kronobergs län hade vår befolkning säkerligen minskat även under 1960-talet. Hur skall man kunna få befolkningsgarantier? Skall vi besluta att människor, som vill söka sig till en annan ort, inte skall få flytta? Det finns anledning att efterlysa vad som ligger bakom allt detta.

Frågan om flyttningen har varit uppe även i andra sammanhang. Herr Nilsson i Tvärålund sade, att företagen, vid flyttning av arbetskraft från svaga regioner i Norrland men även på andra håll skall betala flyttningskostnaderna. Jag tror inte att detta på något sätt skulle hindra inflyttningen till storstadsregionerna. I dag är ju företagen beredda att ta hit folk från Jugoslavien, Grekland och en hel del andra länder för att täcka sitt behov av arbetskraft. Inte skulle dessa företag dra sig för att betala kostnaderna för flyttning från sydöstra Sverige eller från Norrland – detta måste ju ändå bli billigare än att ta in arbetskraft från andra länder.

Jag skall ge några upplysningar om hur flyttningsstödet verkat under de två första månaderna i år. Under denna tid fick 1 966 personer i skogslänen starthjälp – den vanligaste formen för flyttningsstöd. Av dessa flyttade 513, dvs. 25 procent, till storstadslänen. Resten fick hjälp för att starta på nytt inom den egna regionen. Stockholm stad och län har haft en bruttoinflyttning på mellan 30 000 och 40 000 personer per år. Av dessa har inte fler än 3 000 à 4 000 per år, dvs. 10 procent, fått starthjälp. Inflyttningen till detta område förhindras alltså inte nämnvärt genom de åtgärder som i detta avseende föreslagits.

Låt mig så beröra decentraliseringsdebatten. Fru Jonäng sade i sitt anförande: Vi i centern har en helhetssyn på decentraliseringen och regionalpolitiken. Hurudan är nu fru Jonängs egen helhetssyn på detta område?

Fru Jonäng har i detta ärende väckt två motioner. I motionen 1121 talar hon om det decentraliserade samhället, och i motionen 1122 föreslår hon att vi i riksdagen skall debattera hur landstingen bör lokalisera sina sjukhus. Fru Jonäng sade i sitt anförande, att vi här i riksdagen har rättighet att diskutera allting. Det är fullständigt riktigt. Men vad som är intressant i detta sammanhang är den debatt som centern för om det decentraliserade samhället. Även om herr Nilsson i Tvärålund inte sade mycket om detta och det inte finns någon reservation på denna motion, vill jag ändå ställa en fråga. Menar verkligen de centerpartistiska motionärerna att kommunalmännen i Stockholm och Göteborg inte själva skall få bestämma var sjukhusen skall ligga, utan att riksdagen skall göra det? I det särskilda yttrande som är avgivet med anledning av denna motion sägs det att landstingen bör beakta de framförda synpunkterna "så att sjukvårdens medicinska, sociala och miljömässiga krav tillgodoses". Nog skulle jag reagera för en sådan skrivning om jag vore landstingsman. Tillgodoser verkligen inte landstingsledamöterna i detta land de medicinska, sociala och miljömässiga kraven när de placerar ut sina sjukhus? Jag tycker att det är en oerhörd kritik mot landstingsledamöterna.

När det gäller Vindelådalens finns en reservation. Den bygger på motioner från folkpartiet och centerpartiet. Herr Nilsson i Tvärålund

uttryckte sig på så sätt att hans uppfattning om detta var att kommunerna och regionerna inte hade råd med en outbyggd Vindelälven men att landet i sin helhet hade råd med det.

I dessa motioner tar man upp väg 363. Den ligger ganska långt ned på den lista som länsmyndigheterna har satt upp när det gäller vilka vägar som skall utbyggas. Men det är klart: Närdemokrati och decentralisering har ju ingen betydelse i detta sammanhang, utan här skall Sveriges riksdag besluta vilka vägar som skall byggas ut. Länsmyndigheterna har ingenting att säga till om, och dem skall vi lämna åt sidan i detta sammanhang!

Hur är det då? Skall människorna i bygderna besluta och bestämma? Herr Nilsson i Östersund har redan tagit upp inställningen till en utbyggnad av Vindelälven när det gäller kraftverk och dylikt. Jag skall inte beröra det. Men här har man detta dilemma: Skall vi ha starkare styrningsinstrument från samhällets sida? Vem skall ha dessa styrningsinstrument? Skall människorna ute i regionerna bestämma vilka vägar som skall byggas ut och om Vindelälven skall byggas ut, eller är det Sveriges riksdag som skall göra det? Det är frågor som måste besvaras, om man här skall kunna tala om en helhetssyn när det gäller decentralisering och regionalpolitik i detta sammanhang.

Jag skall även säga någonting till fru Jonäng, som tog upp människornas förslitning, de stressfenomen vi har och hur dåligt det är i storstäderna. Jag tror att vi ofta glömmer bort att människorna var förslitna och stressade även förr i världen. Men på den tiden måste människorna ofta arbeta tills de stupade. Det gav inget utslag i sjukstatistik eller på något annat sätt. Men tack vare sociallagstiftningen har människorna i dag möjlighet att försöka bli bra, att ta fritt från sitt jobb och inte behöva bli utslitna. Sådana där klyschor tycker jag att vi skulle kunna rensa ut. Det har även fru Hörnlund tidigare tagit upp.

Herr Gustavsson i Alvesta har haft en interpellationsdebatt, som jag för min del är tacksam för. Han utgick från de delar av Kronobergs län som jag själv tillhör. Men däremot är det verkligen oroande att det är andra gången herr Gustavsson i Alvesta skriver under en motion – i detta fall nr 1125 – där man slår fast att de goda utvecklingsmöjligheterna finns kring Markaryd, Ljungby, Älmhult, Alvesta och Växjö. Litet längre ner i samma motion sågs att en jämnare regional balans i södra Sverige till förmån för Kronobergs län bör kunna gynna de svaga kommunblocken i länet. Det är en svag tröst för oss som är därifrån att man anser att orterna Tingsryd, Lessebo, Lenhovda, Åseda och vad de heter inte har någon framtid och inte några goda utvecklingsmöjligheter utan skall vara satta på undantag.

Till slut vill jag bara säga några ord till herr Oskarson, som talar om en tioårig utvecklingsplan för Norrland med lokal förankring. Det är ju vad som står i Länsplan 1970. Men själv uttalar jag den förhoppningen att man varken i Norrland eller någon annanstans spikar fast tioåriga planer. Jag tror inte att någon är redo att med säkerhet se så långt fram i tiden.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Fru andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är med en viss tvekan man tar till orda omedelbart efter ett anförande som hållits på så hög nivå och så fritt från allt vad klyschor heter. Jag ser mig emellertid nödsakad att säga några ord.

Herr Fagerlund inledde sitt anförande med en missuppfattning. Han sade att jag inte hade något yrkande. Tvärtom avslutade jag mitt anförande med att yrka bifall till min motion.

Sedan utlät sig herr Fagerlund om turismens betydelse och ansåg att den inte var så stor. Låt mig då nämna att en utredning för Ölands del visar att turismen år 1968 gav ölänningarna en inkomst på 60 miljoner. Detta är något som vi inte föraktar nere i den landsändan.

Om man över huvud taget har herr Fagerlunds negativa inställning till turismen anser jag att det borde ha kommit till uttryck i utskottets betänkande, så att man inte vilseför oss genom vackert tal om att en utredning pågår som nog skall komma med bra förslag.

Vidare tycker jag inte att man bör ta så lätt på problemen som gäller Öland och Gotland. Jag tillät mig beröra den aktuella situationen vid Ytongfabriken på södra Öland och måste uppriktigt beklaga att inte de arbetarrepresentanter som deltog i uppvaktningen här för några dagar sedan var närvarande i kammaren och kunde lyssna till herr Fagerlund.

Utfallet mot den fria företagsamheten skall jag inte bemöta på annat sätt än genom att säga att jag uppfattar det som en fortsättning på något förstamajtal som herr Fagerlund kanske har hållit ute i bygderna. För min del har jag den uppfattningen att situationen är så allvarlig att det fordras ett gott samarbete mellan det allmänna och det fria näringslivet för att vi skall kunna komma till rätta med de utomordentligt svåra problem som vi har att brottas med.

Dess bättre visade statsrådet Holmqvist vid vår uppvaktning en helt annan förståelse för dessa problem, och jag får väl trösta mig med att statsrådet Holmqvist ännu så länge har mer att säga till om än herr Fagerlund.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Utskottets vice ordförande herr Fagerlund har ställt vissa frågor till oss centerreservanter. Han vill bl. a. veta vad vi menar med ett decentraliserat samhälle. Tidigare här i debatten har jag förklarat det för herr Nilsson i Östersund, och han var nöjd med mitt besked. Jag skall förklara det även för herr Fagerlund.

Med ett decentraliserat samhälle menar vi ett samhälle som är inriktat på att trygga en viss angiven regional balans i fråga om ekonomisk, social och kulturell standard. Det gäller också att tillförsäkra varje region sysselsättningsmöjligheter, bostäder, skolor, vårdresurser och annan service i den omfattning som behövs.

Utskottets vice ordförande säger att vi i centern är emot att folk flyttar. Får jag svara att vi inte är emot att folk flyttar; det är inte alls frågan om det. Men, herr Fagerlund, det är en annan sak om flyttningsbilarna alltid kör åt ett och samma håll. Den politiken, som hittills har förts, kan vi i Norrland inte godta. Vi menar att folk skall kunna flytta åt bägge hållen, och det är därför vi kräver en befolknings-

mässig målsättning som innebär att man kan säkerställa förutsättningarna att erbjuda tillfredsställande levnadsförhållanden och samhällsservice för den befolkning som stannar kvar. Det finns minimala i det avseendet också norröver.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Herr Fagerlund anser att det inte går att planera regionalpolitiken för så lång tid som tio år. Jag skall gärna hålla med herr Fagerlund om att det kan vara besvärligt på många sätt. Vi har tagit upp detta mot bakgrunden av den problematik som förekommer inom många områden i Norrland, nämligen att ungdomarna flyttar. Som jag tidigare här har talat om försvinner ungdomarna från dessa områden på grund av att de inte får det arbete de vill ha och inte heller den utbildning som de eftersträvar.

Herr Fagerlund, om man skall försöka vända en sådan utveckling måste man se problemen på lång sikt. Det är detta vi har velat säga med vår motion och även med vår reservation.

Det är klart att man sedan kan diskutera att vi stannat vid 10 år. Tidsperioden är dock inte det väsentliga i vår viljeinriktning, men om man skall kunna komma till rätta med problemen och verkligen göra någonting som verkar för framtiden, måste man försöka att se långsiktigt. Det är detta vi har försökt framföra med vårt krav på en 10-årig framtidsplanering.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Till herr Schött vill jag säga att jag alls inte är negativ till en industrilokalisering på Öland. Om jag skulle fortsätta det förstamajtal jag höll där nere, skulle det bli precis vad jag här sade: Det måste vara det starka samhället som träder till för att klara de problem som uppstår när det fria näringslivet sviker i en bygd. Där måste samhällets resurser hjälpa tråda till. Det står jag för. Det är en fortsättning på mitt förstamajtal.

Jag undrar om herr Schött kan ge en fortsättning på sina tal när han i dag vänder till samhället att ta hand om detta med hjälp av samhälleliga resurser? Går det att göra en fortsättning när han i valrörelse efter valrörelse åker omkring i hela landet och talar om att samhället är för starkt och att skatterna är för höga? Han kan inte hålla en fortsättning på talen, men jag kan fortsätta med mina tal därför att jag har en ideologisk bakgrund som stöder det starka samhället.

Av herr Stridsman har jag nu fått en förklaring till vad centerpartiet menar med ett decentraliserat samhälle, med att det skall finnas en viss standard etc. Men man måste ha en linje. Man kan väl inte tala om att vi har för svaga styrningsmedel samtidigt som man säger att vi har ett decentraliserat samhälle. Jag ställde frågan: Vilken skall ha de starkare styrningsmedlen? Om det är regionerna som skall ha dem, då är jag rädd för att de starkare regionerna tar överhand. Eller är det den centrala statsmakten som skall förfoga över de starkare styrningsmedlen för att vi skall kunna klara upp de problem som föreligger? Vi är ju fullständigt överens, herr Stridsman, om att Norrland har problem. Vem skall ha

Regional utveckling

styrningsmedlen? Kan man själv klara saken uppe i Norrland? Eller måste vi inte gå in med en centraliserad styrning för att lösa Norrlands problem? Det är detta jag efterlyste i mitt anförande.

Herr SCHÖTT (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag reagerar bestämt mot uttrycket "när det fria näringslivet sviker". Man kan inte begära – såvitt jag förstår begär inte heller statsrådet Holmqvist det – att ett företag skall fortsätta driften, när ledningen i förväg vet att det innebär miljonförluster. Vad jag efterlyser här är ett samarbete mellan näringsliv och samhälle.

Men jag tror inte att vi skall uppta kammarens tid mera med denna diskussion. Det är väl lämpligare att herr Fagerlund och jag träffas på Öland och fortsätter diskussionen där.

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Om vi skall få en effektiv regionalpolitik i det här landet, måste vi givetvis ha ett centralt beslut om målsättningen, herr Fagerlund. Sedan detta centrala beslut fattats skall fortsättningen överlätas på det regionala planet för en decentralistisk beslutsprocess. Denna möjlighet föreligger inte i dag då vi inte har en verklig länsdemokrati. Så enkelt är det. Men man måste givetvis först ha en på central nivå fattad målangivelse. Läs våra reservationer nr 1 och 5. Det är just en målsättning vi efterlyser, vilket även framgår av reservationen 7.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Det är ingen som fordrar att man skall driva företag med miljonförluster. Men kanske man skulle ha kunnat sätta in något av de vinster som tidigare gjorts för att starta nya företag. Kanske man kunde ha planerat något längre än enbart till ett beslut om nedläggning. Jag konstaterar fortfarande att det här blir samhället som får träda till.

Jag noterar med tacksamhet när herr Stridsman säger att vi skall ha centrala beslut som bestämmer detta. Då är den regionalpolitik som herr Stridsman vill ha centralstyrd.

Herr TOBÉ (fp):

Fru talman! I dagens regionalpolitiska debatt har ämnena som sig bör växlat från de stora grundläggande linjerna till mera lokala förhållanden. Jag avser att ta upp några frågor i anslutning till den utredningsverksamhet som ligger i botten på regionalpolitiken, som har förorsakats av den och som väl kommer att fortsätta. Såväl inrikesdepartementet som finansdepartementet har gjort stora ansträngningar, och vi har fått reda på vad olika utredningar har kommit fram till. Det har varit vetenskapliga utredningar utan politisk accent, och man har därför kunnat dra egna slutsatser av materialet. Det är väl bara det att tiden börjar närma sig för att dra slutsatserna, och det är kanske det många av oss hesiterar inför, inte bara regeringen utan även de politiska partierna.

En av dessa vetenskapare som har varit med och utrett åt ERU – expertgruppen för regionala utredningar – sade att nu har jag gjort så mycket jag kan, nu gäller det för politikerna att fatta beslut. Det gäller

alltså att använda detta material, inte bara samla det för dess egen skull.

Det har varit inventeringar i stor utsträckning, man vill för framtiden dra lärdomar av vad som har förevarit. Eller för att citera två tänkare: Birger Nilsson i Östersund uttryckte det på det här sättet: "Hur det blir i framtiden får vi behandla senare." Sören Kirkegaard uttryckte saken på detta sätt: "Livet kan endast förstås baklänges men måste levas framlänges."

Det första resultatet av dessa ansträngningar var Länsplanering 1967. Jag får nog som helhetsomdöme säga att det var en björntjänst åt många kommuner, i varje fall åt de kommuner som inte antecknades som framgångsrika. Det var ju också fel att kalla det för en planering, för det var en prognos, och en mycket bristfällig sådan, byggd på opåverkade förhållanden. Det har jag sagt tidigare från denna talarstol och från f. d. andra kammarens talarstol. Länsplanering 1967 är också flera gånger kritiserad av inrikesdepartementets egen expertgrupp. Man skall inte sätta ramvärden på befolkningen, utan det gäller att kombinera det med en rimlig sysselsättning i orten.

I sällskapet Riksdagsmän och forskare, RIFO, som många av oss tillhör, förde en grupp häromdagen en diskussion, och en av forskarna beskyllde oss riksdagsmän för att ha bestämt att det skall vara så som Länsplanering 1967 har sagt i sin prognos. Jag värjde mig mot det där och nämnde hur det hela har gått till. Det var alltså en prognosverksamhet som igångsattes på grund av ett riksdagsbeslut år 1964 när lokaliseringspolitiken började. Där sades att vi skall utreda frågorna om hur man med lokaliseringshjälpmedel av olika slag skall kunna få regional balans och allt annat som det har talats om här i dag. Det tekniska utförandet, grundsatserna för det hela var med denna bristfälliga målsättning en helt intern sak för vederbörande departement. En redogörelse för Länsplanering 1967 lades fram för riksdagen år 1969 – jag tror det var i statsverkspropositionen – som en sista åtgärd av den dåvarande inrikesministern Rune Johansson innan han avgick. Den rönt inte någon större uppmärksamhet. Man diskuterade regionalpolitik också då och sade bl. a. att vi skall fortsätta med program för hur vi skall göra. Man hade redan då kommit på att det också behövdes en planering. Länsplanering 1967 lades alltså till handlingarna av vederbörande utskott och av riksdagen. För den skull har inte riksdagen ställt sig bakom varenda siffra i den. Denne forskare, som säkert inte är ensam om det, har alltså för sig att riksdagen har bestämt att så skall det se ut i Sverige, med negativ befolkningsutveckling i hälften av kommunerna m. m. Den ligger till grund för Stockholms regionplan – upp emot 2 miljoner människor skall det bli enligt Länsplanering 1967, påstår denna forskare, och därför måste man planera för det. Det är litet dystert att man utnyttjar materialet på det sättet och att man har fått uppfattningen att detta är något som riksdagen har slagit fast som mål för utvecklingen.

Nu har vi fått en del analyser av material. Det är material som långtidsutredningen har lagt fram. Man har gått igenom den kommunala ekonomiska långtidsplaneringen, KELP, som har pågått försöksvis i flera år i mindre skala men som nu kommer att bli mera heltäckande, och verkligen gjort en del analyser också. Enligt den utredningen är det

oroande tendenser i alla slag av kommuner. Vi vet ju nu hur det står till med skattestrycket i kommunerna och den väntade ökningen av det. Jag vill bara ta fram några exempel på vad man kommit till. Jag tycker att man bör ta upp de här frågorna, ty de måste ligga till grund för de åtgärder som skall vidtas och de förändringar i medlen som vi också behöver vidta.

Kostnadsstegringen i kommunerna höll jämn takt med skattekraftens tillväxt fram till 1968, men därefter har kostnaderna stigit hastigt. Man räknar med att de skall bli något lägre längre fram på 1970-talet. Det beror bl. a. på en viss uppbromsning i investeringsverksamheten, som man dock säger kan vara missvisande av olika orsaker. Jag kanske kommer att nämna det senare. Särskilt ogynnsamt kommer det i varje fall att bli i avfolkningskommunerna.

Man har sorterat kommunerna i olika grupper, efter storlek, efter sysselsättningstyp osv. och dragit en del slutsatser av det. Man har kommit till att de lägsta kostnaderna per invånare har kommuner som står stilla eller ökar svagt. De näst högsta kostnaderna visar de kommuner som går starkt framåt. De största kostnaderna har kommuner med vikande befolkningsunderlag. Man har alltså en apparat uppbyggd för en viss befolkning och den viker undan, och då kan kommunen inte klara de utgifter som den åtagit sig.

Räntekostnaderna har blivit en faktor att räkna med under senare år. De fördubblades under perioden 1965–1970. Nu väntar man en viss avmattning, men det är inte beroende på planering, utan det beror på att man har svårare att låna pengar. Man har fått lov att inskränka sina investeringsansträngningar. Här visar det sig att kommunstorleken inverkar – om man nu kan använda medeltal på det sättet. I kommuner med mindre än 5 000 invånare är räntekostnaderna ungefär 140 kronor per invånare. För kommuner med mer än 50 000 invånare är motsvarande siffra 240 kronor. Vid bedömningen av dessa siffror bör man givetvis ta hänsyn till att de mindre kommunerna mot betalning får en viss service av de större eftersom de får utnyttja deras gymnasieskolor m. m., så det blir en viss utjämning. Man måste naturligtvis analysera detta siffermaterial noggrant och inte godta det utan vidare.

Kapitalbildningen, det kommunala sparandet, ökade ganska hyggligt fram till 1966. Från 1969 visar sparandet en lägre ökning än skattekraften. För att komma upp i en kapitalbildning som motsvarar skattekraften måste man höja det kommunala skatteuttaget med närmare 1 krona eller också göra motsvarande begränsningar i kostnaderna. Vi vet emellertid att detta inte är lätt att genomföra.

Kapitalbildningen ökar också med kommunstorleken. I kommuner med mindre än 5 000 invånare är kapitalbildningen 380 kronor per invånare enligt den tabell som är visad, och i kommuner med över 50 000 invånare är kapitalbildningen 600 kronor per invånare. Men går man in i detalj visar det sig att det är mycket ojämnt resultat. Nu är inte Storstockholms-, Göteborgs- och Malmöområdena med i just denna statistik, men en förvånande sak kan man se, nämligen att Stockholms kommun, som räknar med minskat invånarantal, har stark ökning av investeringskostnaderna under perioden fram till 1975, under det att

Stockholms förorter, vilka har en stark inflyttning och en befolkningsökning, räknar med en mindre höjning av investeringstakten. Det är väl tveksamt om man har utgått från riktiga siffror, men det måste man naturligtvis undersöka vidare.

Ja, jag skall inte gå igenom några ytterligare siffror, men jag vill säga att man på detta sätt kan analysera situationen och avgöra var möjligheterna finns. Man belyser också osäkerheterna i siffrorna. Man har haft kort tid till sitt förfogande för att göra beräkningarna. Man har vidare haft oturen att komma mitt i en stor kommunsammanläggning, varvid antalet kommuner minskades till hälften och de gamla kommunerna inte riktigt visste för vilken kommun man skulle göra beräkningarna. En del av de små kommunerna ställde strängt taget inga anspråk på framtiden, medan andra har tagit i ordentligt för att visa att de skall vara med också då. Man måste också varna för medeltalsberäkningar med hänsyn till att det är stor spridning på uppgifterna.

Långtidsutredningen har utnyttjat detta material och analyserar befolkningsutvecklingen. Den säger liksom många gjort förut att vi under 1970-talet måste uppmärksamma glesbygdsproblemen. Men man framhåller också att mycket talar för att de största regionala problemen under 1970-talet blir utflyttningen från de mindre och medelstora orterna, särskilt de med ensidigt näringsliv. Där har vi alltså en varning från långtidsutredningen. Det gäller för oss att inte vänta för länge med att bygga upp beredskapen för detta. Vi vet att det av allt att döma blir såsom långtidsutredningen och andra tidigare varnat för om inga motåtgärder vidtas.

Samtidigt säger långtidsutredningen att det här finns en konfliktsituation, eftersom en hög tillväxttakt för landets totala produktion kanske strider mot det regionala målet beträffande balansen inom landet. Det finns exempel härpå, t. ex. beträffande rörligheten hos kapital och arbetskraft, som på många orter inte står i överensstämmelse med tillväxten. Där manar man i stället till centralisering.

Det kan naturligtvis förekomma en uppdelning som kan vara rationell av företag och verksamheter över huvud taget, där en del av verksamheten kan vara lokaliserad i anslutning till naturtillgångarna. Vi kan t. ex. inte flytta på Lapplandsgruvorna, men vi kan däremot sälja malm från Stockholm eller från någon annan ort. Där står hela tiden frågan om man skall ha verksamheten på ett ställe eller skall dela upp den. Det är något som vi skall diskutera senare under våren.

Långtidsutredningen säger att man för en god tillväxtmiljö måste försöka åstadkomma en differentierad företagsstruktur på den ort det gäller, att det måste finnas valmöjligheter för arbetskraften, att det måste finnas förutsättningar för kulturellt utbyte och att detta måste finnas inom rimligt avstånd. De tre första villkoren uppfylls i storstadsområdena men det sista – rimligt avstånd – hittar man inte där, och i det avseendet har om inte glesbygden så i varje fall andra orter än storstadsområdena sin möjlighet att konkurrera.

När 1969 års riksdag antog det regionalpolitiska programmet – det hette ju tidigare lokaliseringspolitik – höll man fram vissa medel som skulle föra ut denna politik i praktiken. De delades upp i tre kategorier.

Det gällde påverkan av företagssektorns lokaliseringsval genom s. k. infrastrukturella medel av olika slag, dvs. att samhället tillhandahöll tomt, vatten, järnväg och annat som man behövde för att etablera sitt företag. Det gällde vidare hushållssektorn, där man möter motsvarande samhällsfrågor, fastän det kanske är större betoning på bostäder, skolor, utbildning och sådant.

Sedan var det frågan om den statliga sektorn, den enda som staten i vårt samhällsskick har makten att ensam fördela. Jag kommer här in på det som har diskuterats flera gånger, nämligen det decentraliserade samhället. Utan att föregripa den debatt som skall föras om någon vecka om utlokalisering av centrala verk vill jag säga att förslaget om utflyttning borde ha föregåtts av ett verkligt allvarligt försök att delegera beslutsbefogenheter till andra orter än Stockholm. Vi har ju i det här landet väl utvecklade regionala statsorgan, och vi har landstingen. Bägge sorternas organ är beredda att ta hand om en hel del av det beslutsfattande som nu sker centralt. I samband med förslaget om utlokalisering av centrala verk har den meningen framkommit att verken inte vill flytta sina centrala delar, medan de däremot är villiga att flytta andra delar och delegera vissa funktioner. Den möjligheten har inte använts tillräckligt, tycker jag. Det är klart att även i ett decentraliserat samhälle måste det finnas någon som centralt beslutar och centralt fördelar vissa tillgångar och befogenheter, och detta hör ihop med regeringsverksamheten i huvudstaden.

Jag tror att man här har missat en del av det man sade förra året att man skulle göra, nämligen flytta ut lämpliga statsbefogenheter.

Jag vill till slut nämna något om kommunindelningsreformen. Den motiverades ju med att kommunerna skulle kunna bättre vårda sina angelägenheter. På 20 år har kommunernas antal minskat från 2 500 till 270, som det blir 1974. Det borde ge resultat i en starkare självstyrelse och också ansvar för hur utvecklingen skall gå i kommunerna. Regionalpolitiken bör utformas så att kommunernas självstyrelse får spelrum. Olika statsorgan bedriver väldigt mycket frågesport, vilket gör att kommunerna misstänker att avsikten är att dirigera dem mera än vad som kan vara riktigt att göra. De kommer kanske till resultatet att det inte är lönt för dem att själva hålla på med någon verksamhet. Skall vi leva upp till det beslut som fattades om den nya kommunindelningen, så skall vi också satsa på det och lämna initiativkraft till kommunerna.

Statsrådet Holmqvist sade tidigare i dag att man inte kan hålla benhårt på att alla kommuner skall klara sig. Jag tror inte heller att det finns någon möjlighet till det, men ambitionen måste väl vara den, när vi har — och nu i slutomgången med tvång — skapat dessa kommuner, att vi skall hjälpa dem till ett liv, om inte i solen så åtminstone inte i skuggan.

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande samt behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till kl. 19.30.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BENGTTSSON i Göteborg (c), som yttrade:

Fru talman! Röntgen är en diagnostisk disciplin som är en integrerad del av totalsjukvården. För att sjukvården skall kunna fungera är det nödvändigt att det på röntgensidan finns tillräcklig kapacitet. I dag är väntetiderna ofta mycket långa, vilket kan få svåra följder för de patienter som i väntan på röntgenundersökning inte kan få en adekvat behandling.

Antalet obesatta tjänster på röntgensidan ökade under perioden 1 april–1 oktober 1970 från 55 till 83. Det innebär att var sjätte röntgenläkartjänst var obesatt i oktober förra året. Situationen i dag torde vara ännu värre.

Inom läkarutbildningen har röntgendisciplinen en i förhållande till andra specialområden eftersatt ställning. Detta har lett till att allt färre av de blivande läkarna ägnar sig åt röntgen.

Man kan alltså inte vänta sig att situationen på röntgensidan kommer att förbättras i takt med den ökade utbildningskapaciteten på läkarsidan.

Situationen är redan i dag ohållbar, och vidtas inte åtgärder för att få tillräckligt antal röntgenläkare kommer det att ha allvarliga konsekvenser för hela sjukvårdssektorn.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att komma till rätta med den allvarliga bristen på röntgenläkare?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 111 om anslag till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m. för budgetåret 1971/72.

§ 10 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 218 Herr *Bengtsson* i Landskrona (s) till herr finansministern angående åtgärderna mot företag som underlåter att inleverera källskattemedel:

Överväger statsrådet pröva möjligheterna av en sådan skärpning och effektivisering av gällande uppbördssystem att skatte- och kronofogdemyndigheter får möjlighet att på ett tidigare stadium än vad som nu är fallet vidta erforderliga åtgärder mot företag som underlåter att inleverera innehållen källskatt?

Nr 219 Herr *Winberg* (m) till herr kommunikationsministern angående omlokalisering av delar av statens järnvägars verksamhet i Ånge:

Nr 76

Onsdagen den
5 maj 1971

Vill herr Statsrådet upplysa kammaren om det inom SJ finns planer
att flytta delar av SJ:s organ i Ånge till andra platser?

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 16.31.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert